

VOJENSKÝ HISTORICKÝ ÚSTAV

Zob. arch. ev. č. ~~75~~ 108

Příloha k čj. 010160/59

© 1996

—TAJNÉ—

EV. ČÍS. 124

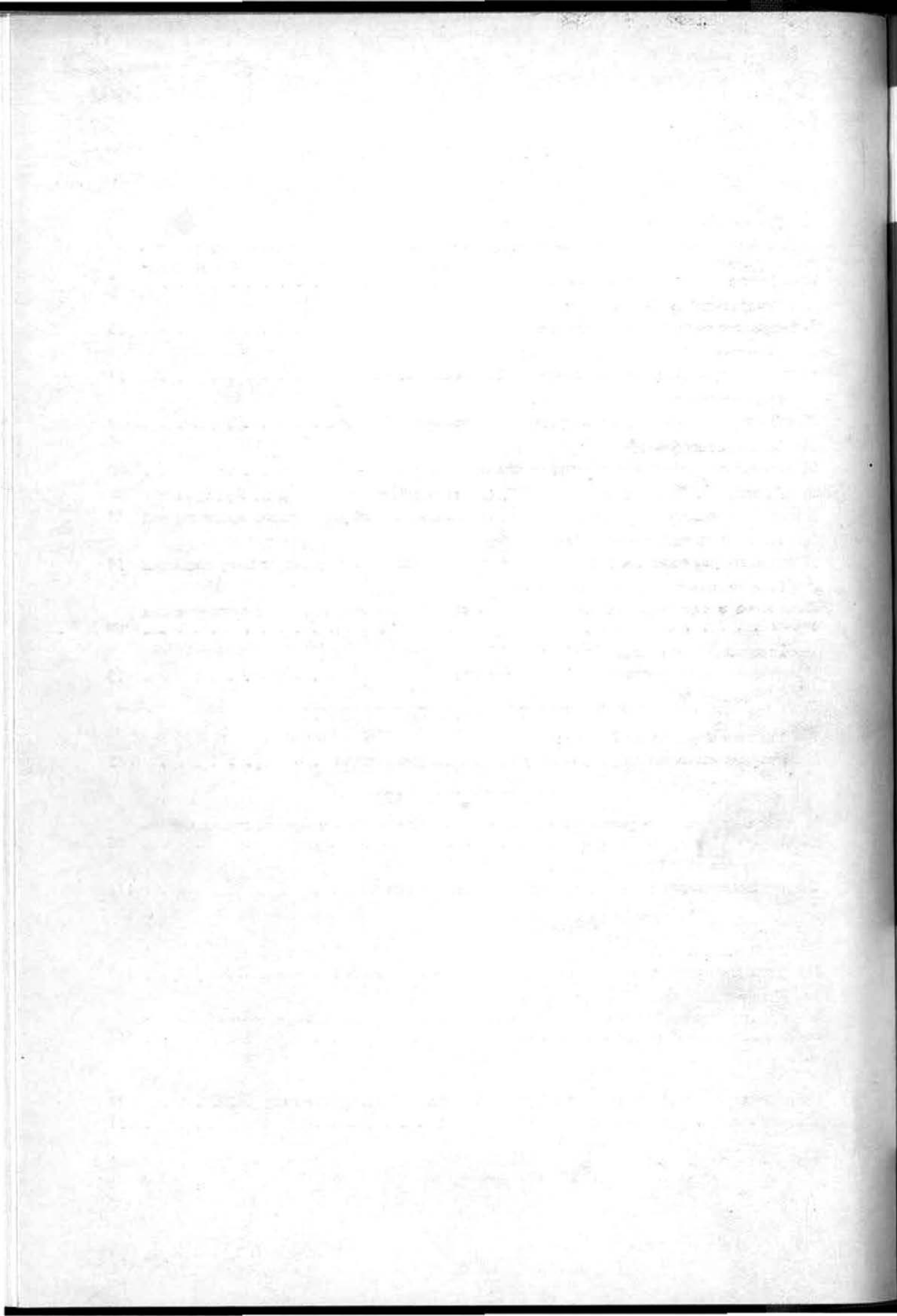
Stupeň utajení zrušen
RMO č. 22/1999

VOJENSKÁ MYSL

1959

3

VYDÁVÁ MINISTERSTVO NÁRODNÍ OBRANY

OPERAČNÍ UMĚNÍ A TAKTIKA

Major František Jeniš:	
Některé otázky spojené s vlivem terénu na bojovou činnost vojsk v počátečním období války	3
Podplukovník Ladislav Jaček:	
Obrana na široké frontě	14
Plukovník Oldřich Kvapil, podplukovník Emanuel Gramiš:	
Příprava, organizace a použití předsunutých odřadů při obraně na široké frontě v počátečním období války	18
Podplukovník Ladislav Jaček:	
K některým problémům obranného boje divize v počátečním období války	28
Major Miroslav Nedvěd:	
K otázce přehrazování mezer po atomových úderech v obraně	34
Major Jiří Nečas:	
K otázkám použití tanků v obraně a k ničení nepřátelských výsadek	42
Plukovník Tomáš Kruml:	
K některým otázkám součinnosti stíhacího letectva s ostatními prostředky protivzdušné obrany v soudobých podmínkách	49
Major Vladimír Sálík:	
K některým otázkám použití vojskového protiletadlového dělostřelectva a protiletadlových dělostřeleckých řízených střel v počátečním období války	62
Podplukovník Jaroslav Šebek:	
Způsoby ženížního zabezpečení bojové činnosti útvarů a svazků Pohraniční stráže a součinnost s jednotkami armády při řešení úkolů ženížního zabezpečení v obraně na široké frontě v horském a zalesněném terénu	68
Podplukovník MUDr. Jiří Novotný:	
Organizace a provádění biologického průzkumu	79

OPERAČNĚ TAKTICKÁ PŘÍPRAVA

Major Drahošlav Kratochvíl:	
Některé poznatky ze cvičení „Obrana na široké frontě v horském a zalesněném terénu“	85

DISKUSE

Diskusní příspěvek	
Podplukovník Bohuslav Kučera:	
k článku „Vytváření úderného uskupení vševojskové armády a jeho zasazení k provedení průlomu“ (VM 5/58)	88
Major Ivo Vlček:	
k článku „Vedení boje v obkličení a vyjití z obkličení“ (VM 6/58)	90
Major Vladimír Řehák:	
k článku „Některé úvahy o raketových bojových prostředcích a možnostech jejich použití (VM 6/58)	91
Podplukovník Josef Brož:	
k článku „Zvláštnosti použití dělostřelectva při průlomu armády na dvou a více směrech (VM 3/58)	93
Podplukovník Jaroslav Šebek:	
k článku „Některá opatření k posílení PAO a PCHO vojsk v různých druzích boje (VM 6/58)	97
Podplukovník Bohuslav Kučera:	
k článku „Zkušenosti z organizace a činnosti dobrovolných vojenskovodeckých kroužků u štábu 2. VO (VM 1/59)	100

NA POMOC VOJENSKOVĚDECKÉ PRÁCI

Generálmajor Jan Knotek:	
K některým závěrům vojenskovodecké práce	102
Informace o obsahu zahraničních vojenských odborných časopisů	112

JEN PRO GENERÁLY A DŮSTOJNÍKY
ČS. LIDOVÉ ARMÁDY

VOJENSKÁ MYSL

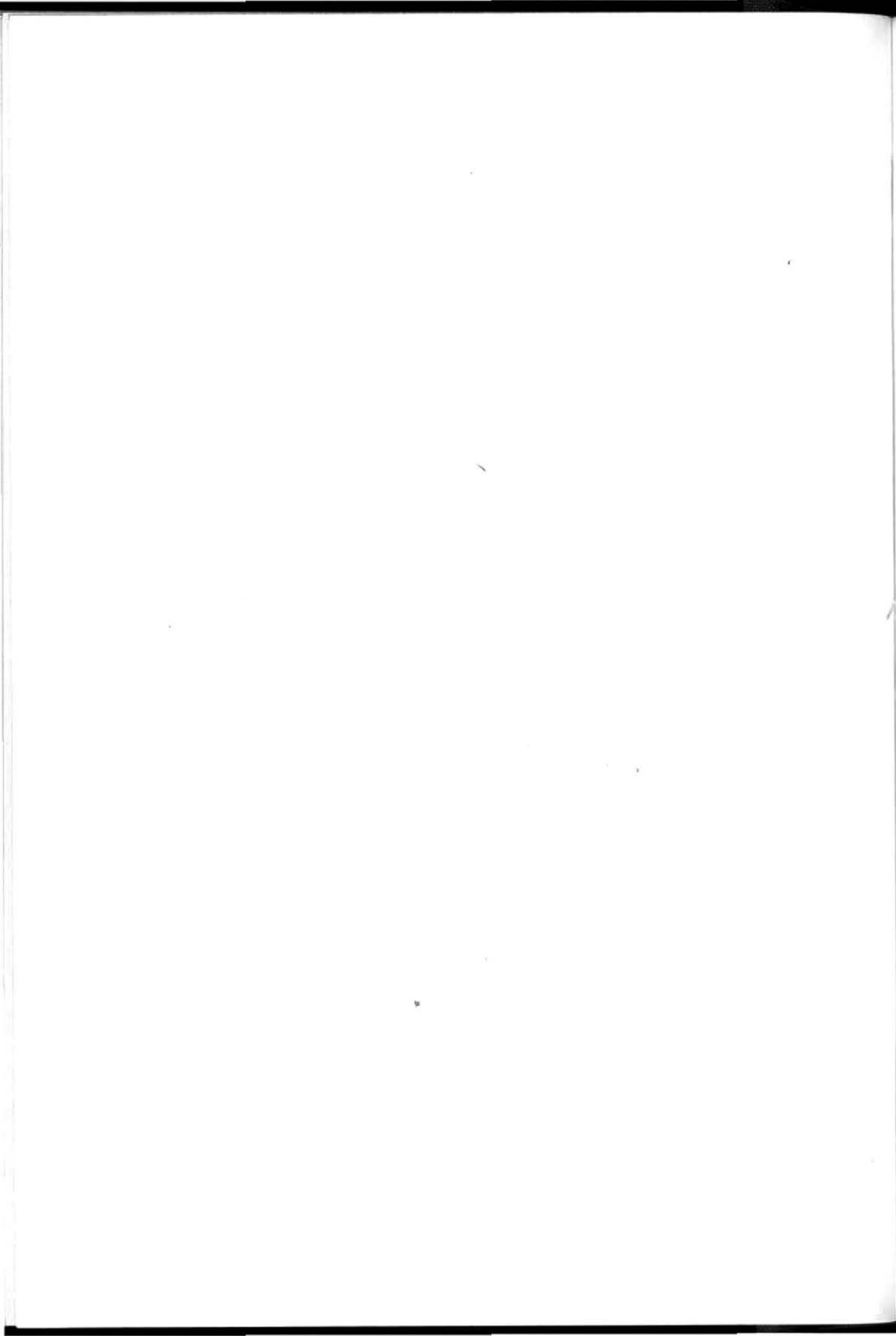
Časopis ministerstva národní obrany

Ročník devátý

3

MINISTERSTVO NÁRODNÍ OBRANY

PRAHA 1959

OPERAČNÍ UMĚNÍ A TAKTIKA

NĚKTERÉ OTÁZKY VLIVU TERÉNU NA BOJOVOU ČINNOST VOJSK V POČÁTEČNÍM OBDOBÍ VÁLKY

Major František Jeniš

Článek ukazuje na stále vzrůstající význam a vliv terénu na soudobý boj v podmínkách počátečního období války.

Shrnuje hlavní poznatky a některé konkrétní údaje o vlivu terénních vlastností na charakteristické druhy bojové činnosti v počátečním období války — přesuny, rozmístování vojsk, kryt státní hranice, obranná i útočná operace aj.

Masové použití nejmodernější válečné techniky, různých druhů zbraní hromadného ničení a z toho vyplývající nové prvky ve vedení bojových operací, nutí hlouběji se zamyslet i nad otázkami vlivu terénních podmínek na činnost a řízení vojsk na bojišti. Přestože dokonalá bojová a ženíjná technika je schopna překonat nejrůznější přirozené i umělé překážky a tak omezuje na minimum prostory, které jsou pro bojovou činnost velmi obtížné, význam terénu a jeho vlastností se nesnižuje. Naopak, krátké časové lhůty na přípravu a organizaci boje (operace), jejich rozmach do hloubky i šířky, vysoká tempa, rozsáhlé přesuny, stále vzrůstající význam útoku z chodu, požadavek odolné a aktivní obrany a v neposlední řadě ochrana před účinky atomových zbraní, vyžadují ve větší míře než tomu bylo dříve správné a důkladné vyhodnocení terénu a jeho dovedné využití za různých druhů bojové činnosti.

Mnohé vlastnosti terénu dříve přehlížené a nevyužívané, nabývají v soudobých podmínkách zvláštního významu a jsou důležitým činitelem pro dosažení úspěchu. Jsou to zejména ty vlastnosti, které příznivě či nepříznivě ovlivňují nové prvky ve vedení útočných i obranných operací za použití ZHN. Počáteční období války se svými charakteristickými rysy ještě více zvyšuje význam studia a hodnocení terénu pro rozhodování velitelů všech stupňů. Účelem článku je upozornit na některé hlavní otázky spojené s vlivem terénu na různé druhy bojové činnosti vojsk v počátečním období války. Není zde cílem rozebírat jak konkrétně jednotlivé typy terénu — jeho pokrytost, tvary, výškové členění atp. — působí na bojovou činnost, ale zdůraznit stále vzrůstající vliv terénu v souvislosti s uplatňováním nových způsobů vedení soudobého boje. Přestože si většina velitelů a štábů uvědomuje i tuto skutečnost, jsou hodnocení a závěry o terénu mnohdy povrchní a všeobecné, někdy dokonce nesprávné, neboť buď terén přeceňují nebo podceňují. Rozhodnutí učiněná na jejich základě jsou nereálná, zejména v řešení rychlosti přesunů, tempa útoku, šířek, hloubek a časových lhůt úkolů, v použití různých druhů bojové techniky, jmenovitě tankové a v řešení otázek spojených s použitím atomových zbraní a ochranou proti nim.

Je přirozené, že k těmto nedostatkům svádí charakter veškerých cvičení prováděných na mapách. Terén při nich přímo neovlivňuje živou sílu a bojovou techniku, nemůže ve skutečnosti ověřit proveditelnost učiněných rozhodnutí a opatření. Vlastnosti terénu, zejména ty nepříznivé, se většinou přehlíží nebo podřizují plánovaným řešením, učebním cílům a úkolům. Při cvičeních s vojsky v obtížnějších terénních podmínkách dochází potom k rozporům mezi teorií a praxí a k nesplnění stanovených úkolů.

Význam terénu pro organizaci krytu státní hranice a vedení obranné operace

Vycházíme-li z předpokladu, že zahájení příští možné války bude provedeno s plným využitím prvku překvapení, že síly útočníka mohou bez dlouhé přípravy přejít do útoku z chodu za účinné podpory nejmodernějších prostředků masového ničení, bude rychlost vyvedení vlastních vojsk zpod úderů těchto zbraní, jejich soustředění a rozvinutí k obraně státní hranice rozhodující. Úspěšné splnění tohoto úkolu bude značně záviset na dovedném využití rázu terénu, zejména v pohraničních oblastech.

Rozsáhlé, skryté a rychlé přesuny živé síly a nejrůznější bojové techniky, nutné pro zaujetí krytu státní hranice, mobilizaci a soustředění dalších sil, budou klást vyšší požadavky na dopravní síť a průjezdnost terénu, než tomu bylo dříve. V důsledku používání atomových zbraní je zapotřebí většího počtu výkonných os, které zabezpečí požadované rychlé tempo, rozptýlení, pružnost a vzájemnou ochranu proudů.

V počátečním období války při zaujímání obrany státních hranic a současném soustřeďování dalších sil, při soustředěných úderech nepřítele na důležité komunikační uzly a při poměrně řídké síti komunikací v pohraničním území nebude dopravní zabezpečení vojsk snadným úkolem. Štáby musí pečlivě vyhledávat, hodnotit a v případě vyřazení různé kombinovat potřebné osy a využívat i sjízdných pomocných cest. Přísným rozdělením os, důkladnou regulací pohybu musí zamezit zatarasení komunikací a střežením zabránit jejich zničení diverzními skupinami.

Proti minulosti vzrostly nároky na technické vlastnosti, stav silniční sítě a objektů na nich. Rozsáhlost přesunů v různých směrech, přísuny a odsuny živé síly, bojové techniky a materiálu vyžadují na důležitých silnicích dvousměrnou dopravu a všeobecně zvětšení únosnosti vozovek a mostů. Velká část našich silnic, zejména v pohraničí, zvýšeným požadavkům neodpovídá. Tento nedostatek by se stal zřetelnějším, kdyby se při cvičeních na mapách plánovaly přesuny vždy podle skutečné šířky, kvality, únosnosti silnic a mostů, stoupání, zúžení a podle skutečných povětrnostních podmínek.

Tak např. obousměrný automobilový provoz vyžaduje nejmenší šířky vozovky 6,5 m a šířky koruny 8–8,5 m (výjimečně šířky vozovky 6 m a koruny silnic 7 m).

Pro dvousměrný smíšený provoz všech druhů vozidel nároky na šířky ještě více stoupají. Počítá-li se při smíšeném dvousměrném provozu s pohybem tanků, dělostřelectva taženého traktory a traktorů s přívěsem jen

jedním směrem, je třeba, aby šířka vozovky byla nejméně 6,5—7 m a šířka koruny 9—9,5 m.

Vážnou překážkou dvousměrného provozu jsou i malé poloměry směr-
rových oblouků, zejména ve všech horských a podhorských oblastech. Pro
rychlost 30—40 km/hod. je třeba při dvousměrném automobilovém provozu
poloměru oblouku 60 m, při dvousměrném smíšeném provozu 75 m.

Menší poloměry oblouků podstatně snižují rychlost přesunů. Tak např.
poloměr oblouku 15—20 m snižuje rychlost dvousměrného automobilního
provozu již na 10—15 km/hod.

Novým problémem proti minulosti je z a b e z p e č e n í p ř e s u n ů
p ř e d ů č i n k y Z H N, které mohou způsobit ztráty a nežádoucí zdržení.
Jedním z důležitých opatření při přípravě a plánování přesunů je podrobné
vyhodnocení a vhodné využití terénu v pásmu přesunu.

Z hlediska ochrany proudů je nutno předem stanovit prostory nej-
pravděpodobnějšího napadení a prostory, kde by se účinky ZHN vzhledem
k terénním podmínkám obzvláště silně projevovaly. Přitom třeba vzít v úva-
hu různé druhy a způsoby použití ZHN a vliv terénu na jejich účinnost.
Nejde pouze o detailní výběr zranitelných míst na osách, ale o celé pro-
story, v nichž by použití ZHN znásobilo přirozenou překážkovost terénu.
Týká se to na příklad silnic v rozsáhlých lesních komplexech, ve větších
sídlích, v členitém terénu, kde silnice probíhají v úzkých, zaříznutých
údolích, nebo přechodů přes větší vodní překážky. V těchto a podobných
prostorech může dojít k snadnému zatarasení a zničení komunikací i ob-
jektů na nich. Vyhledávání a využití objížděk, vybočení proudů z dosavadní
osy a využití okolního terénu pro dočasný pohyb bude většinou velmi
obtížné. Z těchto důvodů musí štáby při plánování přesunů počítat při vý-
běru os s možnými objíždkami, se změnami rychlosti pohybu proudů,
s úpravami v pochodových sestavách, s jejich zředněním, přechodným roz-
členěním do více proudů a vždy s důkladným vybavením ženijními odta-
rasovacími prostředky a zálohou pořádkové služby.

Účinná poučka o provádění utajených přesunů v noci nemá již abso-
lutní platnost zejména u přesunů blíže fronty. Zavedením nových pro-
středků radiolokačního průzkumu a různých přístrojů pro vidění v noci se
zhoršily možnosti utajení pohybu před nepřítelem. Ráz terénu, jeho členi-
tost, relativní převýšení a pokrytost může ztížit možnosti nočního prů-
zkumu. I když samotný terén nemůže zabránit nepříteli v průzkumu a
provádění úderů v plné míře, přesto výběr vhodného pásma přesunu
s ochrannými vlastnostmi terénu, možnosti maskování a rozptýlení sestav
sníží přesnost úderů a zmenší ztráty vlastních vojsk.

Při přesunech, soustřeďování a rozvinování vojsk v počátečním období
války budou účinnými překážkami vodní toky a to i v hloubce
vlastního území, kde ani nepůjde o násilný přechod.

Moderní atomové zbraně rychleji a účinněji vyřadí mosty a zničí vodní
stavby v libovolné hloubce. Při jejich ničení dochází v důsledku přívalové
vlny ke stržení mostů, poškození břehů, k vylití řeky, rozbahnění okol-
ního terénu a tak ke zvětšení přirozené překážkovosti řeky. Atomové
zbraně mohou způsobit zatarasení, rozrušení nebo zamoření vhodných pří-
stupů k vodnímu toku jmenovitě pro těžkou bojovou techniku. Úspěšné
překonání vodního toku bude tedy vyžadovat pečlivější průzkum
a vyhodnocení vhodných a nevhodných úseků pro

přechod řeky v širokém pásmu, aby bylo možno převést pochodové proudy na záložní směry.

Dříve byla řeka v mnohých případech překážkou více šířkou svého toku než okolním terénem. Přístupy k ní při dostatku času se daly upravit a přizpůsobit. Dnes pro dokonalejší přepravní prostředky ani větší šířka řeky není problémem. Avšak násilný přechod prováděný zpravidla z chodu a při nedostatku času bude záviset na možnosti širokého, skrytého a rychlého přístupu k řece. Ráz terénu při vodním toku, jeho dostupnost pro tanky, sjízdnost, ochranné vlastnosti proti účinkům ZHN, průjezdnost lužních porostů, přístupové komunikace aj. budou ovlivňovat provedení násilného přechodu víc než překonání samotného vodního toku.

Příznačné pro soudobý boj a zejména pro počáteční období války je soustředování a rozmísťování vojsk v různých prostorech před zaujetím bojových sestav a zasazením do boje.

Zabezpečit ochranu živé síly i bojové techniky před odhalením moderními prostředky průzkumu a před ničivými údery ZHN musí být prvořadou povinností velitelů a štábů všech stupňů.

Doba pobytu vojsk v různých prostorech rozmístění se stále více zkracuje, přitom však vzrůstá nutnost zabezpečit jejich nejúčinnější ochranu. Tím spíše, že při soustavném zdokonalování techniky je doba potřebná k přípravě a provedení atomového úderu nepřítelem stále kratší. Nemůžeme se spoléhat, že v tak krátkých časových lhůtách, při rychlých a nenadálých změnách i při využití dokonalé ženíjní techniky vybudují vojska prostory rozmístění z hlediska protiatomové ochrany v plné míře. Zejména uvážíme-li k tomu ještě stále vzrůstající počet a náročnost zemních prací a mnohdy nepříznivé pedologické a geologické poměry.

Úprava terénu je pro vojska značně namáhavá, způsobuje fyzické a psychické vyčerpání ještě před bojem. Jejich zranitelnost je v této době vysoká a může způsobit podstatné oslabení bojové síly jednotek. Tyto skutečnosti si vynucují zvýšenou pozornost při výběru prostorů v terénu, který poskytuje maximum přírodních ochranných vlastností.

Tak bude možno co nejvíce omezit použití vojsk k namáhavým zemním pracím a ponechat jim co nejvíce času na odpočinek a přípravu k vlastní bojové činnosti.

Členitost terénu např. ovlivňuje vedle ostatních faktorů atomového výbuchu také intenzitu účinnosti tlakové vlny, která působí destruktivně na povrch terénu. Svahy odvrácené od místa výbuchu snižují účinky tlakové vlny. Toto snížení je závislé zejména na druhu výbuchu a příkrostiti svahů. V členitém terénu se svahovými úhly do 10–15° snižuje se tlak na odvrácených svazích o 15–20 %, v terénu se svahovými úhly nad 50° snižuje se tlak 1,5krát až 2krát ve srovnání s tlakem na rovinatém terénu.

Účinky ZHN zákonitě vyžadují rozmísťování vojsk na větších plochách, než tomu bylo při používání klasických zbraní. Cílem rozptýleného rozmístění vojsk v terénu je, aby úderem atomové pumy malé ráže nebyla poskytnuta možnost vyřadit jednotku větší než prapor a v terénu zvlášť výhodném z hlediska ochrany — jednotku ne větší než rota.

Doposud je zvyklostí volit prostory rozmístění vojsk a míst velení v lesích, které podle svých vlastností a rázu terénu poskytují určitý stupeň

přirozené ochrany před účinky ZHN. Nesmíme však ochranné vlastnosti lesních porostů přeceňovat a zevšeobecňovat na každý případ. Stupeň přirozené ochrany bude záviset na druhu lesa, hustotě, vzrůstu, stáří lesa a zejména na rázu terénu. Lesní porosty neovlivňují účinky tlakové vlny v bližší oblasti výbuchu, jejíž poloměr se rovná přibližně výšce výbuchu atomové pumy, ale až ve vzdálenější oblasti, kde se podle hustoty porostů snižují poloměry účinků tlakové vlny 1,1krát až 1,3krát. Proti účinkům pronikavé radiace chrání lesy jen nepatrně, snižují dávky radiace o 10–20 %, ale až ve větších vzdálenostech od místa výbuchu. Proti světelnému záření chrání husté lesy, které snižují výši světelných impulsů i několikrát.

Zejména husté, vzrostlé lesní porosty na členitém terénu s relativním převýšením víc jak 100 m poskytují přirozenou ochranu; zpravidla se však jimi obtížně projíždí a jsou nepřístupné pro rozptýlené rozmístění bojové techniky.

Velkou nevýhodou a nebezpečím pro vojska rozmístěná v lesích je možný vznik četných ohnisek požárů v důsledku atomového výbuchu nebo způsobených napalмовým postřikem, které se mohou za příznivých povětrnostních podmínek zejména v jehličnatých porostech rozrůst v plošné požáry. Ohniska požárů vznikají obvykle na krajích lesa a na mytínách, odkud se rozšiřují do hloubky lesního celku. Možnost šíření požáru je silně závislá na množství suchého podrostu, větví a suchých kmenů v lese. Obě skutečnosti ovlivní nejen hodnocení vhodnosti lesních celků pro skryté rozmístění vojsk, ale i organizaci protipožárních opatření.

V hustých a vzrostlých lesích je nutno počítat i se silným rozrušením a plošnými závaly, které budou vážnou překážkou pohybu vojsk. Odstraňování překážek budou znesnadňovat požáry a vysoký stupeň zamoření radioaktivními látkami, které se zachytí na terénu a v korunách stromů.

Při určování prostorů soustředění v lese je nutno vycházet také z toho, jaké jsou možnosti výjezdu při napadení atomovými zbraněmi. Zachování bojeschopnosti vlastních vojsk a další úspěšné vedení boje bude mnohdy závislé na včasném a organizovaném vyvedení vojsk z ohrožených prostorů. Vyřazení výjezdových komunikací, požáry a závaly mohou např. zdržet nebo vůbec znemožnit přemístění VS a způsobit tak ztrátu jednoho stupně velení. Vzhledem k těmto nevýhodám je třeba uvažovat podle konkrétních podmínek a situace o možném rozmístění vojsk a velitelských stanovišť i mimo lesy (zvláště mimo lesy s minimální přirozenou ochranou) do osad nebo vhodného terénu, který vytváří zacloněné prostory, má přirozené vlastnosti skrytu a dá se snadno ženijně upravit. Využitím staveb a sklepů v sídlištích omezíme potřebu sil pro budování okopů a úkrytů a snížíme čas potřebný k vybudování prostoru. I nepříznivé povětrnostní podmínky (zima, sníh) se budou snadněji překonávat v osadách nežli v lesích. V těchto případech však vzroste nutnost ochranného maskování, zejména proti leteckému průzkumu.

Problémy spojené s řešením rychlého a efektivního zaujetí krytu státní hranice k odražení překvapivých úderů nepřítele jsou úzce spjaté s rázem terénu v našem jihozápadním pohraničí, a to na obou stranách.

Pečlivé a systematické hodnocení podmínek možného přístupu pozemních vojsk nepřítele k našim pohraničním přechodům umožní odhadnout a odhalit pravděpodobnou sílu a způsoby napadení na různých směrech.

Horský, hustě zalesněný terén Šumavy a Českého lesa nedovolí nepříteli plně rozvinutí bojových sestav a současně hromadné nasazení bojové, zejména tankové, techniky. Útok z chodu bude odkázán převážně na jednotlivé horské přechody, na jejichž překvapivém a rychlém ovládnutí bude záviset rozvinutí útoku do hloubky a zasazení dalších sil. Při dnešním vysokém uplatnění tankových a mechanizovaných vojsk bude útočník využívat v nejširší míře manévru, vyhledávat a plně využívat sebemenší tankové prostory a směry.

Jednou z příprav k rychlému a překvapivému napadení našich státních hranic z území NSR je aktivní působení na terén s cílem zvýšit a rozšířit možnosti přístupu. Stavba nových přístupových i rokádních komunikací, rozšiřování a zkvalitňování dosavadních, úprava lesních průseků pro pohyb pásových vozidel a budování různých vojenských objektů tomu plně nasvědčují.

Vyhodnocení přístupových možností pozemních vojsk nepřítele umožní volit vhodná opatření zejména v době protipřípravy nebo odvetného úderu k ztížení, zdržení přístupu k státním hranicím nebo i rozdrčení nepřítele v nejcitlivějších a nejdůležitějších prostorech. To se zvláště týká použití atomových zbraní, které v nebezpečných prostorech mohou způsobit podstatné ztráty, zdržení postupu nebo omezení manévru.

Všestranné a správné vyhodnocení vlivu terénu dovolí hospodárné a účinné využití sil a prostředků k obraně státních hranic. Rozsáhlé, tankům nedostupné, ne sjízdné a obtížně schůdné prostory umožňují soustředit úsilí obrany k přehrazení nejdůležitějších směrů a horských přechodů, kde budujeme pevnou obranu. Dovedné využití terénních vlastností nebude mít jen význam taktický, spočívající v samotné obraně možného přechodu výhodným rozmístěním obranných postavení, sil, palebných prostředků, zátarasů atp., ale i význam operační. Mezi jednotlivými přechody existuje vzájemná souvislost. Jejich přístupy i východy se v určité hloubce spojují a rozšiřují tak možnosti vojsk na daném směru. Vyřazení jednoho nebo několika přechodů pro útočníka znamená omezení nebo i ztrátu celého útočného směru. V jiném případě může zdržet nebo znemožnit zasazení druhých sledů, záloh a tím i narůstání úderu.

Vhodných přechodů přes naše pohraniční horské masivy je poměrně málo. Mají převážně charakter silničních přechodů s úzkým pásem sjízdného terénu podél nich. Terén je dostatečně jasně vymezuje a umožňuje organizaci skutečně pevné obrany s použitím minimálních sil a prostředků.

Nové názory na organizaci a vedení obranné operace zvyšují význam tvůrčího využití terénu. I dříve platila zásada o využití terénu pro obranu. Avšak šablonovitost, souměrnost a přísné dodržování norem v systému obranných postavení, pásem a volbě bojové sestavy nedovolovaly tvůrčí a odváznější využití terénních podmínek; terén se podřizoval pravidlům a zvyklostem. Nové zásady organizace a vedení obrany přímo vyžadují všestranné respektování výhod nebo nevýhod terénu. Nestejnoměrný průběh, různé vzdálenosti a počet obranných postavení, neznatelný přechod jednoho pásma do

druhého, budování různých druhů klamných a záložních postavení, přenášení úsilí obrany na různá pásma atp. dovolují plně tvůrčí využití terénu.

Šířka pásma obrany je plně závislá na rázu terénu. V horském a zalesněném terénu a na podružném směru bude podstatně větší než na předpokládaném směru hlavního úderu nepřítele v dostupném terénu.

Obtížné dostupné nebo nedostupné úseky budeme bránit malými silami s využitím zátarasů nebo je budeme jen střežit zajišťovacími jednotkami.

Obranný systém tvoří obranné uzly a obranné rajóny umožňující plně využití přirozených obranných vlastností terénu. Větších osad využíváme k vytváření silných opěrných bodů. Podle rázu terénu stanovíme úsilí obrany na jednotlivá obranná pásma. Naše pohraničí na jihozápadě, kde sousedíme s Německou spolkovou republikou, má ráz horského a zalesněného terénu, který můžeme výhodně bránit na přístupech a přechodech. Proto by nebylo správné v těchto prostorech přenášet úsilí do hloubky, která je pro nás nevýhodná a pro nepřítele výhodná.

Při zaujímání krytu státních hranic nebude čas na provádění rozsáhlých rekognoskací. Využití terénu musí být provedeno již v míru. Všestranná znalost terénu dovolí i při změně proti plánovanému zaujetí rychlé a vhodné zaujetí obrany na nových čarách a v nových sestavách.

V průběhu obranné operace budou mnohdy čerstvé svazky zaujímat obranu z chodu na čarách, které nebudou ženiijně připraveny. V těchto případech dovedné využití terénu přispěje zvláště k pevnosti obranného systému.

Do obrany stále více pronikají v současné době prvky aktivní útočné činnosti. Zvyšuje se význam posuzování terénu ve vzájemné souvislosti obrany a útoku. Kterým výhodám nebo nevýhodám se má dát přednost, bude záviset na konkrétních podmínkách, situaci, úkolech a cíli bojové činnosti.

V souvislosti s použitím ZHN se dnešní obrana vyznačuje častým protiatomovým manévrem, jehož cílem mimo jiné je chránit bojovou sílu jednotek. K dosažení tohoto cíle může podstatně přispět vhodné využití terénu. Při přípravě a plánování protiatomového manévru půjde hlavně o zhodnocení terénu z hlediska možností skrytého a rychlého pohybu z jednoho prostoru do druhého. Při výběru prostorů je třeba brát zřetel na jejich přirozenou ochranu proti účinkům ZHN, aby nutných ženiijních úprav bylo co nejméně a aby zvolené prostory nebyly zjevným cílem nepřátelského atomového napadení.

Celkově je možno počítat s tím, že pahorkovitý a hornatý terén svou členitostí ve spojení s lesními masivy zabezpečuje zmenšení plochy zasažení vojsk při atomových úderech přibližně 1,5krát až 2krát ve srovnání s odkrytým, rovinatým terénem.

Význam terénu pro organizaci a vedení útočné operace v počátečním období války

Nové prvky útočné operace v počátečním období války, jako je rychlé a skryté vytváření úderných uskupení — často i v průběhu operace, rozsáhlý manévry silami a prostředky, provedení útoku z chodu, častá střetná sražení a to za oboustranného použití atomových zbraní, prohlubují a rozšiřují význam hodnocení terénu, který může podstatně usnadnit nebo ztížit plnění úkolů a dosažení cílů útočné operace.

Jde především o vliv terénu na organizaci a použití úderných uskupení. Při cvičeních, zvláště na mapách, se mnohdy nepřihlíží při výběru svazků do úderných uskupení k terénním zvláštnostem prostoru, ve kterém mají uskupení bojovat. Tanková vojska jsou sice jádrem pozemních sil, mají větší údernou sílu než motostřelecké jednotky, ale jejich efektivní využití bude podstatně záviset na charakteru terénu, jmenovitě na jeho dostupnosti pro tanky. Sebesilnější tankové uskupení nemůže mít úspěch, který by odpovídal jeho úderné síle, v horském, kopcovitém, členitém, hustě zalesněném terénu, jaký je ku příkladu po obou stranách našich jihozápadních hranic, zvláště tehdy, je-li tankové uskupení bez pěchoty.

Kvalitativní složení úderných uskupení, popř. změny v jejich složení vyžadují reálné zhodnocení možnosti pohybu a rozvinutí různých druhů vojsk. Tato zásada platí dvojnásob v našich obtížných pohraničních oblastech a to nejen na vlastní straně, ale především na straně nepřitele.

Volbu směru hlavního úderu bude ovlivňovat nejen kapacita směru, průchodnost terénu, možnosti výhodného použití atomových zbraní, ale i stav horských přechodů k přenesení bojové činnosti na území nepřitele, které mohou být z dřívějších bojů rozrušeny nebo dočasně vyřazeny. Rychlá úprava a obnovení průjezdnosti přechodů na hlavním směru umožní rozvinutí a živění útoku do hloubky nepřátelského území.

Samotné zasazení úderných uskupení do útoku z chodu přináší celou řadu otázek, které souvisí přímo nebo nepřímo s vlastnostmi terénu. Rozsáhlé přesuny živé síly a různých druhů bojové techniky, jejich soustředění, rozčlenění do předbojových sestav a zasazení do průlomu kladou vyšší nároky na volbu vhodného terénu, než tomu bylo dříve. Výchozí a vyčkávací prostory musí poskytovat maximum přirozených ochranných vlastností a dovolovat skryté a rozptýlené rozmístění vojsk. Předbojové sestavy vyžadují velký počet sjízdných cest nebo sjízdný terén; obojího je v pohraničních prostorech nedostatek.

Vážným problémem při útoku je zranitelnost vojsk v prostorech a na čarách zasazení prvních i druhých sledů, kde dochází k značnému nakupení sil a prostředků na poměrně malých plochách vhodného terénu pro zasazení. Bojové sestavy vybavené množstvím nejrůznější techniky i při zvětšených šířkách a hloubkách, budou přesycovat terén a zvyšovat náročnost na jeho ženíjní vybudování. Protipříprava v důsledku použití ZHN je časově i prostorově rozsáhlejší a může zasáhnout celou operační hloubku úderného uskupení. Nestačí proto brát v úvahu terén jen na frontě nebo v prostoru zasazení, ale nutno jej hodnotit v celé hloubce rozmístění a činnosti vlastních vojsk.

Požadavek rychlého tempa a nepřetržitosti útočné operace prohlubuje význam přirozených terénních překážek na pohyblivost a vedení bojové činnosti vojsk. Při některých cvičeních můžeme pozorovat, že tempo postupu vojsk neodpovídá skutečným podmínkám na bojišti. Útočná činnost má charakter příliš snadného postupu v zájmu dosažení stanovených norem a rychlého splnění úkolu.

Část území na západním válečném poli, která je pro bojovou činnost našich vojsk nejpravděpodobnější, tvoří sled vysočin, na kterých se střídají plošiny a pahorkatiny s vrchovinami a hornatinami, seskupenými nejčastěji

do táhlých pohoří s mnohdy sráznými úbočími. Vysočiny jsou odděleny údolními řek, šikmými nebo zvlněnými plošinami a mělkými pánvemi. Činnost vojsk bude ztěžována nejen pásy členitého, horského a zalesněného terénu, který tvoří převážně příčné překážky postupu na směrech východ—západ, ale i poměrně hustou říční sítí. Je tvořena řadou řek středních a velkých rozměrů (zpravidla řeky širší než 60 m), které jsou v průměru od sebe vzdáleny 100—150 km, a značným množstvím řek menších ve vzdálenosti průměrně 30—40 km.

Tento poměrně náročný terén spolu s účinky ZHN vyžaduje krajní fyzické vypětí vojsk. Proto již v míru je třeba učit vojska překonávat různé druhy terénu přicházejícího v úvahu na nejpravděpodobnějších směrech a to za obtížných bojových situací.

Mnohdy se domníváme, že údery vlastních atomových zbraní vytvořily dostatečné podmínky k snadnému a nerušenému postupu vojsk na bojišti. Je pravda, že dovedné a sladěné použití atomových zbraní umožňuje rychlé proniknutí do hloubky bojových sestav nepřítele. Na druhé straně však účinky atomových zbraní na terén znásobují jeho přirozenou překážkovost. Závaly, krátery, rozrušený terén, zničené komunikace, plošné požáry, záplavy a zamořené prostory v důsledku atomových úderů mohou podstatně snižovat tempo postupu, zejména v prostorech nebo na směrech, kde ráz terénu nedovoluje rychlé a vhodné obejítí překážky. Přitom i slabší síly nepřítele mohou překážku úspěšně bránit a donutit útočící vojska, aby soustředila další síly. Na výhodných místech, jako jsou horské přechody, průsmyky, úzká zařízení údolí, soutěsky, mohou výbuchy i jednotlivých atomových zbraní způsobit vážné překážky ve formě kráterů a radioaktivního zamoření terénu. Na příklad při pozemním výbuchu 20 KT atomové nálože vznikne kráter o průměru víc jak 350 m, při podzemním výbuchu pumy stejné ráže v hloubce asi 15 m vznikne kráter o průměru 400 m a hloubce přes 100 m.

Velikost účinků výbuchu atomové pumy bude značně závislá na složení půdy, která ovlivní nejen rozsah destrukce v terénu, ale i intenzitu jeho zamoření radioaktivními látkami. Mnohem větší radioaktivita vzniká v prostorech s půdami hlinitopísčitymi než v prostorech s půdami jílovými a černoziemními. Zalesněný nebo travnatý povrch a zvlhčení vrchní vrstvy země zmenšují tvoření prachu a již tím snižují možnosti zamoření vzduchu radioaktivními látkami.

Rozsah zamoření okolního terénu mnohdy značně vzdáleného od místa epicentra ovlivňuje i uskupení údolní sítě v horském terénu. V údolích, která mají souhlasný směr se směrem větru, může vzniknout velmi silná koncentrace radioaktivních látek, která i několikanásobně převyšuje stupeň zamoření plochého terénu po výbuchu.

Je nutno brát v úvahu i to, že se vzduchové proudy v silně členitém terénu značně vychylují ze svého směru a mohou způsobit zamoření terénu i v prostorech, kde bychom to podle vyhodnocení meteorologických poměrů nepředvíдали. Z toho plyne, že plánování použití různých druhů a způsobů atomového napadení v útočné operaci musí být velmi obezřetné a přihlížet ke kladným i záporným výsledkům ničivých účinků na terén.

Použití zbraní hromadného ničení v horském, zalesněném terénu je zřejmě účinnější z hlediska obránce než útočníka, protože umožňuje blokovat komunikace, jichž je k dispozici omezený počet. Útočník využije atomových zbraní právě v těchto prostorech mnohdy výhodněji k ničení a umlčování záloh, odpalovacích základen a týlových prostředků obránce.

Rovněž volba vzdálenosti bezpečnostních čar a stupeň ochrany před účinky vlastních atomových úderů je mimo jiné závislá na rázu terénu. Většinou se však vzdálenost určuje jen podle normy, bez přihlédnutí k tomu, že např. v kopcovitém a členitém terénu může být kratší než v terénu holém a rovinatém.

Při rychlém postupu nebudou mít vojska zpravidla dostatek času ani prostředků na budování účinných ochranných zařízení. Ve zvýšené míře bude zapotřebí využívat přirozené ochrany terénu i vybudovaných zařízení nepřitele. Přitom musíme posuzovat terén všestranně a připravit opatření proti všem druhům ZHN, které nepřítel v daném prostoru může použít. Terén poskytující svými vlastnostmi poměrně vysoký stupeň ochrany proti účinkům atomového výbuchu může být velmi výhodný pro ostatní druhy ZHN, např. pro chemické, radioaktivní nebo biologické zamoření.

Nepřetržitost útočné operace vyžaduje vedení boje ve dne i v noci, a to nejen malými jednotkami s omezeným cílem, jak tomu bylo dříve, ale vševojskovými svazky za účasti všech druhů vojsk a bojové techniky. Stírá se pomalu rozdíl mezi denní a noční činností. Různé prostředky pro osvětlování a vidění v noci oslabují nevýhody noční tmy. Přesto, a někdy právě proto bude vhodné využitím terénu napomáhat nočnímu boji. Důkladná a podrobná znalost konfigurace terénu, důležitých a markantních tvarů bude i nadále usnadňovat noční orientaci, napomáhat v udržení směru, tempa, součinnosti velení apod. V jiném případě přirozené vlastnosti terénu zamezí noční pozorování a využití členitosti a relativního převýšení ztíží i radiolokační průzkum nepřitele.

Při průzkumu terénu po použití atomových zbraní je nutno provádět průzkum nejen po stránce radiační situace, ale i z hlediska porušení přirozené konfigurace a změn terénních tvarů, což bude mít vliv na celkovou orientaci v terénu.

Pro zabezpečení bojové činnosti zvláště v počátečním období války bude důležitým činitelem spolehlivé a bezpečné spojení a velení na všech stupních. Bojová činnost se bude rozvíjet na širokých, často nesouvislých frontách, na oddělených směrech a v našich podmínkách počátečního období války v horském zalesněném terénu, který podstatně ztěžuje spojení a velení. Funkce technických pojítek, linkových a rádiových je ztěžena. Velké relativní převýšení, četné zastíněné prostory ovlivňují rádiové spojení. Použití směrových pojítek vyžaduje pečlivější zhodnocení relativních výškových hodnot. Nemůžeme se plně spoléhat na povrchové linkové vedení. Před úderem atomových zbraní může zabezpečit linkové spojení jen zakopaná kabelová síť. Přesycená, mnohdy rozrušená komunikační síť zpomaluje osobní styk a prodlužuje lhůty pronikání rozkazů a hlášení.

Na vlastnostech terénu a dopravních poměrech bude rovněž podstatně záviset rozmisťování, rychlé přemisťování velitelských stanovišť a spojení mezi nimi.

Z á v ě r

Terénní podmínky samy o sobě nemají určující vliv na vedení operací, snahou útočníka i obránce je jejich nepříznivé vlivy překonávat v zájmu splnění úkolů a cílů operace.

Avšak dovedné využití terénu do značné míry ovlivní průběh a výsledek boje (operace) buď kladně nebo záporně. Význam terénu a způsoby jeho hodnocení a využití jsou snad všeobecně známy, zdají se samozřejmé. Praxe však ukazuje, že ve skutečnosti nejsou ve všech případech uplatňovány, nebo jsou uplatňovány nereálně.

Bojová činnost v počátečním období války se zejména v našich podmínkách bude rozvíjet v prostorech s velmi výraznými terénními tvary. Jejich studium a znalost by se měly stát jednou z důležitých povinností velitelů a štábů již v míru. K tomu nestačí jen normální topografické mapy, neboť ani při své dokonalosti a dovedném čtení nemohou poskytnout potřebné údaje pro rychlé a reálné rozhodnutí, které by při upřesňující rekognoskaci nedoznalo podstatných změn. Je třeba připravovat a studovat speciální vyhodnocené mapy, panoramatické i letecké snímky; využívat poznatků a získaných údajů z prováděných cvičení s vojsky a v nejširší míře uplatňovat osobní poznání terénu veliteli a štáby; cvičit vojska v těžkých terénních podmínkách a tak se co nejvíce přiblížit rázu terénu v prostorech možné bojové činnosti.

Konečným kritériem různých teoretických norem rychlostí a časů může být jen praxe v terénu. Nestačí uznávat terén jen slovy, ale je třeba jej v praxi skutečně využívat a respektovat ho.

OBRANA NA ŠIROKÉ FRONTĚ

Podplukovník Ladislav Jaček

V článku je na základě úvah i propočtů zdůvodňována nutnost rozlišovat normální obranu od obrany na široké frontě, tuto zvláštní bojovou činnost a její organizaci studovat a učit ji velitele, štáby a vojska. Je vysloven názor na charakteristiku normální obrany a obrany na široké frontě. Článek je příspěvkem k diskusi o tom, zda je nutné rozlišovat normální obranu od obrany na široké frontě.

V poslední době se stále častěji ozývají názory, že v současných podmínkách nelze již uznávat obranu na široké frontě jako zvláštnost. Tato myšlenka je zdůvodňována hlavně tím, že pro zabezpečení ochrany před zbraněmi hromadného ničení, v důsledku provádění útoku na samostatných směrech i menšími jednotkami a vzhledem ke značným manévrovacím schopnostem vojsk rozmisťujeme prapory prvního sledu — vytvářející šířku fronty — na úseku 3—5 km a ponecháváme mezi praporemi rajóny mezery (jejichž šířka je navrhována 1—2 km). Při těchto normách jsme schopni divizí bránit pásmo 16—24 km (při lineárním rozmístění až 28 km) široké za předpokladu, že v prvním sledu budou dva pluky, každý se dvěma prapory v dotyku s nepřítelem.

Na první pohled — zejména ve srovnání s dosavadním způsobem budování obrany a členění bojové sestavy — se skutečně zdá, že „normální“ obrana má charakteristické prvky obrany „na široké frontě“, a že je tudíž logicky správné uznávat jen jeden druh obrany a považovat obranu „na široké frontě“ za „normální“. Proto se navrhuje pojem „šíroké fronty“ škrtnout z našich slovníků a při studiu obranného boje a operace se jeho obsahem nezabývat.

Domnívám se však, že jde o zploštělý výklad, který nebere v úvahu všechny faktory a vychází pouze z taktického hodnocení situace. Zdá se, že se berou v úvahu především zvláštnosti operací v počátečním období války, které v posledních letech soustavně probíráme a které silně ovlivnily naše myšlení. Je pochopitelné, že v počátečním období války svazky prvního sledu budou muset bojovat na velmi širokých frontách v obraně, a to i na předpokládaných směrech útoku, a že vzhledem k úkolům, jež mají plnit, se zdá, jako by obrana na široké frontě nebyla zvláštností. Ovšem podmínky počátečního období války jsou specifické a v dalším průběhu ozbrojeného zápasu nebudou platit. A my jsme povinni studovat boj i operaci z hlediska jejich všeobecné platnosti.

Na základě současných podmínek, které jsou dány účinky zbraní hromadného ničení, na základě taktických zásad pravděpodobného protivníka a konečně podle množství a kvality našich prostředků musíme stanovit nové normy pro „normální“ obranu.

Podle získaných zkušeností ze cvičení americké armády útočí pětistá pěší divize zpravidla v pásmu 10—15 km širokém a jedno pěší bojové skupení, které může být zesíleno 18 až 30 tanky, bude útočit v šířce

asi 3—4 km. To znamená, že jedno pěší bojové skupení zhruba útočí na jeden náš motostřelecký prapor, neboť i v sestavě útočníka budou mezi útvary mezery.

Můžeme tedy vypočítat poměr sil na šířce obranného rajónu praporu, přičemž nebudeme brát v úvahu prostředky velitele pluku a vyšších a počty dělostřeleckých hlavních působících ve prospěch praporu. Motostřelecký prapor — při zvolené určité organizační struktuře — zesílený jednou četou plukovní protitankové baterie 85 mm a jednou četou tanků z tankového praporu pluku bude mít celkem 122 samopalů, 25 kulometů (včetně 3 tankových), 4 tarasnice, 18 pancéřovek, 5 kanónů a 6 bezzákluzových děl. V počtech se nekalkuluje s jednou střeleckou rotou, která je ve druhém sledu a jejíž prostředky nebudou působit před přední okraj prvního postavení. Prapor může za těchto předpokladů dosáhnout následujících hodnot:

Zbraň	Celkem kusů	š = 7 km	š = 6 km	š = 4 km
samopal	122	17,4	20,3	30,5
kulomet	25	3,5	4,1	6,2
PT zbraň	33	4,7	5,5	8,2
PT bez pancéřovek	15	2,1	2,6	3,7

(Při šířce 7 km je počítáno 5 km na praporeční rajón a 2 mezery po 1 km, při šířce 6 km — 4 km na prapor a 2 mezery po 1 km, při šířce 4 km — 3 km na prapor a 2 mezery po 0,5 km.)

Jestliže tedy pěší bojové skupení protivníka bude mít hustotu tanků 6—10 km na 1 km v prvním sledu, je počet protitankových prostředků v obraně dostatečný. Rovněž počty kulometů a samopalů jsou vyhovující vzhledem k počtům pěchoty nepřítele.

Bude-li obrněná divize útočit jedním bojovým skupením složeným z mechanizovaného a tankového praporu rovněž v šířce 3—4 km, může při celkovém počtu 72 tanků (tpr) dosáhnout hustoty asi 16 tanků na 1 km v prvním sledu. V tomto případě bude nutno protitankové prostředky motostřeleckého praporu soustředit na tankový směr a rozmístit je v uvedené šířce 3—4 km a jejich hustotu zvýšit přidělením celé tankové rot. Potom se zvýší hustota PT zbraní na 10 (bez pancéřovek na 5,5), což by mělo být dostatečné.

Při této kalkulaci se pochopitelně neberou v úvahu účinky atomových úderů nepřítele, protože bude-li část praporu prvního sledu vyřazena, bude vždy možné a nutné provést manévry zbývající částí praporu a hlavně druhými sledy, přehradit vzniklé mezery a tyto potřebné hustoty vytvořit.

Z tohoto vcelku hrubého počtu je možno vyvodit důležitý závěr, že je hmožné považovat obranu motostřeleckého praporu na šířce 3—5 km za normální a že je možné volit mezi praporečními rajóny mezery, aniž budou podmínky normální obrany porušeny.

Jiná je však otázka, jak musí být tyto mezery velké. Podle Oper-I-1 článku 557 „rajóny obrany musí být zpravidla vzájemně v palebném styku“. Tato zásada, platná kdysi pro obranu na široké frontě — bez slůvka „zpravidla“ — musí být v soudobé normální obraně uplatněna. Takticko-technické možnosti našich zbraní, zejména jejich dostřel, nám to dovolují. Abychom však mohli být v palebném styku, musí být mezera oboustranně

pozorovatelná. A to je jedna z důležitých podmínek ovlivňujících šířku mezery mezi rajóny. Proto není správné tvrdit, že střední norma této mezery bude 1—2 km, neboť v našem terénu budeme jen s obtížemi hledat přední okraj obrany tak, aby sousední rajóny byly na takovou vzdálenost pozorovatelné a aby tím byla mezera palebně ovládána. Domnívám se, že bude daleko realističtější požadavek na průměrnou normu 0,5—1 km, ve výhodných podmínkách až 2 km. Ani po zavedení a využití automatických dálkově ovládaných zbraní nebude situace lepší, protože i tak musí mít vzdálený střelec pozorovací podmínky. Vypĺňovat nepřehledné mezery slabšími hlídkami se nezdá být nejvhodnějším řešením, protože by tak docházelo k dalšímu rozptylování už tak řídké sestavy, nehledě na potíže ve velení, které by tím vznikly.

Volba šířky mezery je v neposlední řadě dána i protiatomovou ochranou praporů prvního sledu. Připustíme-li atomové napadení těchto praporů před nepřátelským útokem, bude možno počítat s ekvivalentní hodnotou atomového granátu 2 KT, neboť protivník musí zachovat bezpečnostní vzdálenost pro svá vlastní vojska. V tomto případě poloměr umlčovací účinků při vzdušném výbuchu na živou sílu v zákopech je 800 m, v pohotovostních úkrytech 300 m. Budou-li vojáci jen v zákopech (což je ovšem minimum!), pak při vzdálenosti rajónů praporu 500—1000 m a při úderu na krajní rotní rajón jednoho z nich bude sousední rajón buď zasažen velmi nepatrně, nebo vůbec ne. Bude-li živá síla v pohotovostních úkrytech, pak při úderu mezi tyto rajóny nebude prakticky zasažen ani jeden. I z tohoto hlediska jsou tedy při vybudované obraně vzdálenosti 0,5—1 km mezi rajóny obrany dostatečné.

Pokusil jsem se načrtnout některé požadavky na obranu v normálních podmínkách. Je však možné, aby všechny divize prvního sledu mohly být rozmístěny podle těchto zásad? Domnívám se, že nikoli. Podmínky použití atomových zbraní nás nutí vytvářet daleko hlubší sestavu, než tomu bylo ve druhé světové válce, a to nejen z hlediska taktického, ale i z hlediska operačního a strategického. Důsledkem toho bude menší počet divizí v prvním sledu.

To znamená, že v úsecích předpokládaných směrů útoku budou svazky rozmístěny ve shora uvedených normálních šířkách obrany, zatím co v zalesněných, horských, bažinatých úsecích, za řekou, v rybníčnatém terénu — a prostě všude tam, kde to z hlediska terénu, možností nepřítele a zámyslu velitele bude možné, budou svazky v obraně na široké frontě.

Tento druh obrany budou zaujímat i divize prvního sledu v hlavním pásmu obrany, bude-li obrana budována s těžištěm na druhém obranném pásmu. Rovněž svazky zabezpečující zasazení úderného uskupení armády mohou být v obraně na široké frontě.

Jak bude tato obrana vypadat? Může mít dvojí charakter. Buď zachováme zásady budování praporek rajónů a mezer mezi nimi jako v normální obraně, avšak na úkor druhého sledu zvětšíme počet praporů v dotyku na šest až sedm — a tím i šířku pásma obrany divize na 40—48 km, nebo je možno volit systém rotních ohnisek obrany, na pasívních úsecích na sobě i palebně nezávislých, a tím dosáhnout až 60 km šířky pásma. Obrana praporu bude v tomto případě organizována na šířce 6—10 km i více.

Čím je tedy obrana na široké frontě z hlediska divize charakterizována? Bude dána kilometrází prvního zákopu v pásmu obrany, počtem praporů prvního sledu, slabým druhým sledem — lépe řečeno tím, že druhý sled nebude vytvořen vůbec — a velmi malou hustotou podpůrných a zabezpečujících jednotek a prostředků, zejména dělostřeleckých, tankových a železničních. Při tom zásadou musí zůstat vytváření pohyblivých a silných záloh, schopných okamžitého zásahu na nebezpečném směru.

Je tedy možno vyvodit další závěr, že organizace obrany v takovémto případě bude nutně mít své zvláštnosti z hlediska bojové sestavy, budování, zabezpečení, velení atd. Tento druh obrany je bezpodmínečně nutno studovat právě se zřetelem na tyto zvláštnosti, a proto je možno právem i nadále hovořit „o obraně na široké frontě“, tento pojem ponechat a způsob její organizace a vedení obranného boje v těchto podmínkách studovat.

I když prapor zůstává základem obrany i z hlediska armádní obranné operace, nemůže skutečnost, že jej nyní rozmísťujeme na poměrně širší frontě a že z hlediska velitele praporu se zdá, že normální rajón se rovná rajónu na frontě široké, ovlivnit operačně taktické hledisko.

Nakonec je možno vyvodit tyto závěry:

1. Obranu divize je možno pokládat za normální při šířce 16—24 km, obranu pluku při šířce 8—12 km, obranu praporu při šířce 3—5 km. Mezi prapory je třeba volit mezery 0,5—1 km, ve zvlášť výhodných podmínkách až 2 km, přičemž sousední rajóny musí být ve vzájemném palebném styku.

2. Termín „obrana na široké frontě“ je nutno zachovat; zvláštnosti této obrany je třeba studovat.

3. Za obranu na široké frontě je možno pokládat u divize obranu při šířce 30—60 km, u pluku 14—20 km, u praporu 6—10 km (podle konkrétní situace mohou být maximální normy ještě zvýšeny), přičemž rajóny budou zpravidla ve vzájemném palebném styku (není to však bezpodmínečně nutné).

4. Charakter obrany divize je třeba posuzovat nejen z hlediska šířky pásma, ale i se zřetelem na hodnotu jejího druhého sledu. Divizi, která má v obraně bojovou sestavu v jednom sledu a má vyčleněnu pouze vševojskovou zálohu, je třeba pokládat za divizi v obraně na široké frontě.

Prameny:

Oper-I-1 Polní řád a všeobecný doplněk.

Záznam diskuse na velitelském shromáždění MNO 1958.

PŘÍPRAVA, ORGANIZACE A POUŽITÍ PŘEDSUNUTÝCH ODŘADŮ PŘI OBRANĚ NA ŠIROKÉ FRONTĚ V POČÁTEČNÍM OBDOBÍ VÁLKY

Plukovník Oldřich Kvapil, podplukovník Emanuel Gramiš

V příspěvku řeší autoři otázku spojené s přípravou, organizací a použitím předsunutých odřadů při obraně na široké frontě v počátečním období války. Hlavní myšlenky jsou zaměřeny na způsoby vytváření předsunutých odřadů, jejich zesílení, na součinnost s jednotkami pohraniční stráže, na otázky velení a spojení a na možné způsoby činnosti předsunutého odřadu v případě napadení našeho státu nepřítelem.

Vzhledem k tomu, jakým způsobem by nepřítel mohl zahájit bojovou činnost, hraje z hlediska naší armády rozhodující úlohu schopnost zneškodnit mu včasnými protiopatřeními uskutečnění jeho zámyslu. Abychom tento náročný úkol mohli důsledně splnit, je třeba stále vysoké bojové pohotovosti vojsk. Kromě toho je nutno již v míru připravit část sil a prostředků, které musí být schopny zahájit bojovou činnost dříve než hlavní síly, neboť nepřítel může po provedení úderů zbraněmi hromadného ničení provést na naše státní území útok předsunutými silami, jehož cílem bude vytvořit výhodné podmínky pro zasazení hlavních sil.

Jednotky Pohraniční stráže nemohou vlastními silami a prostředky zastavit útok větších sil nepřítele, zvláště jeho tankových útvarů a svazků.

Tyto skutečnosti vyžadují, aby byla učiněna taková opatření, která by nepříteli ztížila, popř. znemožnila uskutečnění jeho plánů, a která by mu znemožnila využít momentu překvapení k dosažení nejen operačních, ale i taktických úspěchů. Jestliže nám jednotky Pohraniční stráže samy tento úkol splnit nemohou, pak musí být k zesílení obrany na možných směrech útoku větších sil nepřítele vyslány jednotky armády k zajištění krytu našich státních hranic. Kryt hranic je třeba organizovat a provést v nejkratší době podle konkrétní situace na tom nebo onom operačním směru. K provedení krytu státních hranic v součinnosti s jednotkami Pohraniční stráže bude výhodné vysílat předsunuté odřady, jejichž úkolem může být:

- v době co nejkratší přesunout se do prostoru nastávající činnosti,
- zpevnit obranu organizovanou jednotkami Pohraniční stráže,
- zřizovat v předpolí zátarasy,
- nedovolit nepříteli provádění průzkumu prvního pásma obrany a klamat ho o skutečném předním okraji,
- zabránit předsunutým silám nepřítele, aby vnikly do hloubky našeho státního území, přinutit k rozvinutí větší síly nepřítele, zastavit, v krajním případě zpomalit jejich postup a způsobit jim co největší ztráty,
- tím získat potřebný čas k rozvinutí hlavních sil,
- v některých případech, bude-li příznivá situace, smělým úderem proniknout na území nepřítele s cílem předejít jeho síly v zaujetí vý-

hodné terénní čáry (prostoru), vstoupit s nimi do boje a zpomalit jejich postup k našim hranicím.

Úkoly předsunutým odřadům musí být uloženy včas a konkrétně pro možné varianty jejich činnosti.

Organizace a příprava předsunutých odřadů

Organizace a příprava předsunutých odřadů musí odpovídat důležitosti jejich úkolů, které jsou určujícími faktory. Pokud jde o jejich organizaci, je možno podle našich názorů vycházet z toho, že síla předsunutých odřadů musí bý stanovena zvláště pro každý směr a to podle úkolu, který má předsunutý odřad plnit. Složení předsunutého odřadu musí odpovídat úkolu a podmínkám jeho splnění a je přitom třeba přihlížet k podmínkám terénu, šířce a hloubce úkolu. Zvláštní pozornost nutno věnovat počtu a druhu protitankových zbraní vzhledem k možnému počtu nepřátelských tanků, které mohou být použity v prvním sledu. Vezmeme-li v úvahu, že hlavním úkolem předsunutých odřadů bude rychlá organizace protitankové obrany na jednotlivých směrech, bude nutné, aby v jejich sestavě byly účinné a v každém terénu pohyblivé protitankové zbraně, kterými jsou v současné době především tanky. Tanky kromě toho poskytují předsunutým odřadům také tu výhodu, že v případě provedení úderu do hloubky nepřátelského státního území zvyšují do značné míry jejich údernou sílu a tempo útoku. Tankové jednotky mají značné předpoklady pro okamžité zahájení bojové činnosti na libovolné terénní čáře a v jakékoli bojové fázi. Důležitým činitelem je čas potřebný k rozvinutí a zahájení boje. Nepřítel se bude snažit co nejrychleji proniknout do prostoru shozu svých zbraní hromadného ničení a využít vlomu k rozvinutí úspěchu do hloubky našeho státního území tankovými (obrněnými) svazky. Proto nutno proti tomuto rychlému manévru nepřítele využít na naší straně stejně rychlého prostředku, tj. tanků.

Vzhledem k tomu, že se budeme snažit ničit nepřítele nejen v dotyku, ale i v hloubce (přicházející síly), je třeba předsunuté odřady zesílit dělostřelectvem. K zesílení odolnosti obrany bude nutno vybudovat zátarasy nebo systém zátarasů doplnit dalšími. Proto je nutné začlenit do sestavy předsunutých odřadů ženijní jednotky. Protože předsunuté odřady budou zpravidla plnit úkoly na důležitých směrech, kde nepřítel použije k podpoře útočících vojsk značného počtu letectva, bude je nutno vybavit prostředky protivzdušné obrany. Všechny předsunuté odřady musí být kromě toho vybaveny prostředky chemického a radiačního průzkumu. Důležitým faktorem bude důkladná organizace materiálního, technického a zdravotnického zabezpečení.

Z toho, co bylo výše uvedeno, vyplývá, že organizace předsunutých odřadů se v podstatě nebude lišit od organizace předsunutých odřadů používaných v normálním útočném boji. To znamená, že předsunutý odřad určený k zesílení krytu státních hranic na důležitých směrech může být složen z těchto jednotek:

- z motostřelecké rotý až praporu,
- tankové rotý až tankového praporu. Někdy může tvořit jádro předsunutého odřadu tanková jednotka (útvár) zesílená nutným počtem motorizované pěchoty,

- z jednoho až dvou dělostřeleckých oddílů (houfnicového, raketometného nebo minometného),
- podle plánovaných úkolů až ze ženijní roty,
- jednoho družstva chemického průzkumu (při plnění úkolu musí pomáhat polochemická družstva rot a baterií),
- podle síly a složení předsunutého odřadu z jedné až dvou baterií protiletadlového dělostřelectva.

Vzhledem k součinnosti a přípravě jednotek bylo by nejlépe organizovat předsunuté odřady z jednotek jednoho útvaru (kromě dělostřelectva), což by umožnilo ucelenější přípravu předsunutých odřadů pro nastávající činnost a hlavně by poskytlo možnost rychlého zásahu v případě napadení našeho státního území nepřítelem.

Obdobou vytvoření předsunutého odřadu, zvláště na podružných směrech, kde je předpoklad, že nepřítel nebude útočit velkými silami, je vyčlenění speciálních jednotek, které by na stanoveném směru byly přiděleny jednotce Pohraniční stráže a podporovaly ji.

Toto zesílení jednotky Pohraniční stráže by se mohlo skládat z protitankové baterie, popř. protitankového oddílu, dělostřeleckého oddílu, ženijní čety a jednoho až dvou chemických družstev. Po ukončení bojové činnosti jednotek Pohraniční stráže přešly by speciální jednotky opět do podřízenosti toho útvaru (svazku), od kterého byly vyslány.

Vzhledem k mnohým okolnostem nebude často možno dodržet zásadu organizace předsunutých odřadů z jednotek jednoho útvaru a budou organizovány sloučením prvků několika útvarů. Tato skutečnost si vyžádá organizaci zvláštní přípravy jednotek za účelem sladění činnosti a vzájemného poznání jednotek. Přípravu budou organizovat a provádět velitelé, kteří byli pověřeni organizací předsunutých odřadů, tj. velitelé svazků a velitelé útvarů.

V podstatě se příprava bude skládat ze dvou částí.

Hlavní náplní první části bude příprava velitelů předsunutých odřadů, důkladné studium terénu a jeho zvláštností v předpokládaném prostoru nastávající činnosti, probrání možností a pravděpodobné činnosti nepřítele na směru činnosti předsunutého odřadu, součinnosti uvnitř předsunutého odřadu i s jednotkami Pohraniční stráže. Tuto činnost nutno provádět jednak na mapách, jednak v terénu, a to v několika variantách.

Náplní druhé části bude příprava jednotek určených do předsunutých odřadů k rychlému plnění úkolů, bojové sladění předsunutého odřadu na taktických cvičeních s vojsky a v prostoru skutečné činnosti, konkrétní upřesnění součinnosti s jednotkami Pohraniční stráže, se sousedy a s ostatními vojsky, která budou zaujímat obranu v hloubce. Přitom bude velmi důležitým prvkem nácvik provedení přesunů a zaujetí obranných postavení, využití stálých ženijních zařízení a dokonalá organizace spojení jak v rámci předsunutého odřadu, tak i se sousedy a jednotkami Pohraniční stráže.

Zvláštní pozornost nutno věnovat otázkám bojové pohotovosti předsunutých odřadů a nácviku bojového poplachu. Pro prověrky a nácviky bojového poplachu se zaujmají záložní pásma obrany nebo záložní prostory shromaždišť.

Rovněž jednotky Pohraniční stráže zaujmají zpravidla záložní rajóny obrany. Při všech přesunech a zaujímání obranných rajónů (postavení)

musí jednotky provádět bojové zabezpečení podle předem připravených plánů bojového zabezpečení a jsou připraveny k plnění bojového úkolu. Rychlost, s jakou bude zaujata obrana a s jakou se přistoupí k plnění bojového úkolu, závisí tedy především na správně prováděných nácvičích bojového poplachu, na organizačních schopnostech štábů útvarů (svazků) a na úrovni taktické přípravy. Proto musí být pro případ vyhlášení bojového poplachu zpracován ve štábu útvarů (svazků) zvláštní plán bojového poplachu jednotek předsunutého odřadu s pečlivým rozvrhem činnosti. Tyto plány jsou neustále udržovány v souladu s mobilizačními plány a se skutečným stavem útvarů (svazků). Jejich vypracování, uspořádání a uložení je provedeno tak, aby jednotky předsunutého odřadu byly bez nejmenšího zdržování schopny plnit dané úkoly.

Použití předsunutých odřadů při obraně na široké frontě

Především nutno zdůraznit, že v počátečním období války bude organizována obrana na široké frontě. Bude to způsobeno hlavně používáním zbraní hromadného ničení, které kromě toho podstatně přispěly k zvýšení aktivity obrany, dále pak poměrně malými silami a širokými pásmy svazků a úseků útvarů.

Aktivity obrany můžeme dosáhnout nejen použitím zbraní hromadného ničení, ale i řadou dalších opatření, jako je na příklad překvapení útočníka obráncem. Obránce může překvapení dosáhnout včasným přesunem jednotek z mírových posádek, včasným zaujetím obranné sestavy a pro nepřítele neočekávaným způsobem vedení obranného boje. Velký význam má rovněž udržení těch prostorů, které umožňují provedení mohutných úderů zbraněmi hromadného ničení na nepřátelskou sestavu. V takových prostorech nebo na takových směrech musíme organizovat pevnou obranu, zajištěnou dostatečně hlubokým systémem zátarasů a systémem protitankových i jiných paleb.

Z toho všeho vyplývá, že ke splnění těchto úkolů lze nejvýhodněji použít předem připravených a vycvičených předsunutých odřadů, které nám do značné míry mohou zaručit, že nepřítel neprovede počáteční úder s překvapením, ale naopak v řadě případů bude včasné zaujetí obranné sestavy předsunutými odřady v součinnosti s jednotkami Pohraniční stráže překvapením pro něho.

Předsunuté odřady mohou být vysílány podle důležitosti směru nebo prostoru od pluků, popř. divizí prvního sledu. Vzhledem k tomu, že předsunuté odřady musí po stránce časové vytvořit výhodné podmínky pro boj hlavních sil, je nutno řešit otázku, jak zabezpečit včasné splnění úkolů předsunutými odřady. Nelze dopustit, aby předsunuté odřady zahájily plnění úkolů současně s hlavními silami, neboť vzdálenost, na kterou mohou být vysílány, nedovolí, aby potřebný časový předstih v poměru k hlavními silám získaly za přesunu. Bude tedy třeba pro předsunuté odřady vytvořit takové podmínky, které jim splnění úkolů umožní.

Vytvoření potřebných podmínek pro úspěšnou činnost předsunutých odřadů vyžaduje přípravu a provedení těchto opatření:

- včas soustředit jednotky určené do předsunutých odřadů, podle potřeby upřesnit jejich úkol, přezkoušet spojení v rámci předsunutého odřadu i s velitelem, který odřad vysílá, i s jednotkami Pohraniční stráže a s průzkumem,

- činnost předsunutých odřadů zajistit průzkumem, který musí zjistit situaci na osách přesunu a v prostoru nastávající činnosti. Zvláštností zde bude ta okolnost, že průzkum zahájí svoji činnost vždy, kdežto předsunuté odřady podle situace a podmínek nemusí vždy k plnění úkolu po provedení bojového poplachu přistoupit,
- vytvořit pro předsunuté odřady výhodné podmínky tím, že budou po poplachu rozmístěny ve vyčkávacích prostorech, které budou stanoveny co možná nejbližší prostoru bojové činnosti předsunutého odřadu. Máme za to, že by tyto prostory mohly být stanoveny jen tak daleko od státních hranic, aby nepřítel nemohl zjistit přesun a přítomnost jednotek předsunutého odřadu. Vyčkávací prostory by měly být již předem připraveny a dokonale ženižně vybudovány, aby zaručovaly jednotkám ochranu proti nepřátelským zbraním hromadného ničení. Velikost těchto prostorů se bude pohybovat okolo 5 km² pro prapor. Kromě toho musí být vyčkávací prostory umístěny tak, aby škýtalý možnost rychlého výjezdu na komunikace a zahájení přesunu.

Kromě hlavních prostorů nutno rovněž připravit 1—2 záložní prostory. Jednotky a útvary dělostřelectva určené k podpoře boje předsunutých odřadů ze zakrytých palebných postavení mohou tato postavení zaujmout již před příchodem předsunutých odřadů. Palebná postavení je nutno vyhledávat s ohledem na požadavky maskování proti všem druhům pozemního i vzdušného průzkumu.

Činnost předsunutého odřadu po vyhlášení bojového poplachu by mohla vypadat asi takto:

Současně s vyhlášením bojového poplachu, který může být vyhlášen popř. jen pro jednotky předsunutého odřadu, upřesnit veliteli předsunutého odřadu úkoly. Po vyhlášení bojového poplachu a po kontrole jednotek, které jsou ihned k dispozici, provede velitel předsunutého odřadu upřesnění úkolů především průzkumným a ženižním jednotkám a ty ihned přistoupí k plnění úkolů. Nebude-li okamžitě k dispozici družstvo chemického průzkumu, mohou si tyto jednotky provádět povšechný radiační a chemický průzkum samy.

Potom upřesní velitel předsunutého odřadu úkoly dalším jednotkám a podle obdržení rozkazu zahájí přesun buď do vyčkávacího prostoru, nebo do prostoru plnění bojového úkolu.

Vyslaný průzkum naváže styk s jednotkami Pohraniční stráže na směr činnosti předsunutého odřadu, upřesní zprávy o nepříteli (pokud je nezískal sám), zjištěné zprávy podle situace předá rádiem, telefonicky nebo motocyklovou spojkou ihned veliteli předsunutého odřadu. Důležitým faktorem bude, aby velitel předsunutého odřadu měl dostatek zpráv o uskupení nepřátelských vojsk a o silách, které nepřítel přisunuje z hloubky na směr svého pravděpodobného úderu.

Ženižní jednotky zahájí zatarasování podle připraveného plánu. Překročí-li průzkumné jednotky státní hranice (v případě, že naše jednotky po hromadném úderu zbraní hromadného ničení provedeném nepřítelem předejdou jeho hlavní síly), musí ženižisté provádět důkladný průzkum komunikačních objektů a zabránit jejich zničení časovanými náložemi.

Jednotky chemického a radiačního průzkumu provádějí průzkum na osách postupu předsunutého odřadu a jejich cílem je zjistit prostory zamořené buď chemickými otravnými, nebo radioaktivními látkami.

Je totiž pravděpodobné, že když nepřítel zjistí, že ho naše síly předešly a překročily státní hranice, bude se snažit zastavit (zpomalit) jejich postup a k tomu může na nejdůležitějších směrech postupu použít výše uvedených látek. Úkolem chemických jednotek v součinnosti s ženijními jednotkami bude vytyčit tyto prostory a vyhledat a upravit vyhovující ob-
jížděky.

Hlavní síly předsunutého odřadu, které se po osách přesunují za průzkumem, pak přistoupí k plnění stanovených úkolů.

Zaujímá-li předsunutý odřad obranu na stanovené čáře, upřesní velitel odřadu podle konkrétní situace úkoly podřízeným a sám zaujme velitelsko-pozorovací stanoviště. Potom upřesní otázky součinnosti s velitelem jednotky Pohraniční stráže. Při organizaci obrany je třeba věnovat zvláštní pozornost vlastnostem terénu, neboť při správném využití může do značné míry přispět k zvýšení odolnosti obrany na tom nebo onom směru. Praxe ukazuje, že velitelé i štáby při organizaci obrany berou málo v úvahu terénní podmínky a tím do značné míry snižují její odolnost.

Předsunutý odřad v síle zesíleného praporu může v součinnosti s jednotkami Pohraniční stráže úspěšně bránit úsek 5 i více km široký, a to zpravidla s cílem přehradit důležitý směr v obranném pásmu divize (v obranném úseku útvaru), od které byl vyslán. Vzhledem k šířce úseku obrany bude nutno tím více využívat terénních podmínek a organizovat dokonalejší systém především protitankových paleb. Musí být vytvořeny palébní léčky s dálkovým ovládním palby, koordinace paleb se zátarasy a podobně.

Bojová sestava předsunutého odřadu pro plnění stanoveného úkolu musí odpovídat zámyslu boje, šířce stanoveného úseku obrany a pravděpodobně možnosti použití nepřátelských tanků na směr, kde předsunutý odřad bude zaujímat obranu. Podle toho může být bojová sestava učleněna do jednoho nebo do dvou sledů. Předsunutý odřad bude vytvářet buď praporemí rajón obrany, v jehož rámci bude vybudován praporemí protitankový uzel jako nejdůležitější součást, nebo rotní rajóny obrany s rotními protitankovými opěrnými body. Bude-li obrana předsunutého odřadu učleněna do jednoho sledu, bude nutno, aby si velitel předsunutého odřadu vyčlenil vševojskovou zálohu v síle jedné motostřelecké čety.

Při obou variantách učlenění bojové sestavy bude důležité vytvoření silné protitankové zálohy. Síla této zálohy bude záviset na počtu protitankových prostředků, které byly předsunutému odřadu přiděleny. Jak již bylo v úvodu řečeno, budou nejúčinnějším protitankovým prostředkem tanky. Proto bude výhodné, aby do protitankové zálohy byly vyčleněny přidělené tanky, a to v síle čtyř až roty. Jednotky Pohraniční stráže zaujmou obranu v rámci bojové sestavy předsunutého odřadu. Po zaujetí obrany se podřizují všechny jednotky Pohraniční stráže přímo veliteli předsunutého odřadu a ten těmto jednotkám také stanoví úkoly.

Při zahájení útoku nepřítelem povedou předsunuté odřady boj podle stanoveného úkolu. Odpovědný úkol vyžaduje odpovědné plnění. Důležitost úkolu nejen z hlediska útvarů, ale i svazků a mnohdy, jde-li o zvlášť důležitý směr, i z hlediska armády vyžaduje, aby předsunuté odřady v součinnosti s jednotkami Pohraniční stráže splnily stanovené úkoly za každou cenu. Předsunuté odřady mohou (bez ohledu na situaci) ustoupit z bráněného prostoru výhradně na rozkaz velitele, který je vyslal. V průběhu boje

musí velitel předsunutého odřadu věnovat zvláštní pozornost udržení pevné fronty obrany jednotek předsunutého odřadu a Pohraniční stráž, nedovolit rozdělení jednotek nepřítele a tím narušení celkového palebného systému.

V případě, že se nepříteli podařilo prolomit obranu jednotek předsunutého odřadu a Pohraniční stráž a nelze zabránit obklíčení, organizuje velitel předsunutého odřadu kruhovou obranu tak, aby jádro sil přehrazovalo směr nejdůležitější pro postup nepřátelských sil a brání se na místě až do konce. Úporná obrana jednotek předsunutého odřadu vedená až k sebeobětování může vytvořit podmínky pro přísun hlavních sil divize a tím ke zničení nepřítele, který se vklíní do naší obrany.

Předsunutý odřad může zahájit plnění úkolu i v podmínkách, kdy nepřítel již zahájil útok na naše území. Může nastat situace, že obrana jednotek Pohraniční stráž bude úderem nepřátelských tanků a pěchoty na některých směrech prolomena.

Plnění úkolů v podobné situaci bude mnohdy vyžadovat, aby předsunutý odřad buď vstoupil do střetného boje (v tom případě záleží na poměru sil, přičemž nutno vzít v úvahu, že dokonalá znalost terénu umožní jednotkám předsunutého odřadu provést útok s překvapením a tím dosáhnout úspěchu i proti silnějším nepříteli), nebo zaujmout obranu na nejbližší výhodné terénní čáře a zastavit další postup nepřítele. V takovém případě může předsunutý odřad organizovat obranu popř. i do větší hloubky na několika postaveních a za podpory dělostřelectva zdržovat postup nepřítele bojem o jednotlivá postavení. Poslední čarou obrany předsunutého odřadu bude přední okraj prvního pásma obrany, kde se jednotky musí pevně zachytit a bránit na místě bez ohledu na situaci. Uvedené varianty musí být při přípravě předsunutých odřadů vzaty v úvahu a podle nich musí být stanoveny úkoly.

Může rovněž vzniknout situace, kdy nepřátelské síly nestačily dorazit k našim státním hranicím tak, aby mohly využít úderů zbraní hromadného ničení provedených na cíle na našem státním území. Bude to zpravidla v tom případě, kdy náš odvetný úder zbraněmi hromadného ničení úspěšně zasáhl nepřátelské síly. V tom případě může předsunutý odřad zahájit útok na nepřátelské území, z chodu za podpory dělostřelectva prolomit obranu zajišťovacích prvků nepřítele a ovládnout prostor skýtaající výhodné podmínky pro zasazení dalších našich sil. Podobný výpad na nepřátelské území může v dané situaci provést předsunutý odřad i s omezeným cílem, kterým může být na příklad i získání prostoru k vedení obranného boje, zatarasování na území nepřítele apod.

Formy činnosti předsunutého odřadu mohou být různé. Hlavní varianty činnosti předsunutých odřadů musí být podchyceny v úkolech a plánech činnosti každého předsunutého odřadu a se způsobem řešení musí být seznámeni hlavní funkcionáři, aby nebylo třeba dlouhého upřesňování úkolů při zahájení činnosti nebo při vedení vlastního boje.

Z toho vyplývá, že tento velmi těžký a odpovědný úkol mohou čestně splnit ve zvláštních podmínkách počátečního období války jen ty jednotky, jejichž příslušníci jsou morálně politicky vyspělí a jsou vedeni veliteli nejvyšších kvalit.

Proto musí být při výběru jednotek a velitelů předsunutého odřadu věnována těmto otázkám značná pozornost.

Součinnost předsunutého odřadu s jednotkami Pohraniční stráže a armády

Úkoly předsunutého odřadu stanoví velitel motostřelecké (tankové) divize, popř. velitel armády. Před zaujetím obrany jednotkami předsunutého odřadu informuje velitel příslušné jednotky Pohraniční stráže velitele předsunutého odřadu o své činnosti a upřesní mu situaci v předpolí. Zvláštní pozornost nutno věnovat důkladné informaci o situaci a činnosti nepřítele a upřesnění všech otázek týkajících se průzkumu. Poté organizuje velitel předsunutého odřadu součinnost uvnitř předsunutého odřadu včetně jednotek Pohraniční stráže, které mu byly podřízeny.

Součinnost mezi jednotkami předsunutého odřadu a Pohraniční stráže bude zpravidla spočívat

- ve vzájemném ujasnění úkolů,
- ve stanovení odpovědnosti za obranu prostorů bráněných společně jednotkami předsunutého odřadu a Pohraniční stráže,
- ve sklovení palebného systému s důrazem na podporu jednotek Pohraniční stráže, které nebudou mít těžší zbraně,
- v upřesnění úkolů při zatarasování,
- v upřesnění otázek bojového zabezpečení se zvláštním zřetelem na dokonalou organizaci protitankové obrany a ochrany proti zbraním hromadného ničení nepřítele, jakož i na činnost bojového zajištění (pokud bude organizováno) a činnost průzkumných a zajišťovacích hlídek.

Jednou z nejdůležitějších otázek organizace součinnosti bude řešení vzájemné podpory jednotek předsunutých odřadů a jednotek Pohraniční stráže při vedení obranného boje a uspořádání velení v prostoru činnosti předsunutých odřadů, jelikož musí být určen jeden velitel, kterému se v daném prostoru podřídí jednotky obou složek. Dalšími důležitými otázkami budou otázky spojení, stanovení jednotných signálů a řešení otázek materiálního, technického a zdravotnického zabezpečení. Většina těchto otázek bude již vyřešena dříve a v případě nutnosti bude úkolem velitelů předsunutých odřadů, aby tyto otázky upřesnili, popřípadě doplnili novými údaji, které vzniknou na základě konkrétně se vytvořivší situace.

Bude-li přední okraj obrany jednotek předsunutého odřadu organizován za obranou jednotek Pohraniční stráže, musí být zvláštní pozornost věnována zajištění podpory boje jednotek Pohraniční stráže jednotkami a palebnými prostředky předsunutých odřadů a zabezpečení jejich odchodu pod tlakem nepřítele.

Kromě toho nutno vyřešit otázky součinnosti mezi předsunutým odřadem a jednotkami hlavních sil divize, v jejímž pásmu bude předsunutý odřad plnit úkol. Tyto otázky řeší velitel, který předsunutý odřad vyslal, s velitelem předsunutého odřadu po stanovení úkolu předsunutému odřadu. Hlavními otázkami mohou být tyto:

- jak budou jednotky předsunutého odřadu v součinnosti s jednotkami Pohraniční stráže plnit úkoly ve prospěch hlavních sil,
- zabezpečení rozvinutí a zaujetí obrany hlavními silami divize,
- vzájemná podpora (hlavně palbami dělostřelectva) předsunutého odřadu a hlavních sil divize,
- podpora boje předsunutého odřadu v případě jeho obklíčení nepřítelem,

- způsob překročení jednotek předsunutého odřadu hlavními silami divize,
- vzájemná výměna průzkumových zpráv a informací,
- stanovení smluvených signálů.

Bezprostřední podporu boje předsunutého odřadu provádějí dělostřelecké jednotky, které jsou veliteli předsunutého odřadu podřízeny. Kromě tohoto dělostřelectva podporují boj předsunutého odřadu dělostřelecké (raketometné) oddíly vyčleněné z divizní dělostřelecké skupiny, popřípadě z armádní dělostřelecké skupiny (bude-li vytvořena). Velitel předsunutého odřadu předává své požadavky buď přímo velitelům těchto dělostřeleckých oddílů, nebo prostřednictvím styčných důstojníků. Vlastní dělostřelecká podpora předsunutých odřadů se provádí dalekými palebnými napadeními na důležité komunikační uzly ve směru činnosti předsunutého odřadu, soustředěním palby a nepohyblivými přehradnými palbami bezprostředně na živou sílu a palebné prostředky nepřítele.

Dělostřelectvo předsunutého odřadu pak musí věnovat pozornost i podpoře a zabezpečení rozvinutí a zaujetí obrany hlavními silami divize.

Z toho vyplývá, že otázkám součinnosti mezi jednotkami předsunutého odřadu a Pohraniční stráž, jakož i mezi předsunutým odřadem a jednotkami hlavních sil divize nutno věnovat již v přípravném období značnou pozornost. Tyto otázky musí být důkladně sladěny a v případě potřeby upřesněny podle situace, která se konkrétně vytvoří. V daném případě nesmí existovat žádná šablona, ale pružné řešení otázek s ohledem na předpokládanou činnost nepřítele na tom nebo onom směru, s přihlédnutím ke konfiguraci terénu, zbráním hromadného ničení a k času, který je pro plnění úkolu k dispozici.

Velení a spojení

Velení a řízení činnosti předsunutých odřadů bude nutno připravit dříve podle možných variant zaujetí obrany a vedení obranného boje, aby nebyl ztracen čas v době, kdy bude nejdražší. Velení bude nutno připravit jak přípravou důstojníků k plnění stanoveného úkolu, tak cvičnou činností vojsk v daném prostoru činnosti nebo v jeho blízkosti. Současně nutno určit velitelsko-pozorovací stanoviště velitelů předsunutých odřadů.

Hlavním spojovacím prostředkem pro velení předsunutým odřadům a uvnitř jich bude rádio doplňované pohyblivými pojítky, popř. telefonem.

Je vhodné organizovat spojení velitele motostřelecké divize s předsunutým odřadem v rádiové síti předsunutých odřadů (nebo na speciálním rádiovém směru) pomocí telegrafie rádiovými stanicemi R-112.

Spojení s plukovním předsunutým odřadem možno organizovat v rádiové síti velitele motostřeleckého pluku nebo, bude-li dostatek prostředků, na samostatném směru. Velitel plukovního předsunutého odřadu v tom případě bude zabezpečen jednou rádiovou stanicí R-112 z počtu motostřeleckého pluku.

Spojení v rámci jednotek předsunutého odřadu od stupně roty-čety bude třeba organizovat rádiem a na stupni roty-praporu se popřípadě zdvojit telefonem. V některých prostorech bude možno využít stálého linkového spojení vybudovaného pro potřeby Pohraniční stráže k zajištění telefonického spojení až do stupně čety. Spojení mezi velitelem předsunutého odřadu a veliteli dělostřeleckých jednotek bude nutno organizovat

rádiem, popřípadě podle možností i telefonem. Velitelsko-pozorovací stanoviště velitelů přiděleného dělostřelectva musí být rozmístěna co nejblíže k velitelsko-pozorovacímu stanovišti velitele předsunutého odřadu.

Spojení musí být připraveno a naplánováno již v míru, a to jak přípravou rádiových sítí (směrů), tak i přípravou spojení linkového. Kromě toho nutno v široké míře počítat se spojením pohyblivými pojítky, hlavně v období, kdy je zákaz rádiového spojení.

Provoz v rádiových sítích s předsunutými odřady nutno vést z důvodů utajení pouze signály nebo velmi krátkými zprávami. Pokud situace dovolí, je provoz pouze jednostranný.

Z á v ě r

Počáteční období války vyžaduje, aby včas byl organizován kryt státní hranice a obrana důležitých objektů na státním území. Zvláštní pozornost je třeba věnovat rychlému a utajenému rozvinování vojsk krytu státní hranice, provádění rychlých a rozhodujících úderů, jejichž cílem je umožnit soustředění hlavních sil k zaujetí obrany ohrožených směrů.

Aby bylo zajištěno organizované zaujetí obrany hlavními silami svazků a útvarů v počátečním období války a dále proto, aby nepřítel neměl možnost menšími silami tanků a pěchoty prolomit na hlavních směrech obranu jednotek Pohraniční stráže, je třeba tyto jednotky zesílit. K zesílení bude výhodné vytvořit u svazků (útvárů) určených k obraně důležitých směrů předsunuté odřady organizované z motostřeleckých a tankových jednotek, zesílené dělostřelectvem, ženijními a chemickými jednotkami.

Jednotky určené do předsunutých odřadů musí být schopny zaujmout v součinnosti s jednotkami Pohraniční stráže obranu v době co nejkratší, zpomalit nebo zastavit útoky i větších sil nepřítele a tak zabezpečit zaujetí obrany hlavních sil divize (pluku), od kterých byly vyslány.

Z důvodů bojové pohotovosti bude nejvýhodnější určovat do předsunutého odřadu jednotky jednoho útvaru (kromě jednotek dělostřelectva) a tak zabezpečit jejich stálou součinnost a plnou morálně politickou jednotu příslušníků předsunutého odřadu. Současně se tak zvýší bojeschopnost a tím i předpoklady pro úspěšné splnění odpovědného úkolu v každé situaci.

Prameny:

Vlastní poznatky a názory autorů.

V otázkách bojové pohotovosti a spojení vzata za podklad přednáška plukovníka Varvařovského.

K NĚKTERÝM PROBLÉMŮM OBRANNÉHO BOJE DIVIZE V POČÁTEČNÍM OBDOBÍ VÁLKY

Podplukovník Ladislav J a č e k

Ve stati je navrhován možný způsob členění bojové sestavy pohraniční divize tak, aby divize byla schopna provést protizteče na několika směrech. V další části je rozebrána úloha předsunutých odřadů a zdůvodněno, proč by PO neměly být stálým prvkem bojové sestavy pohraniční divize v obraně. V závěru je doporučováno zvětšit počty protitankových zbraní pohraničních útvarů.

Otázky vedení bojů a operací v počátečním období války studujeme již několik roků, avšak přesto řada problémů není dosud objasněna. Zvláštní charakter tohoto období dokonce ani nedovoluje zásadně uzavřít některé problémy, o nichž definitivně může rozhodnout teprve vlastní ozbrojené střetnutí. Přesto naše teoretická práce musí směřovat k takovému cíli, abychom se správnému řešení co nejvíce přiblížili a abychom i tam, kde vývoj situace bude ovlivněn především činností protivníka, byli co nejlépe připraveni.

Jde hlavně o otázky operačního významu. Teoreticky však nejsou objasněny ani všechny problémy taktického charakteru. I otázkám boje mostotřelecké divize je nutno v diskusi o počátečním období války vyhradit příslušné místo a následující řádky mají být příspěvkem k této problematice.

*

Charakter obranného pásma divize na krytu státních hranic vynucuje zvláštní řešení bojové sestavy. Tato sestava musí být předem uzpůsobena k předpokládané bojové činnosti, která rovněž bude mít své charakteristické zvláštnosti. Lze očekávat, že nepřítel bude útočit na směrech, že tyto směry však nebudou nikterak úzké — spíše naopak. Je pravděpodobné, že maximem svých úderných prostředků napadne živou sílu v obraně i v prostorech soustředění, aby mohl procházet obrannými postaveními v pochodových nebo předbojových sestavách, aby rozvinování nezdržovalo rychlý postup do operační hloubky. Na druhé straně divize na krytu hranice bude mít velmi široké pásmo obrany, a tudíž poměrně malou hustotu prostředků. Těmto předpokladům by měla odpovídat bojová sestava divize v obraně. I když souhlasíme všichni s tím, že z obrany je třeba vymýtit šablonu, zpravidla řešíme sestavu dvěma pluky v prvním sledu.

Stojí za úvahu, zda by nebylo výhodnější ponechat na předním okraji jen slabší síly a v rámci divize uskupit sestavu k několika protiztečím, které budou dostatečně silné k rozdrčení prvních sledů protivníka.

Možné řešení — které z důvodů jasnosti je uvedeno poněkud schematicky — se nabízí v následujícím systému: zvolit v obranném pásmu divize tři (čtyři) postavení, bojovou sestavu pak třemi pluky v prvním sledu, tankový pluk v záloze. (Předsunutý odřad divize buď nevysílat, nebo — podle

okolností — s ním počítat v síle zesíleného praporu.) Na prvním postavení vybudovat rotní rajóny jednoho praporu od každého pluku a podle potřeby je zesílit tanky. Na druhém (popř. třetím) postavení ponechat hlavní síly pluků, to jest dva motostřelecké prapory se zbytkem tankového praporu a konečně na třetím (resp. čtvrtém) postavení tankový pluk. Šířky pásem a uskupení vojsk volit pochopitelně podle důležitosti směrů. Ani za tohoto způsobu nelze připustit rovnoměrné rozložení sil.

Tato sestava umožňuje zastavit čela nepřítele před druhým postavením a hlavními silami každého pluku prvního sledu provést organizovanou protizteč.

Není vyloučeno, že provedeme protizteč do boku nepřítele, aniž jsme zastavili jeho čela. Vždyť právě aktivitou a rozhodnou činností ve střetném boji lze zvítězit i nad silnějším protivníkem, přičemž v našem případě jde o střetný boj malých jednotek v omezeném čase.

Velitel divize může kromě toho na nejdůležitějším směru zasadit do protizteče svůj tankový pluk. Každé z těchto uskupení provádějící protizteč má podmínky k tomu, aby zastavilo a ničilo na jedné ose první sled nepřítele. Vhodnými kombinacemi těchto protiztečí je tedy možno rozvrátit útok prvního sledu nepřátelské divize v celém jejím útočném pásmu.

Plánovaných protiztečí může být celá řada; je možno spojovat divizní protizteč s plukovní, a tím zvětšit její hodnotu, předvídat protizteč i do pásma sousedního pluku apod.

Ovšem nezbytnou podmínkou těchto protiztečí jsou rychlé zprávy průzkumu o směru a síle postupu protivníka a na základě toho včasné rozhodnutí o uskutečnění protizteče. Zámysl vedení obranného boje musí být rovněž pečlivě maskován tím, že vytvoříme dojem o větším počtu jednotek na předním okraji. K tomu bylo by možno využít i jednotek PS.

Neméně důležitý je požadavek protiatomové ochrany všech jednotek druhého sledu (kteréhokoli stupně velení), jejich rozmístění a manévr s nimi tak, aby protivník nebyl schopen vyřadit je atomovými údery. K této činnosti mají jednotky druhého sledu daleko více podmínek než jednotky na předním okraji, a to zejména v době, kdy je obrana jen velmi spěšně vybudována a zemní práce jsou teprve v počátcích.

Při navrženém systému nemusí docházet k choulostivému manévru podél fronty jednotkami, které zůstaly na pasivních úsecích. Do protizteče tak přicházejí jednotky dříve, neboť vojska není nutno soustřeďovat ze zaujaté obrany a přesunovat na větší vzdálenosti.

Opakuji znovu, že vylíčení je značně schematické, a to proto, aby bylo pochopeno. Jeho realizace by ovšem byla podmíněna řadou faktorů vyplývajících z hodnocení situace.

Jde v podstatě o to, abychom „nešablonovitost“ obrany nehledali jen v normách šířek a hloubek a ve volbě předního okraje jednotlivých pásem a postavení, ale abychom i bojovou sestavou nepřítele překvapili, abychom ji učlenili tak, aby i divize krytů státní hranice, divize v obraně na široké frontě byla schopna svými silami postup útočníka nejen zpomalit nebo zastavit, ale s využitím účinků nejmodernějších zbraní i částečně útočníka zničit.

Další nejasnou, ba možno říci spornou otázkou je vysílání předsunutých odřadů. Na tuto otázku je možno správně odpovědět tehdy, zopakujeme-li hlavní úkoly, které má předsunutý odřad plnit. Chtěli bychom, aby včas obsadil hlavní přístupovou komunikaci a na rozhodujícím místě ji přehradil obranným rajónem. Tím chceme dosáhnout toho, aby nepřítel byl nucen předčasně rozvinout své síly, a dokonce udeřit dělostřelectvem a pokud možno i atomovými prostředky, a tak je vyplýtvat dříve, než přijde před naše hlavní síly. Konečným důsledkem veškeré této činnosti má být zpomalení postupu nepřítele, získání času k upevnění obrany, přísunu dalších sil a tím podstatné zvýhodnění podmínek nastávající obranné operace.

Vedle toho se předsunutý odřad ve střetném boji může utkat s čelními sledy protivníka, a to buď na předvídaném směru, nebo vede-li útočník své hlavní síly na jiném směru — na směru neplánovaném, což je ovšem podmíněno zprávami o nepříteli. Lze předvídat, že PO bude ve většině případů vyslán na hlavní předpokládaný směr, neboť zpráv bude nedostatek a nepřítel bude provádět operační i taktické klamání.

Je docela možné, že v tomto stručném výčtu nejsou vyjmenovány všechny úkoly předsunutého odřadu, ale ty ostatní jsou již podružnějšího rázu. Nyní si promítněme do terénu divizi krytu státních hranic, jejíž obranné pásmo dosahuje několika desítek kilometrů. Je možno s jistotou říci, který směr v tomto širokém pásmu bude hlavní? Domnívám se, že nikoli, i když v konkrétních podmínkách našeho pohraničí není přechodů příliš mnoho. Jestliže však očekáváme, že válka bude zahájena s překvapením, je třeba připustit překvapení i v operačně taktickém smyslu, to znamená útok přes hranice i na tak zvaném pasivním směru. Nebude to snad dokonce pro útočníka jednodušší, když jedním úderem zničí velmi slabé síly na těchto podružných směrech — a nejméně k druhému pásmu obrany — ne-li ještě hlouběji — může rychle postoupit prakticky bez odporu pozemních vojsk? Dokonce by bylo pro něho výhodnější útočit tam, kde není pravděpodobně plánována žádná protipříprava.

Připusťme tento vývoj situace. Obránce bude mít v takovém případě jeden drahocenný prapor (bude-li předsunutý odřad v této hodnotě) — navíc zesílený tanky, dělostřelectvem a ostatními prostředky, sice na hlavním (podle terénu) směru — ale mimo prostor skutečné činnosti protivníka. Velitel divize musí nyní řešit nepředvídaný manévr. Už tento fakt zbrzdí použití tohoto praporu. Problém bude totiž především v tom, zda tento pro nás nesporně výhodný terén je účelné vůbec opouštět. A to je zásadní otázka, zejména vzhledem k dalším sledům protivníka přísunováním do průlomu.

Kromě toho je třeba počítat se silným zarušením rádiových sítí svazků v pohraničním pásmu obrany, takže pronikání rozkazů bude nutně pomalejší, počítáme-li i s narušením linkové sítě. Při soudobých zbraních obrovské mohutnosti a účinnosti nelze spoléhat ani na předem připravená a zakopaná linková pojítka.

Z toho vyplývá, že předsunutý odřad bude pravděpodobně delší dobu plnit hlavní předvídaný úkol, a to bez ohledu na situaci ve zbývajícím pásmu divize. Lze předpokládat, že bude moci postoupit dále na území protivníka a získat ještě výhodnější čáru, než jakou měl plánovanu. Je ovšem otázka, zda to není plýtvání drahocennými silami, když se na jiném úseku rozhoduje o osudu prvního pásma obrany.

Vezměme druhou možnou eventualitu, že nepřítel skutečně povede hlavní úder na terénně nejvýhodnějším směru, to jest v úseku, kde jsme vyslali PO. Předsunutý odřad — bude-li v síle zesíleného praporu, může bránit rajón asi 5 km široký. Především je třeba počítat s aktivní činností nepřátelského průzkumu, který je schopen zjistit neobsazené úseky obrany a tam usměrnit vojska. Protože nepřítel bude postupovat nejspíše po komunikacích, lze s jistotou říci, že na této šířce půjde jen jeden proud nepřátelské divize prvního sledu. Zaváže-li se do boje, není nic jednoduššího, než převést druhý sled divize na sousední komunikaci, za to bojové skupení prvního sledu, které proniklo až ke skutečnému přednímu okraji. Donutíme tím sice nepřítele k určitému manévru již v době přibližování se k naší obraně, ale tento manévr je vcelku snadný a všichni velitelé a štáby jsou připraveni jej provést vzhledem k nebezpečí napadení atomovými zbraněmi za přesunu.

Konečně poslední závažná skutečnost: zvykli jsme si doposud pravidelně na všech cvičeních používat předsunutého odřadu při vedení obranného boje divize v počátečním období války, a to vždy se stejným cílem a na stejném směru. Tato skutečnost je sama o sobě nebezpečná, protože dává určité předpoklady skutečnému protivníkovi, který nesporně o cvičeních zprávy získává a vyhodnocuje. Tato šablonovitost v použití předsunutého odřadu by se proto ve skutečném střetnutí mohla zle vymstít.

Z předešlých vývodů je tedy závěr jasný: používání předsunutých odřadů v obranném boji motostřelecké divize v počátečním období války nesmí se stát při cvičeních pravidlem.

Jak ovšem tuto otázku řešit? Možností je několik. Lze budovat a obsadit hlavní pásmo obrany bez vyslání PO a jeho síly ponechat v záloze k manévru při boji o vlastní pásmo obrany. Při tom je možné a účelné slabšími silami klamat nepřítele o průběhu předního okraje.

Další možností je příprava a obsazení předsunutého nebo zabezpečovacího postavení na všech přístupových směrech. Toto postavení by na široké frontě mohly obsazovat jednotky druhého sledu rozmístěné v jednom sledu.

Jiným řešením — které má rozhodnější charakter — je příprava předního okraje pohraničního pásma obrany jako druhého postavení tohoto pásma, přičemž při napadení je nutno počítat s rychlým obsazením prvního postavení na území nepřítele na přivrácených švazích pohraničních hor, a to hlavními silami pluků prvního sledu. Toto řešení předpokládá, aby posádky pohraničních útvarů byly blízko hranic, tak aby vojska byla schopna tuto čáru obsadit a urychleně připravit v době, kdy se protivník přesunuje ze svých posádek k hranicím. Tento způsob má zřejmou nevýhodu v tom, že vojska jdou do neznámého terénu, který navíc není k obraně připraven, a bude s největší pravděpodobností zaujímán v noci. Jestliže dosáhneme toho, aby velitelé všech stupňů u pohraničních svazků nejen znali vlastní území, ale i podrobně studovali i nejbližší přilehlý terén za hranicemi, lze první nevýhodu zmenšit. Druhý zápor se vyrovnává tím, že získáváme výhodný pohraniční hřeben a obsazujeme úzké soutěsky v celé šíři obranného pásma.

Kromě toho ztěžujeme nepříteli leteckou a dělostřeleckou přípravu, protože musí plánovat řadu variant, neboť není schopen podle žádných příznaků zjistit, kde náš přední okraj bude probíhat.

Lze namítnout, že to byl hlavní úkol předsunutého odřadu. Ovšem ten plnil uvedený úkol pouze na nejdůležitějším směru a nám by mělo jít o splnění tohoto požadavku i na tak zvaných pasivních nebo méně důležitých přechodech.

Tento způsob zaujetí obrany je však vázán na dva nezbytné předpoklady. První záleží v tom, že nedojde k zahájení války s úplným překvapením a že určitá opatření u vojsk ke zvýšení bojové pohotovosti budou provedena. Jinak bychom totiž nedokázali časově na hranicích nepřitele předstihnout. Budou-li však pohraniční útvary v pohotovosti k okamžitému vyrazení k plnění úkolů, lze dosáhnout asi hodinového předstihu.

Druhá nezbytná podmínka je v tom, že nepřítel nesmí pohraničními svazky nebo jednotlivými útvary zaujmout obranu svých hranic k zabezpečení zasazení úderného uskupení. V tom případě by naše jednotky nejen nemohly zaujmout organizovanou obranu, ale buď by narazily na obranu nepřitele, nebo by došlo ke střetným bojům a oba tyto případy by značně ztížily vedení obranného boje.

Bylo řečeno, že používání předsunutých odřadů v počátečním období války se nesmí stát pravidlem. To však nikterak neznamená, že bychom je kategoricky z bojové sestavy divize v obraně musili vyloučit. Budou výhodné tam, kde budeme chtít za každou cenu udržet důležitý prostor vzhledem k další plánované činnosti v rámci obranné operace armády. Zejména tehdy, povedeme-li protiúder na původní přední okraj nebo dokonce před tuto čáru, bude velmi důležitá úloha předsunutého odřadu, který bude svůj rajón bránit i v obklíčení nebo se mu dokonce podaří udržet výhodnější čáru na území protivníka, než byl jeho původní úkol.

Možností je tedy celá řada a jsou charakteristické tím, že jsou plně závislé na našem řešení, na našem zámyslu — už proto, že je připravujeme předem, kdy o úmyslech protivníka se můžeme jen dohadovat. Jde o to, aby i použití předsunutého odřadu divize bylo plně v souladu se zámyslem armádní obranné operace, aby vytvářelo příznivé podmínky pro jeho uskutečnění a nebylo výsledkem pouhého taktického hodnocení situace nebo dokonce — což je nejhorší — pouhým ustáleným zvykem.

*

Protitankové zbraně patří mezi základní prostředky obrany.

Tato zásada znásobeně platí pro obranu v počátečním období války. Snaha útočníka proniknout co nejrychleji do velké hloubky při maximální protiatomové ochraně jej bude nutit dávat tanky do prvního sledu útočných uskupení. Tuto situaci řešíme posílením rajónů obrany prvních sledů tanky.

Divize zaujímající na široké frontě obranu státních hranic však budou potřebovat spolehlivě zabezpečit proti tankům řadu terénních směrů. Na druhé straně budou nutné potřebovat tanky ve druhém sledu k protiztečím, pro něž je tank daleko výhodnější než pro pasivní obranu.

K řešení tohoto problému by snad šlo využít dvou myšlenek. Především organizačně začlenit do pohraničních divizí více protitankových zbraní, než jich je u ostatních svazků. To je možné řešení a při podrobném uvážení by možná ani nebylo nutné zvyšovat početní stavy divize. Protitankové zbraně pěchoty jsou dnes tak hodnotné, že i zvýšení jejich počtu by podstatně upevnilo obranyschopnost pohraniční divize.

Druhé řešení, které je možno uskutečnit souběžně s prvním, záleží ve vybavení jednotek Pohraniční stráže daleko větším množstvím protitankových zbraní. Tyto zbraně by bylo třeba mít u PS pouze připraveny pro případ ozbrojeného konfliktu. Je přece v možnostech našich ozbrojených sil, aby každý příslušník Pohraniční stráže získal druhou odbornost — střelce z protitankové zbraně.

Zvýšením počtu protitankových zbraní a vojáků schopných výtečně je obsluhovat můžeme podstatně přispět ke zpevnění obrany našich hranic a vytvořit ještě lepší předpoklady pro obranu v počátečním období války.

K OTÁZCE PŘEHRAZOVÁNÍ MEZER PO ATOMOVÝCH ÚDERECH V OBRANĚ

Major Miroslav Nedvěd

V článku jsou řešeny některé otázky činnosti vojsk při přehrazování mezer po atomových úderech, zejména použití tankových jednotek a útvarů v obraně (účelnost vyčleňování tanků k zesílení protitankové obrany).

Autor navrhuje organicky začlenit u vševojskové armády jeden až dva samostatné motostřelecké pluky, určené k plnění úkolů, vyplývajících z použití ZHN.

Dále jsou v článku rozebrány některé otázky použití vrtulníků při přehrazování mezer v obraně.

Při organizaci soudobé obrany musíme věnovat mimořádnou pozornost všem opatřením k zamezení rychlého prolomení obrany útočníkem, který se bude snažit údery atomových zbraní vytvořit mezery v naší obranné sestavě a hlubokými údery tankových uskupení obklíčit a zničit bránící se vojska.

K obnovení pevnosti a celistvosti obrany je třeba dovedně využít všech sil a prostředků k rychlému přehrazení mezer vytvořených útočníkem a k odrazení jeho vojsk, útočících zpravidla ihned po provedení atomových úderů. Tento úkol může být v obraně splněn jen rychlým provedením manévru palbou i všemi zálohami a druhými sledy, které jsou v dané době k dispozici. Přitom veškeré úsilí musí být především soustředěno na boj s tanky, poněvadž hlavní údernou sílu útočníka tvoří tankové svazky a útvary.

V poslední době se vyskytují různé názory na možné způsoby přehrazování mezer po atomových úderech, chci proto uvést svůj názor na některé otázky této činnosti vojsk.

Pravděpodobné použití atomových zbraní nepřítelem za útoku

Chceme-li rozebrat možné způsoby přehrazování mezer vzniklých po nepřátelských atomových úderech ve vlastní obranné sestavě, musíme si uvědomit pravděpodobný počet atomových úderů, které může nepřítel při útoku provést, a dále důsledky těchto úderů na naše vojska.

Podle soudobých pramenů lze předpokládat, že armádní sbor americké armády útočící silami asi dvou divízi v obranném pásmu jedné motostřelecké divize na směru hlavního úderu bude mít k dispozici do 30 atomových úderů, z toho na bránící se motostřeleckou divizi může být při přípravě zteče použito asi 8–10 atomových nábojů různého tritolového ekvivalentu od 2 do 20 KT i více.

Nyní k pravděpodobným účinkům těchto atomových úderů na vojska obránce.

Uvedený celkový počet 8–10 nábojů může být rozdělen takto:

- 3–4 náboje 2–5 KT na prapory prvního sledu,
- 2 náboje 15 KT na prapory druhého sledu,
- 1–2 náboje 20 KT na pluk druhého sledu divize.

V současné době počítáme, že živá síla ukrytá v zákopech a okopech bude zničena vzdušným atomovým výbuchem

při 2 KT v poloměru 600 m,
při 5 KT v poloměru 750 m,
při 15 KT v poloměru 1000 m,
při 20 KT v poloměru 1200 m.

Umlčovací účinky budou ještě asi o 40—50 % větší než uvedené údaje. Lze tudíž předpokládat, že těmito údery může být v obranném pásmu divize vytvořena mezera v celkové šířce asi 5—8 km (u praporů prvního sledu), v obranném úseku pluku v šířce 3—4 km.

Současně si musíme uvědomit, že útočník může provést i další údery na prapory druhého sledu pluků, kterými by prakticky mohla být při účinném zásahu většina těchto sil vyřazena.

Uvedené propočty jsou pochopitelně jen přibližné a týkají se motostřeleckých jednotek, lze však podle nich provést určité závěry o potřebě jednotek k přehrazování mezer v obraně.

Na druhé straně je však nutno počítat s tím, že v rámci ochrany vojsk proti ZHN je prováděn komplex opatření, kterými bude tento matematický výpočet předpokládaných ztrát podstatně snížen. Není ovšem předmětem tohoto článku probírat opatření ochrany proti ZHN, a proto se dále pokusím rozebrat jen možnosti vojsk při přehrazování mezer v obraně na základě výše uvedených předpokládaných úderů nepřitele.

Možnosti bránících se vojsk při přehrazování mezer po nepřátelských atomových úderech

Z výše uvedených propočtů je zřejmé, že v obranném úseku pluku může být atomovými údery vytvořena mezera v šířce 3—4 km. Teoreticky by k přehrazení této mezery měl stačit druhosledový prapor, který tvoří hloubku obrany pluku, poněvadž může přehradit úsek v šířce 3—5 km. Je však nutno uvážit, zda by bylo účelné provádět v tomto druhosledným praporem manévry k přehrazení mezery u prvosledných praporů nebo jej ponechat v jeho dosavadním, dříve vybudovaném rajónu. Domnívám se, že druhý způsob je výhodnější a k přehrazení mezery bude účelné použít část tankového praporu motostřeleckého pluku.

V obraně motostřeleckého pluku je podle dosavadních zásad určitá část plukovního tankového praporu přidělována zpravidla praporům prvního sledu k zesílení protitankové obrany, zbytek tankového praporu v síle 1—2 tankových rot zůstává ve druhém sledu pluku k aktivnímu vedení obranného boje. Za předpokladu, že jedna tanková rota může bránit úsek široký až 1,5 km, jsou schopny tyto roty přehradit celkem úsek 1,5—3 km. Při rozboru možností nepřitele jsme si uvedli, že nepřítel v pásmu motostřeleckého pluku prvního sledu může vytvořit mezera v šířce asi 3 až 4 km. Znamená to tudíž, že organické tankové jednotky motostřeleckého pluku jsou teoreticky samy schopny zastavit útočníka postupujícího mezerami po atomových úderech.

Je však třeba počítat s tím, že velitel motostřelecké divize musí použít k tomuto úkolu i určitou část divizního tankového pluku, poněvadž nepřítel může svými údery vyřadit i druhé sledy pluků.

Toto řešení je zdůvodněno i tím, že základem úderného uskupení vojsk

útočníka jsou v nynějších podmínkách tanky, které se budou snažit pronikat mezerami v obranné sestavě a rychle rozvíjet útok do hloubky a do stran. To znamená, že i základem všech jednotek a útvarů určených k přehrazování mezer po atomových úderech musí být protitankové zbraně, z nichž tanky jsou vzhledem ke své pohyblivosti, vysoké průchodnosti v terénu a mohutné palebné síle nejvýhodnější k plnění tohoto úkolu. Organické tankové jednotky motostřeleckého pluku a divize, vyčleněné do druhých sledů, zesílené pěchotou, protitankovým dělostřelectvem a ženiijním vojskem jsou tudíž nejvýhodnějším prostředkem k přehrazování mezer v obraně.

V souvislosti s touto otázkou chci poukázat na to, že je nutno přezkoumat účelnost dosavadního způsobu využívání tanků k zesílení protitankové obrany. Domnívám se, že v současné době málo využíváme pohyblivosti tanků jejich začleňováním do praporních protitankových uzlů. Místo tanků by bylo účelnější více využívat ostatních protitankových zbraní (i když tanky jsou více odolné proti účinkům ZHN, nelze s nimi počítat jako s „nezničitelným“ prvkem obrany) a většinu tankových jednotek ponechávat v záloze a ve druhých sledech k aktivnímu vedení obranného boje — k protiztečím, k přehrazování mezer po atomových úderech i k přehrazení nebezpečných tankových směrů v průběhu vedení obranného boje a operace (jako protitankové zálohy).

Dále se chci zmínit o jednom problému, který souvisí s činností vojsk při přehrazování mezer.

V poslední době se velmi často můžeme setkat s názorem, že k přehrazování mezer po atomových úderech je výhodné používat jednotky převážené na vrtulnících.

Domnívám se, že je třeba uvážit, zda toto tvrzení je opodstatněné.

Toto řešení vyžaduje, aby zpravidla předem byla k plnění tohoto úkolu vyčleněna jednotka, která bude soustředěna v blízkosti stanoviště vrtulníků — to znamená např. aby v obranném pásmu motostřelecké divize k tomuto úkolu byla vyčleněna asi jedna rota až prapor z pluku druhého sledu a potřebný počet vrtulníků byl přímo v obranném pásmu divize.

Další možný případ je, že vrtulníky jsou na letišti ve vzdálenosti nejmeně 30 km od předního okraje obrany a v případě potřeby po přistání v prostoru soustředění zálohy a po jejím naložení mohou plnit stanovený úkol. Tento případ je méně výhodný, a nebudeme s ním proto dále uvažovat.

V prvním případě, kdy vrtulníky jsou v blízkosti vyčleněné zálohy ve vzdálenosti 2—4 km, může vyčleněná záloha po vydání rozkazu k přehrazení mezery po atomovém úderu zasáhnout do stanoveného prostoru asi za 40—50 minut za předpokladu, že čas „Č“ je doba vydání rozkazu k zásahu zálohy:

Č + 15 až 20 minut = přesun na stanoviště vrtulníků a zahájení nakládání do vrtulníků,

Č + 30 až 40 minut = přistání vrtulníků v blízkosti určeného prostoru,

Č + 40 až 50 minut = zahájení bojové činnosti ve stanoveném prostoru.

Uvedené doby jsou zkráceny na minimum a jsou počítány za předpokladu, že vyčleněná záloha je (vzhledem k umístění vrtulníků) asi 10 km od prostoru atomového výbuchu.

Propočítáme-li dobu, nutnou k zasazení na příklad jedné tankové roty, která bude ve vzdálenosti 8—10 km od stanoveného prostoru, může tento prostor dosáhnout rovněž za 45—50 minut od vydání rozkazu za předpokladu, že

Č + 15 až 20 minut = zahájení přesunu tankové roty,

Č + 50 až 60 minut = dosažení stanoveného prostoru a zahájení bojové činnosti.

Znamená to tudíž, že časové lhůty jsou v obou případech vcelku stejné. Je však třeba uvážit, že u motostřelecké divize je nutno mít k tomuto účelu minimálně 6—7 vrtulníků, kterými by bylo možno převážet zesílenou motostřeleckou rotu, jejíž palebná síla je 11 kulometů a 2 tarasnice.

Ve druhém případě palebná síla tankové roty bude 10 kanónů a 20 kulometů, což umožní vytvořit mnohem hodnotnější obranu, zvláště protitankovou. Z tohoto příkladu je zřejmé, že převážení jednotek vrtulníky k přehrazení mezer je vcelku nevýhodné a naopak zdá se účelnější používat k těmto úkolům tankových jednotek.

Uvedený příklad je sice vzat ze stupně motostřelecké divize, která zpravidla nebude mít k dispozici potřebný počet vrtulníků k zabezpečení manévru jednotek v obranném boji. Domnívám se však, že pro názornost postačí tento příklad, i když vrtulníky budou více používány na stupni armády.

Na druhé straně je samozřejmé, že i na stupni divize bude výhodné používat vrtulníky k zabezpečení manévru jednotek, jehož cílem bude přehradit mezery po atomových úderech, a k plnění jiných důležitých úkolů při vedení obranného boje na široké frontě, zvláště v horském a zalesněném terénu.

Nyní několik slov k činnosti jednotek při přehrazování mezer.

Při plnění tohoto úkolu je možno buď přehrazovat mezery přímo v prostorech atomových výbuchů, nebo mimo tyto prostory, zpravidla za nimi, v hloubce obrany.

Většina dosavadních názorů se sjednocuje na provádění druhého způsobu, tj. zasazování nové jednotky (zálohy) mimo prostor atomového úderu, zpravidla za epicentrem, v hloubce obrany.

Je to zdůvodňováno zejména tím, že v epicentru je vysoká úroveň radiace a jednotky zde nemají možnost ukrytí a maskování, poněvadž terén v tomto prostoru bude zpravidla značně porušen atomovým úderem.

Doporučuje se proto při přehrazování mezer zarámovat celý prostor atomového výbuchu přisunutými zálohami, uzavřít proniknuvšího nepřítele v tomto zamořeném prostoru a vystavit ho účinkům radiace.

Všechny tyto okolnosti svědčí tudíž většinou pro to, abychom přehrazovali prostor atomových úderů přímo v epicentru.

Podívejme se na tuto otázku nejprve z hlediska časových možností obou stran, kdo s větší pravděpodobností může dosáhnout daného prostoru výbuchu.

Útočník bude v okamžiku provedení atomových úderů v rámci atomové přípravy zteče vzdálen od prostoru atomového úderu nejméně 2—4 km. Jeho první útočící sledy zahájí postup do prostoru atomového úderu buď ihned po úderech nebo za velmi krátkou dobu po jejich provedení. Rychlost postupu těchto čelních sledů můžeme počítat 3—4 km/hod., jsou-li v bojové sestavě, nebo 8—12 km/hod., jsou-li v předbojových sestavách. Zna-

mená to tudíž, že vzdálenost 2—4 km může nepřítel překonat za 30 až 60 minut, útočí-li v bojové sestavě, nebo za 15—30 minut, postupuje-li v předbojové sestavě.

Naproti tomu tanková jednotka určená k přehrazení mezery bude zpravidla vzdálena 3—5 km od prostoru atomového úderu. Budeme-li počítat s rychlostí přesunu 15—20 km/hod., může dosáhnout daného prostoru za 15—25 minut. K této době musíme připočítat asi 15—20 minut na proniknutí rozkazu a upřesnění úkolů, takže tanková jednotka může dorazit do epicentra úderů za 30—45 minut po provedení úderu, to znamená, že útočníka může v některém případě předejít, dosáhnout stanoveného prostoru včas a bude mít čas ještě k přípravě a organizaci boje. V opačném případě je nutno počítat s tím, že za postupu do daného prostoru může dojít ke střetnému boji s proniknuvším nepřítelem nebo s jeho taktickými vzdušnými výsadky, které budou vysazeny do prostoru epicentra.

Uvedený časový propočet nám tudíž nedává jednoznačnou odpověď, jakým způsobem je výhodnější přehrazovat mezery.

Rozebereme-li si další z „výhod“ přehrazování mezer mimo prostor atomového výbuchu formou jakéhosi „zarámování“, vidíme, že při tomto způsobu předem umožňujeme útočníkovi proniknout do epicentra výbuchu a tím kromě ztráty terénu si zabráňujeme v provádění jakýchkoli záchranných a vyprošťovacích prací v prostoru výbuchu, což by jistě nepříznivě působilo na morální stav bránících se vojsk.

Dále je nutno uvážit, zda je odůvodněné tvrzení, že při proniknutí nepřítele do prostoru výbuchu a jeho „zarámování“ můžeme v tomto prostoru počítat s účinným radiačním ozářením jeho vojsk. Musíme si uvědomit, že útočník zpravidla k podpoře boje provádí vzdušné atomové výbuchy, takže úroveň radiace nebude v těchto prostorech zpravidla příliš vysoká a jeho vojska budou tudíž touto radiací poměrně málo ohrožena.

Tak na příklad v epicentru výbuchu atomového granátu 5 KT bude za 15 minut po provedení úderu úroveň radiace 100 r/hod., ve vzdálenosti 400 m od epicentra bude pouze 10 r/hod.; za 30 minut po úderu bude v epicentru 40 r/hod., za 1 hodinu klesne na 30 r/hod. a ve vzdálenosti 400 m od epicentra budou pouze 2 r/hod.

Kromě toho musíme uvážit, že útočník používá značného množství bojové techniky, a proto účinky radiace budou podstatně sníženy pancířem tanků a obrněných transportérů (6krát až 10krát).

Těchto několik údajů ukazuje, že nemůžeme příliš spoléhat na účinné zasažení útočníka pronikavou radiací po jeho „zarámování“ v prostoru výbuchu, poněvadž nelze jednak počítat s tím, že se jeho vojska soustředí přímo do epicentra atomového výbuchu, uvážíme-li, že jeden tankový prapor bude útočit nejméně v úseku 1,5 km, a dále nelze předpokládat, že by se obránci podařilo zastavit útočníka v tomto zamořeném prostoru na delší dobu (na několik hodin), poněvadž síly obránce budou právě v důsledku nepřátelských atomových úderů zpravidla podstatně slabší než síly a prostředky útočníka.

Je třeba proto uvážit, zda nebude někdy výhodnější, zejména v hloubce obrany, zaujmát obranu při přehrazování mezer ještě před epicentrem, bude-li nepřítel dosti vzdálen od tohoto prostoru, poněvadž tak získáme nejen terén připravený předem k obraně, ale můžeme provádět i záchranné a vyprošťovací práce u jednotek v prostoru výbuchu.

K této otázce je možno závěrem říci, že nelze paušálně tvrdit, zda je výhodnější přehrazování mezer v prostoru výbuchu nebo mimo tento prostor. To bude nutno řešit vždy podle situace s přihlédnutím k časovým možnostem vojsk obránce při boji s útočníkem v prostoru výbuchu, k možnému provádění záchranných a vyprošťovacích prací a k dalším činitelům majícím vliv na průběh boje.

Z dosud uvedených závěrů jasně vyplývá, že nejvýhodnějším prostředkem k přehrazování mezer jsou tankové jednotky a útvary. Naskytá se otázka, zda při nynější organizaci máme dostatek tankových jednotek a útvarů, kterých můžeme používat k plnění těchto úkolů.

U divize a pluku postačuje dosavadní množství tanků, avšak na stupni armády nemáme za nynější organizace žádný tankový útvar, který by mohl být vyčleněn do tankové zálohy armády k plnění samostatných úkolů při přehrazování mezer v obraně svazků prvního sledu i k boji s útočícími tanky nepřítelů v hloubce obrany.

Domnívám se, že je nutno uvážit, jak tuto otázku řešit. Jsou zde podle mého názoru dvě možné cesty: Buď mít samostatné tankové prapory (HV), kterými by bylo možno podle potřeby zesilovat armády, popř. i motostřelecké divize, a z nich vytvářet tankové zálohy, nebo do vševojskové armády organicky začlenit 1—2 samostatné motostřelecké (tankové) pluky, ve kterých by bylo účelné mít dva tankové a jeden až dva motostřelecké prapory (vybavené pásovými obrněnými transportéry). Těchto pluků by bylo možno jednak použít k boji proti nepřátelským vzdušným výsádkám (jak to navrhuje generálmajor Vyhnánek ve VM čís. 1/1959), k přehrazování mezer po atomových úderech, k nahrazování ztrát apod. Proti vytváření těchto samostatných pluků lze namítnout, že by plnily úkoly dosavadní vševojskové zálohy. Musíme si však uvědomit, že není zpravidla účelné odebírat od divize vyčleněné do vševojskové zálohy armády jednotlivé útvary k plnění různých náležitých úkolů, nýbrž je žádoucí ponechat ji jako celek a používat především k plnění rozhodujících úkolů armády. Na druhé straně organické začlenění samostatných útvarů na stupni armády umožní plnit řadu mimořádných úkolů, které se vyskytnou v průběhu operace (boje).

Činnost tankových jednotek při přehrazování mezer po atomových úderech

Konkrétní úkoly při přehrazování mezer po nepřátelských úderech atomovými zbraněmi bude zpravidla nucen řešit velitel divize.

Rozeberu proto některé otázky přípravy boje i vlastní bojové činnosti tankového pluku (praporu), který by mohl nejčastěji přehrazovat mezery v obranné sestavě pluků prvního sledu s cílem zastavit další postup útočníka do hloubky obrany divize.

Při organizaci obranného boje velitel divize (pluku) na základě vyhodnocení terénu a určení prostorů možných atomových úderů nepřítelů musí stanovit tankovému pluku (praporu) čáry, na kterých bude přehrazovat mezery po atomových úderech, osy přesunu na tyto čáry, signály k zahájení přesunu a možné způsoby bojové činnosti i podpory boje tankového pluku (praporu) ostatními druhy vojsk.

K zahájení rychlého přesunu na stanovené čáry je účelné předem připravit osy přesunu, zřídit průchody přes zákopy a vlastní zátarasy, na jednotlivých čarách připravit popř. i okopy pro tanky, upravit terén pro pozorování a vedení účinné palby — zkrátka provést všechna opatření k zabezpečení rychlého přesunu i včasného a úspěšného zahájení boje.

Na druhé straně je však třeba uvážit, zda bude účelné všechna tato opatření provádět — zejména na jednotlivých čarách, poněvadž nelze předem přesně stanovit epicentra atomových úderů a nelze vyloučit, že veškerá tato přípravná činnost může být zbytečná.

Domnívám se proto, že bude účelnější připravit jen osy přesunu na jednotlivé směry možných úderů nepřítele, ale další úpravy terénu neprovádět a více času věnovat podrobné rekognoskaci prostoru pravděpodobné bojové činnosti a organizaci součinnosti.

Do zahájení nepřátelské atomové přípravy zteče bude tankový pluk (prapor) zpravidla ve svém prostoru soustředěn. Při prvních atomových úderech nepřítele velitel tankového pluku (praporu) musí nařídít bojovou pohotovost, avšak přesun zahájí až na signál velitele divize (pluku). Lze předpokládat, že tankový pluk (prapor) může zahájit přesun asi za 15 až 20 minut po provedení nepřátelských atomových úderů, poněvadž je třeba počítat s určitou dobou na rozhodnutí velitele divize (pluku) pro použití tankových jednotek, na rozhodnutí velitele tankové jednotky i na proniknutí signálů a rozkazů.

Tankový pluk (prapor) se po obdržení signálu musí co nejrychleji přesunout do stanoveného prostoru. Tento přesun může být proveden podle vzdálenosti, rázu terénu a činnosti nepřítele buď v pochodovém proudě, nebo v předbojové sestavě. V této sestavě je výhodné provádět přesun tehdy, není-li stanovený prostor příliš vzdálen (asi do 5 km) a vede-li útočník silnou palebnou a leteckou činností.

Dojde-li během přesunu k střetnutí s nepřítelem nebo jeho vzdušnými výsadky, které budou vysazeny zpravidla v prostorech atomových úderů, je nutné střetným bojem srazit slabšího nepřítele a postupovat ihned do nařízeného prostoru.

Bojová sestava tankového pluku (praporu) při přehrazení mezery po atomovém úderu bude záviset na úkolu a na rázu terénu. V každém případě je žádoucí rychle se přesunout na stanovenou čáru a palbou z místa zabránit útočníkovi, aby pronikl do hloubky obranné sestavy. Je-li dostatek času a nepřítel je ještě v poměrně značné vzdálenosti, zaujmou tanky obranu, osádky se připraví k boji, zamaskují vozidla a velitelé organizují součinnost.

Bude tedy výhodné zasadit většinu sil tankového pluku (praporu) do jednoho sledu, aby bylo využito palebné síly všech tanků při boji s útočníkem a tak pod ochranou tanků bylo v součinnosti s ostatními jednotkami na bocích a přísunutými z hloubky možno obnovit pevnou obranu a přehradit mezeru po atomovém úderu.

Podaří-li se nepříteli předejít tankový pluk (prapor) a přesunout se dříve do stanoveného prostoru atomového úderu, je účelné zahájit z chodu boj a palbou zabránit nepříteli, aby organizoval obranu na místě. Jsou-li síly útočníka slabé, je účelné přejít do útoku a pokusit se ho srazit a obsadit nařízený prostor.

Z á v ě r

Nejvýhodnějším prostředkem k přehrazování mezer po atomových úderech v obraně jsou tankové jednotky a útvary.

Proto je nutno uvážit účelnost vyčleňování většiny tankových jednotek do praporních protitankových uzlů. Zdá se výhodnější použít zde místo tanků ostatních protitankových zbraní a tankové jednotky více ponechávat v záloze a ve druhém sledu, aby bylo možno využít jejich pohyblivosti a palebné síly k aktivnímu vedení obranného boje.

K zvýšení možnosti vytvářet tankové zálohy na stupni armády a k případnému zesilování motostřeleckých divizí tankovými jednotkami je účelné mít u vševojskové armády jeden až dva samostatné motostřelecké pluky, kterých bude možno používat mimo jiné k boji proti nepřátelským výsadekům, k přehrazování mezer po nepřátelských úderech, k nahrazování ztrát po úderech ZHN u divizí aj.

Při přehrazování mezer je nutno uvážit účelnost blokování nepřítele v prostorech atomových úderů a snažit se zastavit útočníka ještě před prostorem úderu, aby tak byl splněn úkol při přehrazování mezer, tj. nedovolit útočníkovi využít atomových úderů a proniknout do hloubky obranné sestavy.

K OTÁZKÁM POUŽITÍ TANKŮ V OBRANĚ A K NIČENÍ NEPŘÁTELSKÝCH VÝSADKŮ

Major Jiří Nečas

Autor hodnotí v článku vlastnosti a možnosti soudobých tanků a výhody (nevýhody) jejich použití v obraně.

Navrhuje opatření k zlepšení obranných schopností obranného rajónu tankového praporu a polemizuje s názorem, že nejvýhodnějším druhem zbraně pro boj s nepřátelskými výsadbky jsou tanky.

V poslední době byly vysloveny některé nové názory na použití tanků v obraně. Především je to myšlenka, podle které mají být základem obrany tankové jednotky, a dále je to použití tankových jednotek (útvárů) k ničení nepřátelských výsadků.

Rychlý poválečný rozvoj bojové techniky vůbec a jaderných zbraní zvláště byl a dosud je příčinou změn v organizaci armád a důvodem k rozsáhlému teoretickému bádání o metodách a formách vedení příští války.

V důsledku revolučních změn ve výzbroji armád dochází (při hodnocení procentuálního podílu jednotlivých druhů vojsk v armádách) k zmenšování a „odumírání“ některých nejen vpravdě historických, ale i modernějších složek armád.

Naproti tomu jsme svědky nebývalého rozvoje letectva nadzvukových rychlostí a raketové techniky. Velká pozornost je ve všech armádách věnována zdokonalování tankové techniky a jejímu masovému zavádění do výzbroje. Tanky vzhledem ke svým takticko-technickým vlastnostem (velká palebná síla a manévrovací schopnost, ochrana osádky proti ZHN i konvenčním zbraním) mají důležitou úlohu v procesu mechanisace a motorisace armád.

I v organizaci naší armády v poslední době značně stoupl počet tanků. Dnešní motostřelecká divize má 9 motostřeleckých a 6 tankových praporů, tanková divise pak 10 tankových a 3 motostřelecké prapory.

Zvětšení počtu tankových praporů se výrazně projeví při srovnání poměrů v počtu motostřeleckých a tankových praporů mezi vševojskovými armádami různého složení. Tak na příklad vševojsková armáda o čtyřech motostřeleckých a jedné tankové divizi má 34 tankových a 39 motostřeleckých praporů (převažuje pěchota), kdežto v armádě o čtyřech motostřeleckých a dvou tankových divizích je 44 tankových a 42 motostřeleckých praporů (převažují tanky). Bude-li mít armáda pět motostřeleckých a dvě tankové divize, bude poměr vcelku vyrovnán (50 tankových a 51 motostřeleckých praporů).

Tato stručná kalkulace naznačuje růst úlohy tanků v boji — tedy i v soudobé obraně.

Použití tanků v obraně

Všimněme si nejdříve některých skutečností týkajících se výzbroje tanků a jejich možností v obraně.

Přitom je třeba vyjít ze skutečnosti, že zbraně umístěné ve (na) věži tanku, tj. kanón a kulomet (protiletadlový kulomet u T-54 A) při zakopání tanku mohou působit bez omezení. Nevýhodou však je, že kanón a kulomet musí působit do jednoho směru a že střelec z protiletadlového kulometu (u tanku T-54 A) je při střelbě z věžového postavení tanku částečně nekryt.

K zvětšení hustoty palby z pěchotních zbraní je možno z tanku (T-34 i T-54 A) vyjmout spodní kulomety a použít jich k palbě z palebného stanoviště vybudovaného mimo okop tanku. Tento kulomet může obsluhovat u tanku T-34 střelec ze spodního kulometu, u tanku T-54 A řidič. Kromě toho lze umístit mimo palebné stanoviště u jednotek vyzbrojených tanky T-34 řidiče a vyzbrojit ho samopalem, který patří do výzbroje tanku.

Je samozřejmé, že boj uvedených členů osádky mimo vlastní tank je možný jen tehdy, když se nepředpokládá provedení manévru tankem.

Tyto možnosti tanků a jejich další takticko-technické vlastnosti umožňují posoudit vhodnost jejich použití v obranném boji. Chci při té příležitosti ukázat na některé kladné a záporné vlastnosti tanku. Povšimněme si nejdříve jejich výhody.

V nynějších podmínkách vystupují do popředí ochranné vlastnosti tanků spočívající v tom, že tanky chrání osádku proti zbraním hromadného ničení (zvláště atomovým výbušným zbraním). Tyto ochranné vlastnosti se kladně projevují nejen jsou-li tanky na místě, ale i když se pohybují. V prvním případě chrání svým pancířem osádku před účinky atomových úderů i při provedení minimálních zemních prací (tato výhoda zvláště vystupuje, nebyl-li k vybudování obrany dostatek času), v druhém případě svou schopností překonávat překážky a zamořené prostory (bojovými chemickými i radioaktivními látkami) umožňují provádění aktivních zásahů do nejhroženějších úseků obrany, tj. do prostorů atomových úderů nepřítele.

Výzbroj soudobých tanků ukazuje, že jejich velkým kladem (zvláště za pohybu) je značná palebná síla, přičemž je nutno si uvědomit, že existují reálné technické možnosti jejího dalšího zvětšení. Vzhledem k pohyblivosti lze tank považovat za jednu z neúčinnějších protitankových zbraní, takže tankové jednotky v obraně není již třeba posilovat dalšími protitankovými prostředky. Stále se zvětšující ráž a dostřel tankových kanónů (s možností nepřímé střelby) je jejich další výhodou, která umožňuje tankovým jednotkám vést obranný boj často bez posílení klasickým dělostřelectvem. Rychlý a rozsáhlý technický pokrok dává naději, že v nejbližší budoucnosti bude vyřešena i možnost použít v tankových kanónech atomových granátů s malým tritolovým ekvivalentem, čímž by se tanky staly pohyblivým a odolným prostředkem dopravy atomových zbraní na cíl a jejich palebná síla by se mnohonásobně zvětšila.

Neposlední výhodou tanků je jejich prakticky nepřetržitá bojová pohotovost, která vyplývá z možnosti zahájit aktivní bojovou činnost kdykoli (na místě i za pohybu), a vysoká manévrovost. Tato druhá vlastnost je zvláště výhodná do doby, než dojde k přímému bojo-

vému střetnutí tanků s nepřítelem, neboť umožňuje provádění rychlého a rozsáhlého manévru tankovými jednotkami i při vedení obranného boje (operace). Výrazně se tato vlastnost projeví (ve srovnání s motostřeleckými jednotkami) při provádění protiatomového manévru.

Vzhledem k tomu, že tanky (jakožto bojové prostředky, které v sobě sdružují dopravu zbraní, zásob i obsluhy s ochrannými a bojovými vlastnostmi) jsou prakticky schopny zahájit bez zvláštních příprav pohyb i boj v kteroukoli dobu, je nutno vidět proti pěchotě výhodu i v tom, že skýtají možnost poměrně snadného a rychlého přechodu z pasivní obrany do aktivní činnosti, která se zvláště projeví při provádění protiztečí a protiúderů.

Je pochopitelné, že při organizování obrany se projeví i některé záporné vlastnosti tanků.

Jednou z hlavních nevýhod tanků je nutnost provádět při jejich zakopávání objemné ženižní práce. Zkušenosti ukazují, že i vycvičená osádka není schopna zakopat a zamaskovat tank ve střední zemině během průměrně dlouhé noci. Z toho vyplývá, že obranné okopy tanků (a tím obranné rajóny tankových jednotek) budou soudobými průzkumnými prostředky poměrně snadno zjištělné. K usnadnění a především k urychlení (při nedostatku času) uvedených ženižních prací se v poslední době navrhuje a provádí budování okopů pro tanky pomocí trhavin. Tento způsob je sice značně rychlý, ale daný problém pravděpodobně nevyřeší. Vezmeme-li v úvahu, že v nynějších podmínkách (bojová činnost vedena je na směrech, existuje nesouvislá fronta, jsou časté značně protikladné změny situace způsobené používáním zbraní hromadného ničení) může docházet rychle k zásadním obrátům ve formách operace (tzn. k častým přechodům z útočné k obranné činnosti a naopak) a že tanky, obrněnými transportéry a dalšími motorovými vozidly, které je nutno při přechodu do obrany zakopávat, je soudobá armáda přesycena — pak lze dojít k závěru, že zásobovat tankové, mechanisované a motorisované jednotky trhavinami k budování okopů by asi bylo nad sílu a možnosti zápolí.

Další nevýhodou tanků je skutečnost, že skýtají poměrně veliký cíl. Jsou-li tanky zjištěny, a to je při nedostatečném zakopání a zamaskování nebo při vypálení z tankového kanónu dosti snadno proveditelné, skýtají rozměrný cíl, který lze zvláště novými protitankovými zbraněmi (protitankovými řízenými střelami) vcelku lehce zasáhnout.

V době, kdy se dostávají do bezprostředního boje s nepřítelem (jeho pěchotou), ztrácejí tanky výhodu vysoké manévrovosti a vzhledem ke svým rozměrům se nemohou (proti pěchotě) volně a aniž byly nepřítelem zničeny pohybovat po otevřeném bojišti. V tomto období mohou být jako „pevné palebné ohniště“ (s omezenými pozorovacími možnostmi) poměrně snadno ničeny i ručními protitankovými zbraněmi nepřátelské pěchoty.

Tato nevýhoda, tzn. obtížnost boje s nepřátelskou pěchotou, vyplývá ze skutečnosti, že tankové jednotky bez zesílení pěchotou nejsou s to organizovat v obraně dostatečně hustou palebnou přehradu z pěchotních zbraní.

Kladné i záporné vlastnosti tanků posuzovány komplexně a ve vzájemné souvislosti ukazují, že tank je bojový prostředek, který je předurčen především k vedení aktivní (útočné) bojové činnosti.

Z tohoto hlediska byly a jsou dosud tanky používány i v obraně. Jsou prostředkem velitele a ten jejich dovedným použitím může dosahovat maximální aktivity obrany. Vychází-li se z tohoto faktu, a při současném uvážení nasycenosti nynějších svazků i svazů tanky je nutno považovat podle mého mínění za správný takový názor, že **tanky (tankové prapory) se staly základem vysoké aktivity soudobé obrany**, jejíž význam neobyčejně vzrostl.

Domnívám se, že i v dnešních podmínkách — kdy se názory na organizaci obrany často a zásadním způsobem vzájemně liší — zůstávají (ve většině případů) základem vlastní obranné bojové činnosti obranné rajóny motostřeleckých praporů, zesílených podle konkrétní situace dalšími bojovými prostředky.

Zvětšením šířky praporečného obranného rajónu (a tím snížením hustoty paleb) vznikl požadavek většího zesilování praporů (rot) protitankovými prostředky, z nichž za nejvýhodnější jsou v současné době považovány právě tanky. Dosavadní praxe ukazuje, že veliteli pluku, který organizuje obranu v terénu dostupném tankům, zůstává po zesílení motostřeleckých jednotek tanky v rukou jen značně malá část tankového praporu. Tento zbytek tankové jednotky (útvary) tvoří zpravidla tankovou zálohu příslušného velitele, jejímž úkolem bude především provádět (účastnit se) protizteče a teprve pak organizovat statickou obranu v obranných rajónech. Z toho vyplývá, že u motostřeleckých svazků (přes větší nasycenost tanky) to budou motostřelecké prapory (roty), které budou základem obrany.

Je vcelku samozřejmé, že u tankových svazků, které v případě, že nebudou provádět protiúder (protizteč), zaujmou obranu v hloubce obrany armády, bude základem obrany obranný rajón tankového praporu.

Posuďme z hlediska kladných a záporných vlastností tanků otázku obranyschopnosti rajónů organizovaných z tankových jednotek. Zásada, že základem obrany mají být obranné rajóny tankových praporů (rot), vyjádřena jinými slovy v podstatě znamená, že tyto prapory (roty) jsou pro organizaci obrany výhodnější (odolnější) než motostřelecké. Domnívám se, že tento názor bude správný a opodstatněný jen za určitých podmínek.

Srovnajme počty zbraní tankového a motostřeleckého praporu (podle cvičné organizace Čs. lidové armády):

Jednotka	samopal, puška	kulomet	BzK 82mm	tarasnice	pancéřovka	minomet 82mm	kanón 85mm (100mm)
mspr	365	33	6	6	27	3	—
tpr (msp)	90	64	—	—	—	—	32

Na podkladě této tabulky lze říci, že vzájemný početní poměr v kulometech je výhodnější pro tankový prapor a v protitankových zbraních (bereme-li za základ u motostřeleckého praporu součet pancéřovek, tarasnic a bezzákluzových kanónů a u tankového praporu kanóny) je vcelku vyrovnán, přičemž je nutno vzít v úvahu mnohem větší účinnost tankových kanónů. Jasně se však projevuje převaha motostřeleckého praporu v samopalech. U tankového praporu prakticky může ze samopalu působit jen jeden člen osádky tanku (je-li prapor vyzbrojen tanky T-34), tj. celkem 32 samopalů. Je-li tankový prapor vyzbrojen tankem T-54 A, s palbou ze samopalů nelze počítat, ovšem naproti tomu může být použit k ničení skupinových cílů pěchoty protiletadlových kulometů.

Povšimněme si dále hustotu tanků v obranném rajónu tankového praporu (šířka obranného rajónu 3–5 km, u tankového praporu 30 tanků).

Při minimální šířce obranného rajónu tankového praporu 3 km, bude-li tankový prapor v jednom sledu, připadá jeden tank na 100 m, a bude-li ve dvou sledech s dvěma rotami v prvním sledu, budou průměrné mezery mezi tanky těchto rot 150 m. Ještě řidčí sestava tanků bude tehdy, když šířka obranného rajónu tankového praporu bude 5 km. V případě, že tankový prapor bude v jednom sledu, budou průměrné rozestupy mezi tanky 165 m, a budou-li v prvním sledu jen dvě rot, pak jeden tank těchto dvou rot bude připadat průměrně na šířku 250 m.

Budeme-li považovat dosavadní normy šířek pro motostřelecké jednotky v obraně (prapor 3–5 km, rota 1–1,5 km) za platné i pro tankové jednotky, pak budou minimální mezery mezi tanky průměrně 100 m. Tato vzdálenost však nepřátelské pěchotě umožňuje ve středně členitém a porostlém terénu pronikat bojovou sestavu tankové jednotky a ničit jednotlivé tanky protitankovými ručními zbraněmi v boji zblízka.

Výše uvedené kalkulace jsou založeny na počtech, které uvádí cvičná organizace naší armády. Srovnání výhodnosti tankových a motostřeleckých jednotek k obraně podle nynějších mírových počtů hovoří ještě výrazněji ve prospěch jednotek motostřeleckých.

K odstranění tohoto hlavního záporu v obraně tankových jednotek se nabízí několik různých řešení.

První z nich je to, aby obrana tankové jednotky byla organizována více soustředěně z hlediska čety. Přitom se jednotlivé tanky v četě vzájemně chrání, a i když se tím prodlouží mezery mezi četami, nebude to vcelku na závadu, poněvadž tanky při postřelování mezer svými palebnými prostředky (kanóny a kulometry) jsou vzhledem k jejich činnosti ve výhodě proti motostřeleckým jednotkám. Kromě toho je nutno tyto mezery přehrazovat palbou dělostřelectva (minometů), protipěchotními a protitankovými zátarasami a mimo to do nich plánovat i manévry tanky (např. z hloubky sestavy rot nebo praporu). Výhodou tanků je skutečnost, že každý tank je vybaven rádiovou stanicí umožňující kvalitní spojení v rotě i praporu.

Druhá možnost, jak dosáhnout toho, aby se obrana tankového praporu vyrovnala hodnotě obrany motostřeleckého praporu, je zesilování tankových jednotek v obraně pěchotou u těch tankových jednotek a útvarů, do nichž není pěchota organicky začleněna (tankové prapory motostřeleckých pluků a tankové pluky motostřeleckých divizí). Cílem tohoto posílení je chránit pěchotou tanky, vyplnit jí mezery mezi nimi, a dosáhnout

nout tak větší hustoty paleb, především pěchotních. Sílu posilové pěší jednotky nelze jednoznačně určit, může se pohybovat mezi četou a rotou a bude záviset na úkolu tankové jednotky v obraně, důležitosti přehrazovaného směru, členitosti a pokrytosti terénu a podobně.

Obranný rajón (úsek) tankového praporu (pluku) nezesíleného pěchotou se přibližuje svým charakterem a účinností spíše protitankovému rajónu (což se zvláště projeví, uvážíme-li, že tíhu obranného boje z hlediska armády nesou obranné rajóny motostřeleckých jednotek — motostřeleckých divizí — umístěné převážně na „předním okraji“, kdežto rajóny tankových jednotek budou v převaze v hloubce obrany) nebo palebnému postavení dělostřelectva (samohybného) schopného působit i nepřímou palbou.

Takovýto obranný rajón nemá a nemůže mít vzhledem k malé hustotě palby z pěchotních zbraní způsoblost a účinnost obranného rajónu (úseku) motostřeleckého praporu (pluku) při boji s nepřátelskou pěchotou, která vede boj pěšky po sesednutí z kolových vozidel a obrněných transportérů.

Třetí možné řešení zlepšení hodnoty obranného rajónu tankové jednotky spočívá ve zmenšení jeho šířky. To by znamenalo stanovení zvláštních norem pro tankové jednotky a útvary, což by nebylo nic nového, poněvadž naše řády v dřívější době uváděly také dvojí normy, a to pro pěší a tankové jednotky (útvary). Aby bylo dosaženo přibližně stejné hodnoty obranného rajónu tankové a motostřelecké jednotky (úvaru), bylo by třeba snížit normy pro tankové jednotky asi o jednu čtvrtinu.

Závěrem k této otázce je možno říci, že k tomu, aby obranný rajón tankového praporu mohl být považován za základ obrany (tzn. aby vyhovoval požadavkům soudobého boje lépe než obranný rajón motostřeleckého praporu), je nutno vyloučit některé nevýhody použití tankových jednotek v obraně. Nejsnadnější cestu k řešení je možno vidět v posilování tankových jednotek pěchotou a ve zmenšení šířek jejich obranných rajónů.

Použití tanků k likvidaci nepřátelských výsadek

V poslední době je prosazován názor, že pro ničení nepřátelských výsadek je nejvýhodnější používat tankové jednotky nebo útvary.

Domnívám se, že použití „čistě“ tankových jednotek (úvarů) k likvidaci výsadek je ve většině případů (v našich podmínkách) nevýhodné.

Při posuzování vhodnosti použití tanků k uvedenému účelu je třeba si uvědomit několik skutečností, týkajících se výsadek nepříteli i vlastností tanků.

Především je to ten fakt, že výsadky jsou speciálně cvičeny k zálužnému a lživému způsobu vedení boje, zvláště pokud se týče dovedného využití všech vlastností terénu a zbraní (v našem případě protitankových). Terén na středoevropském válečném je charakterisován značnou členitostí a pokrytostí, tzn. vlastnostmi, které značně ulehčují nepřátelským výsadekům boj s tanky.

Posuzujeme-li tyto záporné vlastnosti terénu (z hlediska bojové činnosti tanků) ve vzájemné souvislosti se „slepostí“ tanků při boji se skrytými (krytými) výsadkáři nepříteli, musíme při objektivním hodnocení obou skutečností dospět k závěru, že výhoda je na straně výsadkářů, neboť v uvedených podmínkách jsou s to vcelku snadno zničit tanky ručními protitankovými zbraněmi.

Je třeba ovšem připustit případy, kdy použití tankových jednotek proti výsadekům je výhodné. Především to bude v případě tak rychlého zásahu tankové jednotky (útvary), který by jí umožnil boj s nepřátelskými výsadeky v otevřeném a nepokrytém terénu, tzn. zvláště v prostorech doskovitých ploch a v době, kdy ještě výsadeky nedisponují těžšími protitankovými (dnes již raketovými) zbraněmi, nebo dosud nestačily organizovat obranu. Jiný případ možného výhodného použití tanků bude tehdy, jestliže na nepřátelské výsadeky bude po vysazení proveden úder (úder) vlastními atomovými výbušnými zbraněmi. Ochranné vlastnosti tankům umožní, aby působily i v zamořených prostorech, pronikaly jimi a ničily zbytky výsadek nepřítelů.

Aby bylo možno použít tanků k úspěšnému boji s výsadeky, jeví se účelným zesilovat tankové jednotky pěchotou, přičemž jednou z nejúčinnějších forem součinnosti tanků s ní by bylo vytváření tankových výsadek, které jsou nejvýhodnější pro ochranu tanků při boji z blízka.

Přitom je nutno zdůraznit, že nestačí zesílení jen pěchotou, ale je nutno je provádět i jinými druhy vojsk, podle konkrétní situace. V současné době se na cvičeních setkáváme při ničení nepřátelských výsadek především s takovými řešeními našich velitelů, že proti výsadekům vysílají tankové nebo motostřelecké útvary bez jakéhokoli zesílení.

Shrneme-li uvedené myšlenky, dospějeme k závěru, že používat samostatně tankové útvary proti nepřátelským výsadekům nebude ve většině případů výhodné. Nebudou-li v armádě organizovány a k boji proti výsadekům používány zvláštní, speciálně vycvičené jednotky (útvary), je nutné, aby velitel (nebo štáb) organizující likvidaci výsadeků určil pro tento účel takovou jednotku (úvar), která bude v dané situaci nejlépe vyhovovat.

Druh použité jednotky (útvary) a její síla bude záviset především na takových činitelích, jako je terén, ve kterém nepřítel výsadek použil, situace výsadek v době rozhodování (probíhá ještě vysazování, shromažďování výsadek, nebo již zaujaly obranu a pod.) a v neposlední řadě i na cíli boje s výsadeky (tzn. zničit, nebo jen blokovat).

Cílem mého článku nebylo osvětlit vyčerpávajícím způsobem použití tanků v soudobém boji. Jeho náplň jsem zaměřil k objasnění některých svých názorů na problémy, o kterých se v poslední době hodně hovoří. Bylo by proto účelné, aby se k těmto otázkám vyslovili i další pracovníci našich velitelství a štábů.

K NĚKTERÝM OTÁZKÁM SOUČINNOSTI STÍHACÍHO LETECTVA S OSTATNÍMI PROSTŘEDKY PROTIVZDUŠNÉ OBRANY V SOUDOBÝCH PODMÍNKÁCH

Plukovník Tomáš Kruml

V článku rozebírá autor důkladně otázky použití a součinnosti sil a prostředků protivzdušné obrany.

Vychází z charakteristiky bojové činnosti nepřátelského letectva a bezpilotních prostředků vzdušného napadení v soudobých podmínkách a vyhodnocuje bojové možnosti jednotlivých prostředků PVO, a to radiotechnického vojska, stíhacího letectva, protiletadlového dělostřelectva a protiletadlových řízených střel.

Dále se zabývá otázkami

- rozmístění prostředků protivzdušné obrany
- organizace velení a řízení bojové činnosti prostředků PVO
- součinnosti stíhacího letectva s pozemními prostředky (prostředky průzkumu vzdušného prostoru, protiletadlovým dělostřelectvem, protiletadlovými řízenými střelami) a vzájemné součinnosti stíhacích skupin.

Úvod

V rozsáhlém komplexu otázek souvisejících s vedením války v soudobých bojových podmínkách stále více a naléhavěji vystupuje do popředí otázka protivzdušné obrany vojsk a státního území.

Důvody nutno hledat ve stále vzrůstající úloze letectva a bezpilotních prostředků vzdušného napadení v současném boji a operaci a v zavádění mnohonásobně účinnějších ničivých prostředků do výbroje armád. Výkony soudobých prostředků vzdušného napadení se podstatně zvýšily; tak např. rychlost většiny typů útočných letounů se blíží nebo překročila hranici 1000 km a jejich praktický dosah dosáhl výšky 15 000 i více metrů. Díky svému vybavení letouny jsou schopny plnit bojové úkoly i v noci a za ztížených povětrnostních podmínek.

Výkony bezpilotních prostředků vzdušného napadení, zvláště pak raketových střel, mnohonásobně překračují výkony dosahované letouny. Jejich činnost není prakticky ovlivněna povětrnostními podmínkami.

Proto úkol zabránit úderům vzdušného nepřítele, před který je postavena protivzdušná obrana v soudobých bojových podmínkách, je beze sporu obtížný. Úspěšné splnění tak závažného bojového úkolu protivzdušné obrany závisí na mnoha činitelích, především pak na

- charakteru bojové činnosti nepřátelského letectva a bezpilotních prostředků vzdušného napadení,
- bojových možnostech jednotlivých prostředků protivzdušné obrany,
- organizaci a rozmístění prostředků protivzdušné obrany a
- organizaci velení, řízení a konečně na vzájemném sladění bojové činnosti prostředků protivzdušné obrany.

Cílem tohoto článku je rozbor některých otázek možností vzájemné součinnosti stíhacího letectva s ostatními prostředky protivzdušné obrany v soudobých bojových podmínkách.

Toto pojednání je především zaměřeno na otázky spojené s protivzdušnou obranou státního území v našich podmínkách, v žádném případě však není jeho cílem rozbor celé problematiky protivzdušné obrany.

I. Charakter bojové činnosti nepřátelského letectva a bezpilotních prostředků vzdušného napadení v soudobých podmínkách

Předpokladem úspěšné bojové činnosti vlastních prostředků protivzdušné obrany je především znalost nepřátelských bojových prostředků, jejich takticko-technických vlastností a zásad jejich operačního a taktického použití. Rozbor druhů prostředků vzdušného napadení a jejich takticko-technických vlastností není předmětem této úvahy, a proto bude proveden jen rozbor předpokládaného operačního a taktického použití nepřátelských prostředků vzdušného napadení.

Počet skupin a letounů v nich může být díky prostředkům hromadného ničení v soudobých bojových podmínkách minimální, neboť k vyřazení jednoho bráněného prostoru, místa a objektu postačuje únosnost jednoho nebo několika bombardovacích letounů. Tato skutečnost však nesmí být brána za základ bojového použití nepřátelského letectva. Zabezpečení bojové činnosti nepřátelských bombardovacích letounů před stíhacími letouny a před dalšími prostředky protivzdušné obrany bude zpravidla vyžadovat, aby se provedení úderu na jeden bráněný prostor, místo nebo objekt zúčastnilo více bombardovacích letounů, zvláště má-li být úder proveden do značné hloubky státního území protivníka. Početnost letounů ve skupině v takovém případě může napomáhat i k maskování letounu-nosiče atomové zbraně.

V žádném případě však nelze předpokládat, že by počet letounů v jedné skupině byl tak veliký, aby ztěžoval nebo znemožňoval provedení manévru proti stíhacím letounům protivníka a proti jiným prostředkům protivzdušné obrany nebo aby byl na úkor rychlosti a dostupu bombardovacích letounů.

Uvážíme-li tyto okolnosti, pak lze předpokládat, že nepřítel použije menších skupin (v síle roje) uskupených do šířky a hloubky. Rozměry takového proudu mohou dosáhnout i několika desítek, popř. i stovek kilometrů, zvláště bude-li cílem nepřátelského vzdušného úderu vyřazení většího počtu cílů v určitém prostoru.

V jiných případech nepřítel k provedení zničujícího úderu může použít i více proudů a jednotlivých bombardovacích letounů nalétávajících cíl nebo prostor cílů z různých náletových směrů. V žádném případě však nelze počítat s tím, že nepřítel bude řešit úder šablonovitě.

Počet skupin a letounů přelétávajících území našeho státu (i jiných okrajových států) nebude dán jen počtem letounů určených k ničení všech důležitých cílů, ale i jeho geografickou polohou. Jestliže přes území našeho státu povede důležitý operační náletový směr vedoucí do hloubky, pak počet skupin a jednotlivých letounů letících nad naším územím bude značně vyšší. K této bojové činnosti nepřátelského strategického letectva a bezpilotních prostředků vzdušného napadení nutno připočíst i bojovou činnost taktického letectva, která rozsahem bude značně vyšší a může sahát až do hloubek 500 km.

Bojové sestavy nepřátelských bombardovacích letounů strategického letectva budou přímo závislé na druhu prostředků protivzdušné obrany protivníka. Lze předpokládat, že bude použito převážně rozevřených skupin.

Volba denní doby a povětrnostních podmínek pro provedení úderu může být jedním z důležitých prvků rozhodnutí nepřítele, zvláště půjde-li o zničení cílů silně bráněných protivzdušnou obranou nebo cílů umístěných ve velké hloubce. Výhody bojové činnosti v noci a za ztížených povětrnostních podmínek značně převyšují nevýhody, které nutno především vidět v použití omezeného počtu letounů a v obtížnosti zabezpečit bombardovací letouny stíhacími letouny doprovodu. Bombardovací letouny za bojové činnosti v noci a za ztížených povětrnostních podmínek budou obvykle létat v proudech z jednoho nebo i více náletových směrů.

Výška letu bombardovacích letounů strategického letectva i přes některé nevýhody, jako je zjištění radiolokačními prostředky protivníka a zmenšená přesnost bombardování z velkých a stratosférických výšek, bude především určována doletem bombardovacích letounů, možností beztržného úniku prostředkům protivzdušné obrany, dosahem navigačních systémů a prostředků spojení a konečně i bezpečnostní výškou při úderu provedeném termonukleárními zbraněmi. Nebudu vliv jednotlivých těchto činitelů rozebírat, avšak většina z nich podporuje provádění náletů z velkých a stratosférických výšek.

Přesto se v poslední době v letectvu USA přistupuje k výcviku osádek bombardovacích letounů k provádění atomových úderů letem v malých a v přízemních výškách a v odhodu pum z rychlého stoupavého letu, a to mimo jiné i letouny B-47.

Výška letu taktického letectva bude určována zejména využitím výhody protiradiolokačního manévru letu a možností poměrně rychlého dosažení výšky letu potřebné pro splnění bojového úkolu.

Velké rychlosti a velké stratosférické výšky letu bombardovacích letounů kladou velké požadavky na vyřešení účinné obrany stíhacími letouny doprovodu. Prostorové rozmístění bombardovacích skupin a jednotlivých letounů si pravděpodobně vyžádá obdobné rozmístění stíhacích letounů doprovodu.

Lze předpokládat, že mimo bombardovací letouny určené k provedení úderu budou v bojových sestavách nepřátelských bombardovacích letounů ještě další bombardovací letouny určené k rušení radiolokačního a navigačního systému a systému spojení protivzdušné obrany protivníka. Dále nutno počítat s řadou klamných náletů, s vytvářením klamných cílů, rozdělováním a slučováním skupin. Všechny tyto způsoby bojového zabezpečení, důmyslně sladěné, mohou podstatně oslabit nedokonale připravený systém protivzdušné obrany.

Použití bezpilotních prostředků vzdušného napadení, zvláště pak raketových střel, bude závislé na jejich takticko-technických vlastnostech. Bepilotních prostředků vzdušného napadení může být používáno samostatně nebo jejich použití může být sladěno s bojovcu činností strategického a taktického letectva.

II. Zhodnocení bojových možností jednotlivých prostředků protivzdušné obrany

Cílem této stati je určit místo jednotlivým prostředkům v systému protivzdušné obrany a stanovit na základě studia a dostupných pramenů jejich bojové možnosti. Stanovené bojové možnosti jednotlivých prostředků protivzdušné obrany mohou být jen vodítkem, neboť konečné potvrzení může dát jen praxe.

Radiotechnické vojsko

Současné prostředky průzkumu vzdušného prostoru za předpokladu, že nedojde k přímému rušení ze strany nepřítel, umožňují bezpečné zjištění jednotlivého bombardovacího letounu střední velikosti ve výšce

14 000—15 000 m na střední vzdálenost	200—240 km,
10 000 m na střední vzdálenost	do 200 km,
5 000 m na střední vzdálenost	do 150 km,
500 m na střední vzdálenost	do 60 km.

Rozměrově značně menší bezpilotní prostředek zjistí pak ještě na kratší vzdálenost.

Uvážíme-li dosah radiolokátorů jen pro stratosférické výšky, pak k překonání vzdálenosti 200—240 km potřebují soudobé nepřátelské bombardovací letouny při rychlosti 1000—1200 km doby 10—14 minut letu.

V konkrétní situaci našeho státu za těchto podmínek je k protivzdušné obraně

Prahy (160 km od státních hranic)	{ teoreticky 18—22 min., k dispozici 24—28 min., 43—47 min.
Brna (280 km)	
Košic (660 km)	

za předpokladu, že nálet nepřítel je veden ze směru západ—východ.

Z uvedeného příkladu vyplývá důležitý závěr, že prostředky protivzdušné obrany určené k obraně důležitých míst v hloubce státního území mají podstatně více času k zásahu než prostředky určené k ochraně bráněných míst v blízkosti státních hranic. Tato okolnost zákonitě ovlivní nejen pořadí zásahu prostředků protivzdušné obrany, ale i jejich vzájemnou součinnost.

Souvislost radiolokačního pole, které by zahrnovalo celý prostor působnosti nepřátelských vzdušných útočných prostředků ve všech výškách nad vlastním územím a na jeho přístupech, jeho technické vybavení, bojová připravenost a pohotovost technického personálu a prostředků průzkumu vzdušného prostoru, jakož i velká odolnost vůči nepřátelskému rušení jsou činitelé, kteří přímo ovlivňují bojové možnosti prostředků průzkumu vzdušného prostoru.

Všichni tito činitelé rozhodují o čase, nepřetržitosti a kvalitě předávaných informací a tak i nepřímě o pohotovosti a bojových možnostech jednotlivých prostředků protivzdušné obrany.

Jak je všeobecně známo, nestačí k zásahu prostředků protivzdušné obrany, zvláště pak stíhacího letectva, jen včasné zjištění cíle a předání jeho azimutu a vzdálenosti velitelským stanovištěm stíhacího letectva. Ekonomické použití stíhacího letectva vyžaduje, aby údaje o vzdušném cíli byly doplněny jeho charakteristikou, tj. počtem letounů, jejich uskupením,

dále výškou letu a konečně i bezpečným stanovením totožnosti vzdušného cíle.

Včasné stanovení charakteristiky cílů, jejich výšek a totožnosti potřebné pro rozhodnutí velitelů stíhacího letectva je jedním z hlavních úkolů prostředků průzkumu vzdušného prostoru. Při ojedinělých cílech, dobré vycvičenosti personálu radiotechnického vojska jak na stanovištích radiolokátorů, tak i u plukovních hlásek (hlavní hlásky státu), jakož i při uspokojivém materiálním a personálním vybavení radiotechnických hlásek (uzlů) může být tento úkol poměrně snadno zvládnut. Ovšem velký počet cílů, zvláště u okrajových států, a zvýšená možnost rušení radiotechnického systému a spojení splnění tohoto úkolu značně ztíží. Důvody této skutečnosti spočívají ve schopnosti čtení a přímého určení záznamu, schopnosti předávání zpráv a v únavě zrakových a hlasových orgánů personálu radiotechnických hlásek nebo uzlů. Zvýšený počet cílů vyžaduje, aby sledování vzdušných cílů na jednom stanovišti bylo prováděno několika radiolokátory a na více obrazovkách.

V takovém případě, nebude-li hlásný systém protivzdušné obrany dostatečně zabezpečen a oproštěn od plnění dalších úkolů (účast na navádění stíhacího letectva), hrozí nebezpečí, že nebude schopen včas předávat zprávy o cílech, jejich charakteristikách, výškách letu a o totožnosti cílů, což musí velmi vážně ochromit celý systém protivzdušné obrany do poměrně značné hloubky státního území.

Doposud však bylo hovořeno o cílech, které se objevily na hranicích dosahu první linie radiolokátorů. Tím však byla splněna jen první část úkolu hlásného systému protivzdušné obrany. Hlásný systém musí sledovat let nepřátelských letounů a bezpilotních prostředků na blízkých přístupech a nad státním územím a předávat informace o změně směru jejich letu, výšce, rozdělení cílů apod. Z toho vyplývá, že údaje o nepřátelských letounech a bezpilotních prostředcích musí být předávány nepřetržitě, což si nesporně vyžádá dalšího zvýšeného úsilí personálu radiotechnického vojska a velkého počtu předávaných zpráv. V tom spočívá jeden z nejtěžších úkolů protivzdušné obrany, musí však být splněn, aby bylo umožněno velení prostředků protivzdušné obrany a jejich zásah.

Splnění tohoto úkolu vyžaduje bezpodmínečně automatisaci předávání zpráv od radiotechnických hlásek do vyhodnocovacích středisek. Možnost omylů při předávání zpráv dosavadními způsoby a pojítky v soudobých podmínkách je nepřijatelná.

Vyhodnocovací středisko, jak bude dále zdůvodněno, je zároveň velitelským stanovištěm, ze kterého se uskutečňuje velení, řízení bojové činnosti a součinnost všech prostředků protivzdušné obrany v daném prostoru. Musí být schopno nejen převzít veškeré zprávy od radiotechnických hlásek, ale také je vyhodnotit a vyhodnocené zprávy bezprostředně postoupit velitelským stanovištím stíhacího letectva bráněných prostorů, míst nebo objektů, popř. svazků a útvarům pozemních prostředků protivzdušné obrany. Tyto úkoly může úspěšně plnit jen při úplném automatisování všech dílčích procesů. Jakým způsobem bude provedeno zhodnocení cílů a jak bude rozhodnuto, který prostředek protivzdušné obrany má zasáhnout, bude uvedeno ve stati Organizace velení a řízení bojové činnosti prostředků PVO.

Schéma možného zapojení prostředků průzkumu vzdušného prostoru je uvedeno na obr. 1.

Stíhací letectvo

Velkou předností stíhacího letectva proti ostatním prostředkům proti-vzdušné obrany je jeho vysoká schopnost operačního manévru, tj. možnost rychlého přenášení úsilí z jednoho směru na druhý a možnost vést boj s nepřátelskými vzdušnými cíli nepřetržitě po dobu jejich letu nad vlastním územím a na jeho přístupech.

Naproti tomu taktické možnosti provedení manévru stíhacích letounů v důsledku stále se zvyšujících rychlostí (nejdůležitější činitel, který má vliv na provedení zatáčky) se podstatně snižují. Zatáčka, která ve většině případů je nezbytná k dosažení výhodného položení k provedení zteči při použití **klasických zbraní**, se se zvyšující rychlostí podstatně zvětšuje a doba jejího provedení značně roste. Jasný důkaz tohoto tvrzení je uveden v této tabulce:

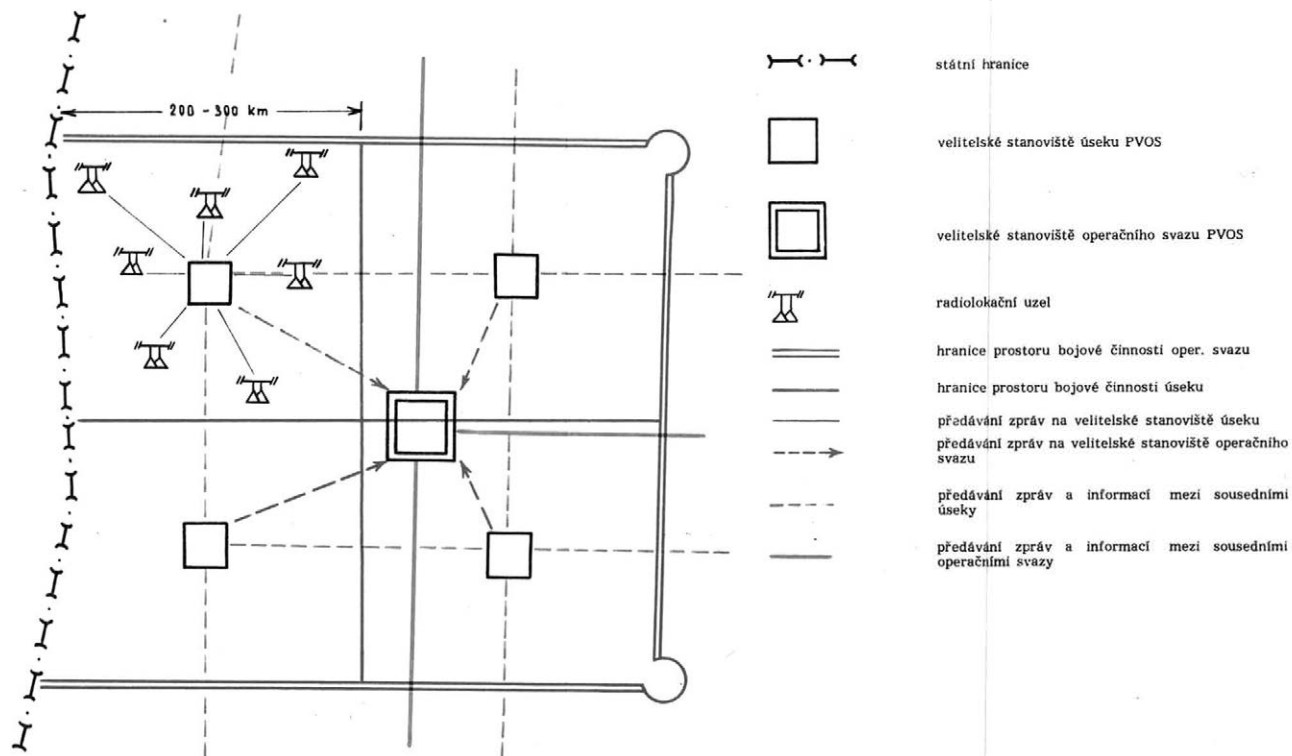
Velikost zatáčky	Rychlost v km/hod.	Náklon zatáčky	Poloměr zatáčky v m	Doba zatáčky ve vteř.
180°	$\frac{500}{1200}$	45°	$\frac{1970}{11\ 250}$	$\frac{45}{106}$

Se vzrůstající výškou se však poloměr a doba zatáčky dále značně zvětšují. Důvody této skutečnosti spočívají především v možnostech pilotáže stíhacího letounu, tj. v omezení horizontálního a vertikálního manévru.

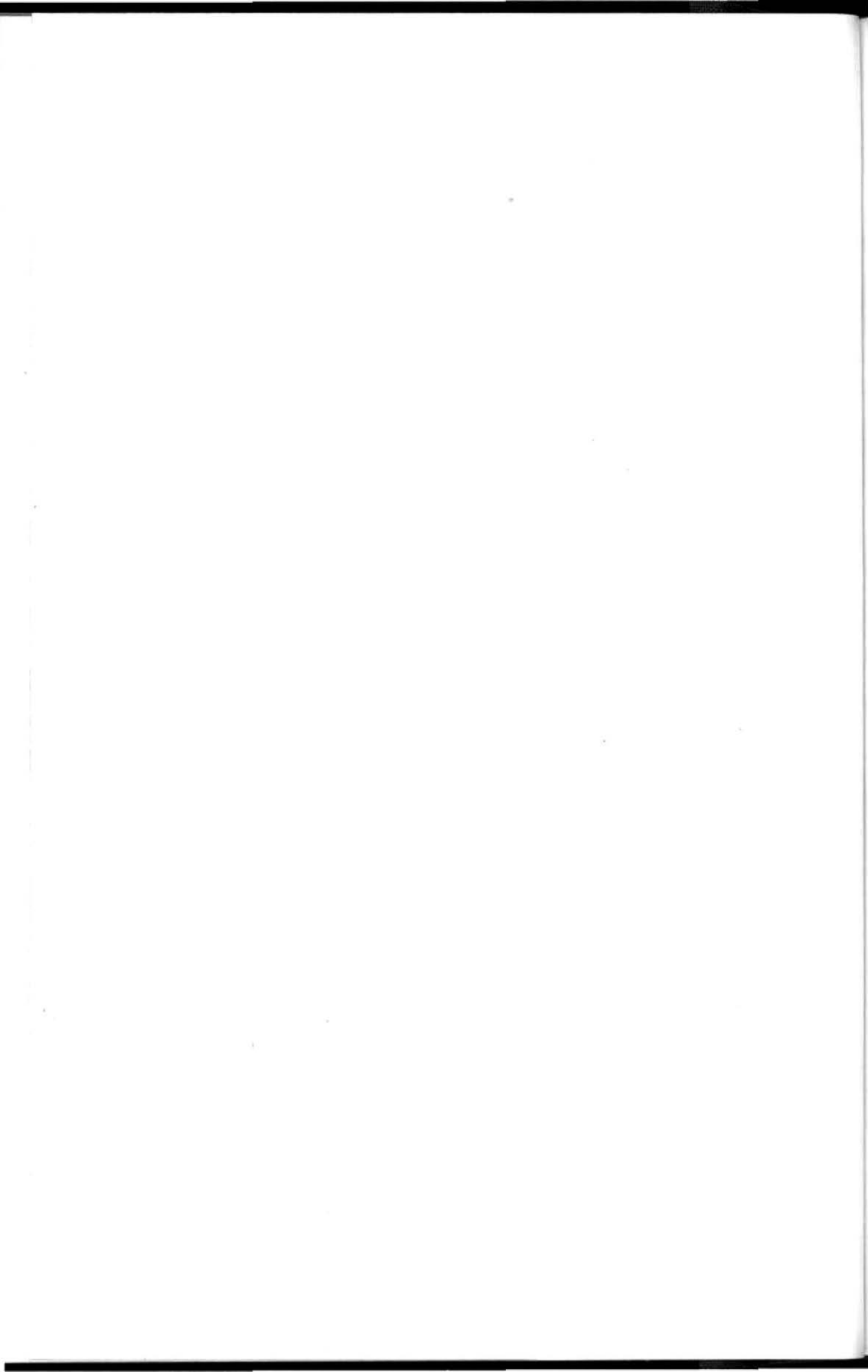
Proto také manévr k zaujetí výhodného položení ke zteči ve stratosférických výškách může být proveden klasickou zatáčkou nebo zatáčkou spojenou s mírným klesáním. Minimální poměr zatáčky stíhacího letounu je dán oblastí možných ztečí, která pro velké výšky a rychlosti letu nepřesahuje rakurs $1/4$. S dalším narůstáním výšky se oblast možných ztečí zužuje a poloměr zatáčky rapidně roste, takže ve výšce dostupu stíhacího letounu zaujetí výhodného položení ke zteči zatáčkou je vyloučeno. Pro praxi to znamená, že výška možného a přijatelného provedení zteče na křivce je podstatně nižší, než je výška dostupu stíhacího letounu.

Dále, že zaujetí výchozího položení ke zteči za těchto podmínek je velmi náročné nejen na přesnost navedení, ale i na přesnost provedení zatáčky pilotem.

Vysoké rychlosti a stoupavost soudobých stíhacích letounů nijak podstatně nesnižují dobu zásahu stíhacího letounu ve stratosférických výškách, neboť podstatná část doby, získaná velkou stoupavostí a rychlostí stíhacího letounu je ztracena prodloužením doby k provedení zatáčky navedení. Tak např.: Vezmeme-li v úvahu stíhací letoun, jehož takticko-technická data odpovídají letounu typu MIG-19S, pak k úspěšnému zásahu ze střehu na letišti na cíl letící rychlostí 1000 km ve výšce 15 000 m na čáru střetnutí ve vzdálenosti 100 km od bráněného místa (objektu) je zapotřebí:

Obr. 1. Schematický náčrt rozmístění prostředků průzkumu vzdušného prostoru a velitelských stanovišť v prostoru bojové činnosti operačního svazu protivzdušné obrany státu

- na zhodnocení situace, rozhodnutí a vydání rozkazu ke vzletu po obdržení zprávy o vzdušném nepříteli — 1 až 2 min.,
- na nahození motorů a vzlet roje — 4 min.,
- na stoupání do výšky 15 000 m — 4 až 5 min.,
- na let na čáru střetnutí (v tomto případě je uvažováno, že letiště je 50 km od bráněného objektu ve směru pravděpodobného přiletu nepřítele a dalších 50 km proletí nepřítel při stoupání do výšky 15 000 m) — $\emptyset$,
- k provedení zatáčky o 180^0 (náklon 15–20 0) — 5–6 min.

Celkem 14–17 min.

Srovnáme-li tuto dobu s dobou, kterou zabezpečuje hlásný systém, pak dojdeme k závěru, že stíhací letoun MIG-19S určený k ochraně Prahy stěží uskuteční střetnutí ze střehu na letišti proti vzdušnému nepříteli letícím rychlostí 1000–1200 km ve výšce 15 000 m.

Zkrácení doby zásahu lze dosáhnout jedině v tom případě, kdy stíhací letouny (Mig-19S) budou ve vzduchu nebo udržovány ve zvýšené pohotovosti na letišti (s běžícími motory a připraveny k okamžitému vzletu). V takovém případě celková doba zásahu může být zkrácena o 3–4 min.

Další zkrácení doby zásahu stíhacího letounu může být dosaženo, jestliže stíhací letouny budou vybaveny výzbrojí a zařízením, které jim umožní provedení zteči pod libovolným rakursem (zteč na přímce). Celková doba potřebná k zásahu v takovém případě by se zkrátila o dobu 4–5 min., tj. na dobu 10–11 min. Takovéto provedení zteči však předpokládá zvýšenou účinnost zbraní stíhacího letounu, neboť opakování zteče je vyloučeno.

Vybavením stíhacího letectva letouny s raketovým nebo smíšeným pohonem a s výzbrojí umožňující provedení zteče na přímce ze zadní polohy s možností odpálení raket typu „vzduch—vzduch“ na vzdálenost několika kilometrů by se celková doba zásahu stíhacího letectva zkrátila a navedení stíhacích letounů zjednodušilo. Použití tohoto způsobu provedení zteči však předpokládá rozmístění stíhacího letectva ve větší vzdálenosti od bráněného místa nebo objektu.

Obdobně jako stratosférické, tak i přízemní a malé výšky podstatně snižují možnost zásahu stíhacího letectva. Důvody této skutečnosti spočívají jednak v obtížích zjištění vzdušného nepřítele a jednak v možnosti sledování vlastních stíhacích letounů a nepřítele, bez něhož nemůže být provedeno úspěšné navedení.

Změny v operačním a taktickém použití letectva a bezpilotních prostředků vzdušného nepřítele a v bojových možnostech soudobých stíhacích letounů zákonitě ovlivňují i taktiku stíhacího letectva.

Jestliže hromadné nálety bombardovacího letectva za druhé světové války vyžadovaly soustředění velkých sil stíhacího letectva, pak to bylo nutné jednak k docílení převahy palby nad obrannou palbou bombardovacích letounů a jednak proto, že značná část stíhacích letounů obránce byla určena k boji s nepřátelským stíhacím doprovodem.

V soudobých bojových podmínkách, kdy lze předpokládat, že nepřítel bude plnit bojové úkoly ve velkých a stratosférických výškách jednotlivými letouny a menšími skupinkami, tato zásada již plně neplatí. Počet stíhacích letounů, které se zúčastní boje se vzdušným nepřítelem, bude přímo závislý na možnosti manévru k zaujetí výchozího položení ke zteči

a na účinnosti výzbroje stíhacího letounu. Již při rozboru manévru byla konstatována náročnost na přesnost navedení a na přesnost provedení zatáčky pilotem. Jelikož soudobé vybavení velitelských stanovišť a stíhacích letounů nedovoluje zachování těchto předpokladů, je nutné, aby tyto nepříznivé okolnosti byly aspoň částečně vyloučeny použitím většího počtu stíhacích letounů.

Při provedení zteče na menší skupinku nepřátelských letounů bude výhodnější používat postupných ztečí dvojic nebo rojů. Většího počtu stíhacích letounů v jedné dílčí části celkové bojové sestavy, zvláště ve velkých a stratosférických výškách, nelze použít vzhledem na obtížnost provedení manévru a udržení stíhacích letounů ve společné bojové sestavě.

Boj s nepřátelskými letouny uskupenými prostorově nutno zásadně vést odpovídajícím počtem skupinek stíhacích letounů a jejich samostatným navedením na jednotlivé části celkové bojové sestavy nepřátelských letounů.

Nepopíratelně větších úspěchů v boji s nepřátelskými letouny lze dosáhnout v tom případě, jestliže stíhací letouny budou vybaveny výzbrojí a výstrojí, jež dovolí provedení ztečí na přímce, a bude-li použito raketových střel typu „vzduch—vzduch“. V takovém případě zjednodušený manévr a velká účinnost palubních zbraní dovolí provádění zteče jednotlivými letouny, popřípadě dvojicemi i na početnější nepřátelské bojové sestavy, letící v přiměřeně sevřených bojových sestavách. Palebná síla těchto letounů je dostačující, aby nepřátelský letoun byl zničen jedinou salvou nebo skupina rozrušena, zvláště bude-li použito samonaváděcích raket. Jedině důvody jistoty v tomto případě a možnost nepřátelského rušení povedou k tomu, aby zteč na jednotlivý letoun — bezpilotní prostředek byla provedena dvěma letouny. V takovém případě bude však výhodnější, aby letouny byly naváděny každý zvlášť.

Závěrem lze konstatovat, že

— účinnost stíhacího letounu při zachování tradičních způsobů ztečí a klasické výzbroje klesá se zvětšujícími se rychlostmi a výškou letu. Zvýšených výkonů soudobých stíhacích letounů lze ekonomicky využít jen ve vzdušném boji ve středních a velkých výškách. Ve stratosférických výškách se použití stíhacích letounů s klasickou výzbrojí stává neekonomickým a výšková hranice účinnosti použití jednotlivého stíhacího letounu se snižuje o výšku kolem 2000 m. K dalšímu snížení výšky dochází při společné bojové činnosti stíhacích letounů ve skupině;

— zaujetí výchozího položení ke zteči se zvětšujícími se rychlostmi a výškou letu vyžaduje, aby o zásahu stíhacího letectva bylo rozhodnuto již po prvních zprávách o vzdušném nepříteli. Dokončení úspěšné zteče nesmí být v žádném případě narušováno jiným prostředkem protivzdušné obrany;

— stíhací letouny se nestávají spolehlivým prostředkem protivzdušné obrany při ochraně bráněných míst a objektů proti cílům letícím ve stratosférických výškách v blízkosti státní hranice (do 100 km), a proto proti nepřátelským letounům letícím v těchto výškách nutno použít nových prostředků protivzdušné obrany nebo stíhacích letounů, které vyčkávají v pohotovosti ve vzduchu, a že

— zvýšené rychlosti znesnadňují zásah stíhacího letectva v boji s nepřátelskými letouny v přízemních a malých výškách. Účinnost stíhacího letectva v těchto výškách podstatně klesá.

Protiletadlové dělostřelectvo

Svým charakterem, malou možností manévru palbou a omezenými dosahy je protiletadlové dělostřelectvo určeno pro bezprostřední obranu bráněných míst a objektů před úderem nepřátelského letectva z malých, středních a částečně i velkých výšek. Jeho takticko-technické vlastnosti mu nedovolují zásah proti cílům ve stratosférických výškách.

Při podrobném studiu a rozboru účinnosti protiletadlového dělostřelectva docházíme však k závěru, že se protiletadlové dělostřelectvo v soudobých bojových podmínkách stává prostředkem velmi málo účinným a ekonomickým.

Nepřítel má možnost provést úder na určité bráněné místo prakticky ze všech směrů a z různých výšek. Aby tomuto nebezpečí mohlo být čeleno, musí být protiletadlová obrana bráněného místa kruhová a tvořena různorodým materiálem.

Má-li protiletadlové dělostřelectvo zabránit úderu vzdušného nepřítele, musí proti němu působit na určitém úseku jeho dráhy letu, a to až po čáru bombardování. Poloměr čáry bombardování se v důsledku stále vzrůstajících rychlostí útočných prostředků a výšky jejich letu zvětšuje. Tím se zákonitě zvětšuje i počet baterií a děl potřebných k obraně bráněného místa nebo objektu.

Poměrně stále značný počet ran potřebný k sestřelení cíle (400—500 ran na jednotlivý letoun a 300 ran na skupinový cíl, který se za bojové činnosti podstatně zvětšuje) vzhledem na stále se zvyšující rychlost letounů vyžaduje dalšího zhuštění bojové sestavy protiletadlového dělostřelectva.

Požadavek sestřelení cíle ve velkých výškách, které jsou ještě v dosahu protiletadlového dělostřelectva, kde pravděpodobnost zásahu cíle klesá, vyžaduje dalšího zvýšení počtu prostředků protiletadlového dělostřelectva nebo zvýšení jeho rychlosti palby.

Možnost provedení náletu několika letounů — skupinami ve stejné době v různých výškách má za následek, že počet svazků a útvarů protiletadlového dělostřelectva musí být podstatně zvýšen.

Přesto však nepřítel při provedení postupných úderů v krátkých časových intervalech nebo provedení úderů z různých směrů má možnost protiletadlovou obranu chráněného místa značně zeslabit. Možnost přenosu palby protiletadlového dělostřelectva, která vyžaduje při rychlosti 1000 až 1200 km doby 2—3 minut znamená, že protiletadlové dělostřelectvo může plně ostřelovat všechny skupiny nepřítele letící z jednoho směru jediné tehdy, jestliže vzdálenost mezi jednotlivými skupinami v menších vzdálenostech pak podstatně naruší možnost soustředěné a účinné palby protiletadlového dělostřelectva. Téhož účinku může nepřítel dosáhnout i při provedení soustředěného úderu na bráněný objekt z různých směrů. Při požadavku ostřelování všech cílů to znamená buď podstatné oslabení palby na všechny cíle a tím i podstatné zmenšení pravděpodobnosti sestřelu vzdušného nepřítele, nebo provedení soustředěné palby jen na některé z cílů, zatím co druhé cíle nebudou ostřelovány.

Jelikož možnosti našeho státu nedovolí v dohledné době výměnu středorážního protiletadlového dělostřelectva za mnohem účinnější prostředky protivzdušné obrany (protiletadlové řízení střely), nutno s protiletadlovým dělostřelectvem při protivzdušné obraně našeho státu počítat. K jeho

opodstatnění přispívá i ta okolnost, že nepřítel může plnit většinu bojových úkolů proti našemu území taktickým letectvem, tj. v malých a středních výškách. Přitom však nutno uvážit, že s protiletadlovým dělostřelectvem možno počítat jen do výšek jeho maximálního účinku, tj. u dnes nejčastěji používaného středorážního protiletadlového dělostřelectva do výšky 8000 m a u malorážního do výšky 3000—4000 m. V žádném případě nelze počítat s účinným zásahem protiletadlového dělostřelectva ve stratosférických výškách.

Pro boj s nepřátelským letectvem v přízemních a v malých výškách, zvláště při překvapivých úderech musí být použito malorážního protiletadlového dělostřelectva, a to pro poměrně krátkou dobu, které potřebuje k zahájení palby, a vzhledem k tomu, že ostatní prostředky protivzdušné obrany nemají k zásahu v těchto výškách dostatečnou pohotovost, a tak se stávají méně účinnými.

Protiletadlové řízené střely

Jsou novým prostředkem protivzdušné obrany. Jejich takticko-technické vlastnosti, zvýšená možnost manévru palbou a vysoké procento pravděpodobnosti zásahu cíle (2—4 střely na letoun) je určují za jeden z hlavních prostředků protivzdušné obrany pro boj s vysoko a rychle letícími cíli. Výškový dostup současných protiletadlových řízených střel přesahuje nejen výškový dostup moderních bombardovacích letounů, ale i některých bezpilotních prostředků vzdušného napadení. Dálkový dosah protiletadlových řízených střel jim při jejich rozmístění blízko státních hranic nebo při jejich rozmístění kolem bráněných míst dovoluje zasáhnout nepřítele již na poměrně vzdálených přístupech k bráněným objektům.

Jako použití všech prostředků protivzdušné obrany, tak i použití protiletadlových řízených střel je poměrně náročné na včasné zprávy o náležité situaci nepřítele. Aby mohl být uskutečněn včasný zásah, je třeba vyhlásit jednotkám protiletadlových řízených střel bojovou pohotovost nejmeně 12—14 minut před přiletem vzdušného nepřítele nad prostor jejich odpalovacího stanoviště. Z toho na rozhodnutí velitele připadá 5—8 min. Za tuto dobu nepřátelský vzdušný cíl při rychlostech uvedených při zhodnocení hlášeného systému musí být zjištěn ve vzdálenosti cíle 212—280 km a povel k odpálení raket vydán ve vzdálenosti cíle 105—120 km od postavení protiletadlových řízených střel. Tyto vzdálenosti jsou téměř shodné se vzdálenostmi, které potřebuje k zásahu stíhací letectvo.

Nevýhodou současných protiletadlových řízených střel je jejich složitost a složitost elektronických zařízení potřebných k řízení palby, která klade nejen vysoké požadavky na kvalitu výroby, ale i velké požadavky na náročnost obsluhy a nutnost vysoké technické kvalifikace velitelů.

Z dosavadních kusých zpráv o použití protiletadlových řízených střel nelze dosti dobře posoudit jejich odolnost proti radiolokačnímu rušení. Protiradiolokační opatření použitá ze strany nepřátelských bombardovacích letounů a popř. bezpilotních prostředků vzdušného napadení mohou do značné míry rušit práci řídících a sledovacích radiolokátorů a povelových vysílačů a tím snížit pravděpodobnost zásahu protiletadlových řízených střel. Při použití odpovídajících prostředků protiradiotechnického rušení mohou být ztráty nepřítele nejen podstatně sníženy, ale může být celý

systém protivzdušné obrany a obrany protiletadlových řízených střel desorientován.

Rovněž není dostatek zkušeností a zpráv, ze kterých by mohl být proveden konkrétní závěr, jak odolné a jak pohotové jsou protiletadlové řízené střely při dlouhotrvajících náletech nepřítele. Vycházíme-li z časů uvedených ve výpočtu, pak jedno odpalovací stanoviště může znovu odpálit další střelu asi za 6—8 min., tj. na cíle, které letí za sebou s dálkovým odstupem 105—120 km. Tuto okolnost je nutno vzít v úvahu při tvoření bojových sestav protiletadlových řízených střel. Ničení řady cílů v menších časových intervalech si pak bezpodmínečně vyžádá zhuštění bojové sestavy protiletadlových řízených střel.

Vzhledem k velké účinnosti protiletadlových řízených střel budou jejich odpalovací stanoviště vyhledávanými cíli vzdušných úderů nepřátelského letectva, zvláště v prostorech blízkých frontě. Konečně je nutno si uvědomit i to, že nepřítel proti protiletadlovým řízeným střelám použije všech prostředků aktivního a pasivního rušení.

Na podkladě krátkého rozboru lze konstatovat, že protiletadlové řízené střely i přes své udávané bojové možnosti nemohou být v současné době jediným prostředkem protivzdušné obrany. Rozsah jejich účinnosti je omezen spodní výškou, tj. podlahou, která u současných protiletadlových řízených střel neklesá pod hranici 4000—6000 m.

Proto názor nahradit klasické protiletadlové dělostřelectvo jen protiletadlovými řízenými střelami je v současné době nerealizovatelný. Použití malorážního a středorážního protiletadlového dělostřelectva proti vzdušným cílům do výšky 5000—6000 m, zvláště při možnosti provedení atomových úderů letouny z malých a přízemních výšek, má své plně opodstatnění.

Poměrně značná vzdálenost nepřátelských vzdušných cílů od stanovišť protiletadlových řízených střel, nutná k vydání povelu k odpálení, vyžaduje, aby byla zvláště pečlivě plánována součinnost mezi protiletadlovými řízenými střelami a stíhacím letectvem tak, aby se tyto prostředky vzájemně nerušily.

III. Rozmístění prostředků protivzdušné obrany

Podle Sborníku pro velitelské školení u MNO-VL a PVOS v r. 1958 bojová sestava protivzdušné obrany v současných bojových podmínkách musí umožňovat

- kruhovou obranu státního území a v něm obranu důležitých prostorů, míst a objektů;

- nepřetržitost boje s nepřátelskými prostředky vzdušného napadení, a to již na dalekých přístupech k bráněným prostorům, místům a objektům a nad celým státním územím;

- sladění a co nejúčelnější zasazení všech prostředků protivzdušné obrany a soustředění jejich úsilí při ochraně nejdůležitějších bráněných prostorů a míst a objektů s cílem úplného zničení nepřítele;

- použití širokého manévru sil a prostředků protivzdušné obrany;

- jednotné a centralisované velení bojové činnosti všech prostředků protivzdušné obrany.

Je zřejmé, že uvedené zásady rozmístění prostředků protivzdušné obrany nemohou být uplatněny u státu s malou územní rozlohou a poměrně

malým ekonomickým a válečným potenciálem. Proto otázka nutnosti společné a sladěné protivzdušné obrany všech států socialistického tábora je mimo jakoukoli diskusi.

Z rozboru bojových možností jednotlivých prostředků protivzdušné obrany však dále vyplývá, že různá vzdálenost bráněných prostorů, míst a objektů od linie fronty (státní hranice) brání uplatnění stejných zásad protivzdušné obrany a že je nutno přihlížet ke specifitě protivzdušné obrany u okrajových států. Specifita protivzdušné obrany u okrajových států spočívá jednak v jejich geografické poloze vůči nepříteli a jednak v nutnosti bránit vlastní důležité prostory, místa a objekty před úderem vzdušného nepřítele. Ke specifitě protivzdušné obrany u okrajových států patří i nutnost rozdělení území okrajového státu na prostor bráněný prostředky protivzdušné obrany vojsk a na prostor bráněný prostředky protivzdušné obrany státu. Všechny tyto okolnosti mají přímý vliv a musí být vzaty v úvahu při tvorbě bojové sestavy prostředků protivzdušné obrany.

Z předcházejícího rozboru bojových možností současných prostředků protivzdušné obrany a předpokládané bojové činnosti nepřátelského letectva a bezpilotních prostředků vzdušného napadení vyplývá, že v žádném případě, zvláště u okrajových států, nelze dát přednost některému z prostředků protivzdušné obrany. Všechny prostředky vzhledem na rozmanitost bojové činnosti vzdušného nepřítele, svůj současný stav a bojové možnosti za různých podmínek bojové situace musí být zařazeny do bojové sestavy prostředků protivzdušné obrany.

Při obraně státního území u okrajových států hlavní roli bude hrát stíhací letectvo, protiletadlové řízené střely a prostředky protiradiolokačních opatření. Místní význam pak bude mít protiletadlové dělostřelectvo a popř. protiletadlové řízené střely malého dosahu.

Bojová činnost nepřátelského strategického a taktického letectva (různé rychlosti a výšky letu bojové činnosti, různé charakteristicky cílů apod.) v žádném případě nedovolí vytvoření samostatných pásem činnosti jednoho nebo druhého prostředku protivzdušné obrany. Jestliže bychom uvažovali o takovémto použití prostředků protivzdušné obrany, již předem vylučujeme možnost účinného zásahu proti vzdušnému nepříteli letícímu v různých výškách a rychlostech. U okrajových států to znamená mít k dispozici všechny současné prostředky protivzdušné obrany v dostatečném počtu.

Závěrem lze říci:

Jestliže určitá bojová sestava a druh prostředků protivzdušné obrany jsou účelné v hloubce 1000—2000 km od státní hranice (linie fronty), pak též bojová sestava a též druh prostředků protivzdušné obrany nejsou účelné pro obranu bráněných míst a objektů v blízkosti státní hranice (linie fronty).

Poloha našeho státního území — mají-li být úspěšně bráněny důležité prostory, místa a objekty před současnými prostředky vzdušného napadení — vyžaduje, aby se jejich obrany zúčastnily všechny současné prostředky protivzdušné obrany. Jejich bojová sestava musí být tvořena tak, aby jich co nejrychleji a neekonomičtěji mohlo být použito proti kterémkoli cíli a zasáhly včas. Tohoto požadavku může být dosaženo jedině tehdy, jestliže se stíhací letectvo a část protiletadlových řízených střel rozmístí v blízkosti státní hranice. Protiletadlové řízené střely budou

v tomto případě určeny především k zásahu proti rychlým a vysoko letícím cílům. Zbývající protiletadlové řízené střely a protiletadlové dělostřelectvo různých ráží budou určeny k ochraně jednotlivých bráněných prostorů, míst a objektů. Jinak budou rozmístěny prostředky protivzdušné obrany v tom případě, když ochrana důležitých míst a objektů bude provedena až v prostoru za protivzdušnou obranou vojsk. V takovém případě je možno připustit pásmové rozdělení prostoru bojové činnosti mezi stíhací letectvo a protiletadlové řízené střely.

*

(Pokračování v příštím čísle.)

K NĚKTERÝM OTÁZKÁM BOJOVÉHO POUŽITÍ VOJSKOVÉHO PROTILETADLOVÉHO DĚLOSTŘELECTVA A PROTILETADLOVÝCH DĚLOSTŘELECKÝCH ŘÍZENÝCH STŘEL V POČÁTEČNÍM OBDOBÍ VÁLKY

Major Vladimír Sálík

V článku jsou rozebírány úkoly prostředků vojenské PVO, které bude nutno plnit v počátečním období války s přihlédnutím k opatřením, která je nutno provádět a uskutečňovat již v době míru. Úkoly prostředků vojenské PVO a zásady jejich bojového použití jsou rozebírány v závislosti na předpokládaných možných eventualitách charakteru počátečního období války v závislosti na opatřeních, která obránce uspěl nebo neuspěl provést. V práci je kladen důraz na rozbor důležitosti objektů, které v jednotlivých fázích počátečního období války bude nutno bránit s přihlédnutím k možnostem vojenské PVO při jejich zabezpečování na jednotlivých stupních velení.

Úloha nepřátelských prostředků vzdušného napadení v počátečním období války přímo určuje cíl a úkoly pro vlastní prostředky PVO. Před prostředky PVO bude v počátečním období války stát úkol rozhodnou a aktivní činností zmařit překvapivý úder nepřátelského letectva a bezpilotních prostředků vzdušného napadení nebo snížit jeho účinek, a tím zabezpečit nerušenou činnost zápolí při provádění příprav k odrazení nenadálého úderu nepřítele, tj. doplňování, mobilizace vojsk, soustřeďování sil a prostředků, nerušený provoz v průmyslových, hospodářských a spojovacích střediscích apod.

Již v době míru, a zvláště pak tehdy, když na podkladě získávaných zpráv a informací bude zjevné, že se nepřítel připravuje k ozbrojeným akcím, bude hlavním úkolem prostředků PVO zabránit nepříteli v provedení překvapivého úderu a provést co nejdříve základní opatření k zmenšení účinku jeho úderu. U vojenského PLD a PLDŘS bude nutno provést tato opatření:

- zabezpečit vysokou bojovou pohotovost prostředků PLD a PLDŘS v součinnosti s letectvem a prostředky PVOS k odrazení nepřátelských náletů;

- včas připravit a s maximálním utajením přesunout PLD a PLDŘS do plánovaných prostorů a skrytě zaujmout bojovou sestavu;

- zajistit vysokou účinnost bojového zabezpečení všech zasazených prostředků PVO (PAO, PCHO, maskování apod.);

- zabezpečit velení PLD a PLDŘS a součinnost s vlastním letectvem a prostředky PVOS;

- zabezpečit akceschopnost a účinnost průzkumných prostředků, zvláště radiolokační techniky; za tím účelem je nutné už v míru organizovat průzkum výhodných stanovišť radiolokátorů;

- včas vytvořit podmínky pro materiálně technické zabezpečení.

Vysokou bojovou pohotovostí vojenského PLD a PLDŘS k odrazení překvapivých úderů nutno rozumět kromě připravenosti svazků a útvarů PLD a PLDŘS k zaujetí palebných postavení po vyhlášení poplachu, také vše-

chna opatření, která umožní provést rychlý a utajený manévř a zabezpečí včasné bojové použití PLD a PLDRS při ničení nepřátelských prostředků vzdušného napadení.

Úkolem vojenského PLD a PLDRS v období příprav a provedení nenadálého napadení nepřítelem bude

- znemožnit vzdušnému nepříteli, aby způsobil našim vojskům ztráty, ať už jsou v mírových posádkách, v prostorech shromaždišť, v prostorech soustředění nebo na osách přesunu;

- zabezpečit vojska při doplňování lidmi a materiálem;

- zabezpečit nerušenou činnost vojenského týlu a zabránit vzdušnému nepříteli v provádění vzdušných úderů na sklady munice a materiálu;

- v součinnosti s prostředky PVOS zabezpečit manévř vlastního letectva při jeho vyvádění zpod úderu a při vytváření podmínek pro předstížený úder vlastního letectva;

- bránit vojska při zaujímání krytu státních hranic;

- bránit před hromadnými a atomovými úderými vzdušného nepřítel vojska vedoucí boj s pozemním nepřítelem a zabezpečit přípravy a provedení protiztečí a protiúderů.

Tyto úkoly plní vojenské PLD a PLDRS v těsné součinnosti s vlastním letectvem a prostředky PVOS.

Přípravy nepřítel k nenadálému napadení v soudobých podmínkách nebude snadné odhalit. Je proto třeba, aby už v míru byla u prostředků PVO věnována maximální pozornost organizaci nepřetržitého a promyšleného průzkumu vzdušného prostoru. Zvláště v údobí před zahájením nepřátelských vzdušných úderů musí být kladen zvláštní důraz na systém radiolokačního průzkumu, který musí odhalit přibližování vzdušného nepřítel ještě na dalekých přístupech a umožnit

- vlastnímu letectvu včasný vzlet a zničení vzdušného útočníka ještě před provedením úderů;

- včasné aktivování vojenského PLD a PLDRS a všech ostatních pozemních prostředků PVO ke zničení vzdušného nepřítel na přístupech k bráněným objektům.

V počátečním období války může dojít k tomu, že nepřítel zahájí nenaďalé úderý letectvem a ZHN na obránce, který na válku není zcela připraven, přičemž jeho vojska při zahájení nenaďalých nepřátelských úderů jsou dosud v mírových posádkách.

Jak splní vojenské PLD a PLDRS svůj úkol v tomto případě, to bude především záviset na bojeschopnosti mírových útvarů a svazků PLD a PLDRS v stálých posádkách, neboť opatření k doplňování vojsk nebude možno okamžitě provést. Úkolem PLD a PLDRS v těchto případech bude vedle obrany důležitých vojenských týlových a komunikačních objektů

- bránit vojska, která budou do boje zasazována postupně tak, jak budou k dispozici v nejasné a rychle se měnící situaci;

- bránit předsunutá úderná uskupení, která povedou boj na důležitých komunikačních směrech s cílem nedovolit rychlé proniknutí nepřátelských úderných klínů do hloubky vlastního území;

- hlavními silami PLD a PLDRS bránit v hloubce rozmístěná vojska, která budou zaujímat výhodnou obrannou terénní čáru.

Bude-li válka zahájena tímto způsobem, bude na vojenské PLD a PLDRS kladen požadavek vysokých manévřovacích schopností, neboť nejasnost a

rychle se měnící situace budou vyžadovat účinnou protiletadlovou dělostřeleckou obranu vojsk a objektů, na něž bude v boji kladen důraz.

V počátečním období války může také dojít k tomu, že obránce na základě zjištěných příprav agrese provede řadu opatření, kromě jiných to, že skrytě doplní vojska, přesune je ze stálých posádek ke státním hranicím a skrytě jimi zaujme jejich obranu apod.

Úkolem vojskového PLD a PLDŘS v těchto případech bude

- bránit vojska v mírových posádkách při jejich doplňování a při mobilizaci;

- zabezpečit přesun vyváděných vojsk do prostorů shromaždišť a organizovat včasnou PLDO v prostorech shromaždišť;

- zabezpečit přesuny vojsk z mírových posádek a z prostorů shromaždišť do obranných úseků na státní hranici;

- bránit důležité objekty vojskového týlu, sklady munice, zásobovací základny apod.;

- hlavními silami PLD a PLDŘS bránit hlavní obranné uskupení vojsk, určené k obraně státních hranic, a vojska určená po doplnění k provedení manévru na ohrožené směry (k zaujetí obrany na důležitých obranných pásmech, k provedení protiúderů apod.);

- částí sil v součinnosti s prostředky PVOS zabezpečit manévr vlastního letectva při vyvádění zpod úderu.

K úspěšnému plnění úkolů PLD a PLDŘS je třeba včas provést veškerá mobilizační opatření, aby byly rychle postaveny další síly.

Při vyvádění vojsk z mírových posádek do prostorů shromaždišť se část sil protiletadlového dělostřelectva, a to zvláště plukovní a praporní PLD, zařazuje do pochodových proudů vševojskových útvarů a brání palbou z chodu vojska na pochodových osách. Stejný úkol plní toto malorážní protiletadlové dělostřelectvo i při vyvádění vojsk z mírových posádek přímo do obranných úseků na státní hranici nebo při přesunu z prostorů shromaždišť do obranných úseků na státní hranici. Divizní PLD bude zpravidla bránit vojska v prostorech shromaždišť, kde důraz obrany bude kladen především na pozemní dělostřelectvo a tankové útvary. Při vyvádění tohoto dělostřelectva do prostorů shromaždišť nebo do obranných úseků na státní hranici bude nutno, aby divizní PLD vedle včasného dosažení bojové pohotovosti k zabezpečení zaujetí palebných postavení vyváděného divizního dělostřelectva bránilo také částí sil přesun dělostřelectva na pochodových osách. Plukovní dělostřelecké skupiny pluků prvního sledu při zaujímání palebných postavení v obranných úsecích na státní hranici jsou bráněny systémem palby divizních protiletadlových dělostřeleckých skupin. Pokud svazky a útvary prvního sledu vysílají své předsunuté odřady, nejsou tyto odřady zpravidla žádným PLD zesilovány a protiletadlová dělostřelecká obrana předsunutých odřadů je organizována a prováděna jen organickým malorážním PLD. Divizní PLD většinou sil dosahuje bojové pohotovosti v prostorech shromaždišť nebo v prostorech obranných úseků na státní hranici ještě před příchodem vševojskových útvarů, aby tyto útvary již při příchodu do prostorů shromaždišť nebo obranných úseků byly bráněny před případnými údery ze vzduchu.

Organické armádní PLD brání při vyvádění vojsk hlavními silami armádní dělostřelectvo v prostorech shromaždišť, částí sil tankové svazky a VS armády. Bojové pohotovosti v uvedených prostorech dosahuje ještě

před příchodem bráněných objektů. Dále armádní PLD brání armádní dělostřelectvo při přesunu do obranných úseků a hlavními silami brání hlavní obranné uskupení vojsk armády.

Protiletadlové dělostřelectvo zálohy GŠ zaujímá palebná postavení

- v prostorech shromaždišť pozemního dělostřelectva zálohy GŠ a vševojskových svazků zálohy GŠ;

- k obraně důležitých úseků na pochodových osách, na kterých budou prováděny přesuny hlavních sil;

- k obraně důležitých vojskových skladů a základen;

- k zabezpečení manévru vlastního letectva při jeho vyvádění zpod úderu.

V některých případech může i armádní PLD plnit v omezeném časovém úseku některé z úkolů, které bude plnit PLD zálohy GŠ.

Protiletadlové dělostřelectvo zálohy GŠ dále podle vývoje situace bude provádět manévry ve prospěch objektů těch armád, do jejichž podřízenosti má přejít.

Protiletadlové dělostřelecké řízené střely budou v počátečním období války zaujímá palebná postavení

- k obraně důležitých uskupení vojsk, především tanků a dělostřelectva, rozmístěných v prostorech shromaždišť;

- k obraně hlavního uskupení vojsk zaujímajícího obranu na státní hranici a k obraně vojsk druhých sledů a záloh;

- k zabezpečení letištního manévru vlastního letectva při jeho vyvádění zpod úderu a při vytváření podmínek pro provedení předstízného úderu vlastního letectva. Bojová činnost protiletadlových dělostřeleckých řízených střel v tomto údobí musí být těsně skloubena s plánem vyvedení letectva zpod úderu;

- k obraně důležitých vojskových skladů a základen.

Veškeré vojskové PLD a PLDRS zaujímá při vyhlášení bojového poplachu palebná postavení s těmi počty osob a materiálu, které jsou v dané době k dispozici. Při vyhlášení bojového poplachu a při dosažení bojové pohotovosti PLD a PLDRS v těch nebo oněch prostorech je organizována a upřesňována součinnost se stíhacím letectvem a s protiletadlovými a radiotechnickými prostředky PVOS.

Při aktivování a vyvádění vojskového PLD a PLDRS nabývají také velkého významu otázky protiletadlového dělostřeleckého průzkumu vzdušného prostoru a v souladu s nimi i otázky organizace a řízení palby. Je proto nutno, aby útvary a svazky vojskového PLD a PLDRS okamžitě při aktivování obdržely nebo měly přímo ve svých plánech

- tabulku kódů pro identifikaci vlastního letectva;

- způsob udávání cílů;

- síťování hlásné služby;

- závěry o organizaci součinnosti s prostředky PVOS;

- frekvenci hlásné služby a radiotechnických prostředků PVO;

- směrnice pro opatření proti radiolokačnímu rušení nepřítelem.

Správně a hlavně včas organizovaný průzkum vzdušného prostoru prostředky vojskového PLD a PLDRS zabezpečí na jedné straně včasné získá-

ní a dodání zpráv o vzdušném nepříteli, na druhé straně zabrání prozrazení radiolokačního systému a prostorů soustředění vojsk.

Stejně důležitá otázka je i otázka zahájení palby prostředků PLD a PLDŘS. Nelze totiž vyloučit klamné a průzkumové akce vzdušného nepřítele vedené s cílem odhalit stupeň provedených opatření obránce. Nesprávně organizovaný radiolokační průzkum a předčasné zahájení palby prostředků PVO by mohlo umožnit nepříteli získat přesné zprávy o rozmístění armád i o dislokaci průmyslu i o dalších opatřeních zvyšujících obranyschopnost země. Správné vyhodnocování příznaků příprav agrese a provádění příslušných protiopatření je jednou z nejzávažnějších otázek počátečního období války. Zahájení palby prostředků PVO může být provedeno až se souhlasem hlavního velení.

V dalším období počátečního období války odpovídá činnost PLD a PLDŘS v základních rysech zásadám protiletadlové dělostřelecké obrany obranné operace, především obranné operace prováděné na široké frontě. Soustředěná činnost vzdušného nepřítele při podpoře boje pozemních vojsk bude při použití hromadných a atomových úderů směřovat především k tomu, aby naše vojska nestačila provést protiúder (protiútok). Vzdušný nepřítel se bude snažit rozbít vojska v dotyku a znemožnit soustředění a přesuny protiúderního uskupení na čáru zasazení a provedení protiúderu. Uskupení PLD a PLDŘS musí být v souhlase s rozhodnutím pro obranu řešeno tak, aby silami PLD a PLDŘS byla bráněna nejen vojska vedoucí boj v dotyku s nepřítelem, ale i protiúderné uskupení v prostorech soustředění, při přesunech na čáru zasazení a při vlastním provedení protiúderu. Spolehlivé zabezpečení přípravy a provedení protiúderu před atomovými a hromadnými údery vzdušného nepřítele dává záruku úspěšného splnění úkolů obranné operace.

Bude výhodné s přihlédnutím ke konkrétní situaci v období zaujímání obrany armády vyřešit rozdělení prostředků PLD a PLDŘS tak, aby dostatek prostředků spolehlivě bránil hlavní uskupení na směrech úderu nepřítele, aby část sil zabezpečila VS armády, popř. týlové a komunikační objekty, a aby v údobí protiúderu hlavní síly PLD a PLDŘS působily ve prospěch zabezpečení příprav a provedení protiúderu.

Vzhledem k tomu, že při nenadálém napadení nepřítelem budou rychlé svazky nepřítele zpravidla útočit na směrech, bude v obranné operaci armády nutno používat velmi často manévru PLD a PLDŘS na ohrožené směry. Je proto nutné, aby uskupení PLD a PLDŘS předvíдалo možnost tohoto manévru a aby manévr PLD, zvláště pak manévr PLDŘS, mohl být uskutečňován především z hloubky. Při možném tempu útoku nepřátelských svazků postupujících při nenadálém napadení s využitím atomových úderů nebude v řadě případů možno provádět včasný manévr PLD a PLDŘS z bcků a pasivních úseků fronty. Počáteční období války bude charakterizováno především nedostatkem prostředků a nízkými početními stavy. V počátečním období při vedení obranné operace armády v řadě případů bude nutno organizovat protiletadlovou dělostřeleckou obranu jen organickými prostředky.

Při vytváření bojových sestav a uskupení PLD a PLDŘS v obranné operaci armády v počátečním období války bude nutno volit uskupení PLD a PLDŘS tak, aby na rozhodujících směrech v rozhodujících údobích boje

bylo dosaženo maximálně možného počtu PLD hlavní a odpalovacích ramp PLDŘS na 1 km fronty.

Pro splnění úkolů stanovených protiúderem provádí PLD a PLDŘS hlavními silami manévry k zabezpečení vojsk při přípravách a přechodu do protiútoků.

V některých případech počátečního období války může dojít k tomu, že ohrožená strana podle příznaků agrese provede doplnění svých vojsk, vyvede je zpod úderu a přesune do prostoru soustředění, přičemž zabezpečí státní hranice jen slabými silami.

Se zahájením nepřátelských počátečních úderů spojených s přesuny vojsk útočníka zahájí přesun i vojska obránce, a to s cílem buď přehradit ohrožené směry, nebo zničit pozemní vojska nepřítele ve střetném sražení.

Vedle obrany důležitých týlových objektů budou v tomto případě počátečního období války prostředky vojskového PLD a PLDŘS

— hlavními silami bránit vojska při doplňování, při vyvádění zpod úderu, při přesunu do prostoru soustředění a v prostorech soustředění; dále zabezpečí hlavními silami přesun vojsk do prostoru střetného sražení s nepřítelem nebo do prostorů, kde bude zaujímana obrana k přehrazení důležitých směrů; většinou sil zabezpečí hlavní síly při vedení boje;

— částí sil (většinou jen organickým PLD vševojskových útvarů a svazků) bránit vojska zabezpečující státní hranici.

Přesuny hlavních sil na čáru střetnutí s nepřítelem bude nutno provádět v době, kdy nepřítel bude mít vzdušnou nadvládu a kdy se především předcházejícími údery bude snažit ztížit plánovaný manévr našich vojsk. Pro plánovaný manévr vojsk bude nutno zvláště pečlivě organizovat protiletadlovou dělostřeleckou obranu důležitých komunikačních uzlů na plánovaných osách přesunu.

Úspěch ve střetném sražení bude ve značné míře záviset na účinné protivzdušné obraně, jejíž nepřetržitost a účinnost může napomáhat tomu, aby úspěchu ve střetném sražení bylo možno využít k rychlému přechodu do protiútoků.

Závěrem je možno říci, že v soudobých podmínkách mezinárodní politické situace je možnost strategického překvapení objektivně dána. V počátečním období války bude mít mobilizační a bojová pohotovost vojsk rozhodující význam. Pro prostředky vojskové PVO tato skutečnost znamená, že je nutno všechny mírové úkoly plně řešit z hlediska udržení stálé bojové pohotovosti, neboť útvary a svazky vojskového PLD a PLDŘS budou plnit důležitý úkol při odražení nepřátelských vzdušných úderů, a to ještě dříve, než dosáhnou do boje pozemní vojska. Protivzdušná obrana vojsk a její pohotovost je právě v počátečním období války důležitým činitelem, který umožňuje zabezpečit obranu vojsk a objektů vojskového týlu před hromadnými a atomovými údery vzdušného nepřítele.

ZPŮSOBY ŽENIJNÍHO ZABEZPEČENÍ BOJOVÉ ČINNOSTI ÚTVARŮ A SVAZKŮ POHRANIČNÍ STRÁŽE A SOUČINNOST S JEDNOTKAMI ARMÁDY PŘI ŘEŠENÍ ÚKOLŮ ŽENIJNÍHO ZABEZPEČENÍ V OBRANĚ NA ŠIROKÉ FRONTĚ V HORSKÉM A ZALESNĚNÉM TERÉNU

Podplukovník Jaroslav Š e b e k

Cílem článku je rozebrat možné způsoby ženijního zabezpečení činnosti útvarů a svazků Pohraniční stráže a způsoby součinnosti mezi útvary a svazky armády a Pohraniční stráže při řešení úkolů ženijního zabezpečení v obraně na široké frontě.

Článek rozebírá otázky zřizování systému zátarasů před obrannými postaveními jednotek a útvarů Pohraniční stráže, otázky manévru zátarasy na těch směrech, kde se předvídá manévr nejen jednotek a útvarů Pohraniční stráže, ale i útvarů a svazků armády. Dále jsou zde rozebrány možné typy zátarasů, které bude účelné v zabezpečovacím pásmu zřizovat, a to jak zátarasů výbušných, tak i zátarasů nevýbušných, a možné způsoby jejich zřizování.

Zvláštní pozornost je věnována otázkám součinnosti při zabezpečování průchodu systémem zátarasů, zřízených útvary a svazky armády, jednotkami Pohraniční stráže.

V závěru je rozebrána otázka materiálního zabezpečení činnosti ženijních jednotek Pohraniční stráže.

Otázka součinnosti mezi útvary a svazky Pohraniční stráže a svazky armády stává se aktuální pouze v počátečním údobí války, zatím co v dalším průběhu operací se s ní již nesetkáváme.

Na činnost útvarů a svazků Pohraniční stráže je nutno pohlížet jako na činnost jednotek v zabezpečovacím pásmu vedle těch úkolů, které tyto útvary a svazky plní i v době míru.

Úspěšná činnost těchto jednotek v zabezpečovacím pásmu může podstatně přispět k vytvoření příznivých podmínek pro úspěšné vedení bojové činnosti armádních svazků.

Ve svém článku chtěl bych rozebrat činnost ženijních jednotek Pohraniční stráže při zabezpečení bojové činnosti útvarů a svazků Pohraniční stráže a dále otázky součinnosti těchto jednotek s jednotkami a útvary armády, pokud jde o řešení úkolů v rámci ženijního zabezpečení.

Činnost ženijních jednotek Pohraniční stráže může být v počátečním údobí války různá podle toho, jaká činnost vševojskových svazků bude na jednotlivých úsecích v zabezpečovacím pásmu v souladu se zámyslem vedení bojové činnosti probíhat.

Na některém z úseků, v kterém se předvídá aktivní činnost vlastních vojsk činnost předsunutých odřadů nebo přechod útvarů a svazků do protiútoků (popř. protiúderu), mohou ženijní jednotky Pohraniční stráže provádět na příklad odtarasování, zřizování průchodů ve vlastních zátarasech a popř. konat pořádkovou službu na průchodech ve vlastních zátarasech.

Na úsecích, kde přešla vlastní vojska do obrany, bude naopak hlavní těžiště činnosti ženijních jednotek Pohraniční stráže položeno na zřizování zátarasů.

Zvláště v počátečním údobí války, kdy se může jeden úkol změnit v úkol druhý, bude mít otázka organizace součinnosti mezi útvary a svazky Pohraniční stráže a svazky armády pro úspěšné vedení bojové činnosti rozhodující význam.

Mezi nejdůležitější a nejobtížnější otázky, které budou ženijní jednotky Pohraniční stráže v součinnosti s ženijními jednotkami armády řešit, bude zabezpečení činnosti a to jak útvarů a svazků Pohraniční stráže, tak i svazků armády při obraně na široké frontě.

Proto je článek zaměřen hlavně na rozbor této otázky, která bude mimo to i neaktuálnější.

Při vedení obranné operace budou mít ženijní jednotky Pohraničních útvarů a svazků zpravidla pouze jeden hlavní úkol, tj. řešení otázky zatarasování, která bude při provádění obranné operace i u ženijních jednotek prvosledových svazků armády nadřazena všem ostatním úkolům ženíjního zabezpečení.

Způsob vedení soudobého boje nutně vyžaduje, aby i ženijní jednotky Pohraniční stráže, které budou působit v rámci jednotlivých rot Pohraniční stráže, měly vysokou manévrovací schopnost s možností zřizování rozsáhlých zátarasů, a to jak výbušných, tak i nevýbušných, s těžištěm na cestách odchodu jednotek Pohraniční stráže, jestliže to bude plán jejich činnosti vyžadovat.

Charakter činnosti ženijních jednotek Pohraniční stráže musí vyplývat z celkového zámyslu použití jednotek a svazků Pohraniční stráže v počátečním údobí války. Jejich úkolem, tak jako tomu je i u jednotek armády působících v zabezpečovacím pásmu, nebude zpravidla udržení terénu formou poziční obrany. Jejich hlavním úkolem bude zabezpečit příznivé podmínky pro činnost prvosledových svazků armády, získat potřebný čas pro zaujetí obranných postavení a organizaci součinnosti, klamat útočníka o skutečném průběhu předního okraje hlavního pásma obrany a konečně přinutit jej pokud možno k rozvinutí jeho bojových sestav, aby mohl být zjištěn směr jeho hlavního úsilí.

Proto způsobem jejich bojové činnosti bude zpravidla prakticky vedení obranného boje s odchodem.

Poněvadž zde prakticky půjde o dvě složky s různým druhem podřízenosti, je třeba, aby právě otázkám součinnosti byla věnována prvořadá pozornost, má-li jejich společné úsilí přinést užitek oběma složkám.

Velká pozornost otázkám součinnosti je zdůvodněna i tím, že zde budou na sebe v poměrně krátkých časových lhůtách navazovat dvě různé formy vedení bojové činnosti, a to vedení ústupového boje a poziční obrana.

Tyto dvě skutečnosti v podstatě značně ztěžují vedení obranného boje. Výhodou však je, že řada opatření, která mohou zabezpečit úspěšnou činnost při vedení obranného boje obou složek, může být uskutečněna již v době míru.

1. Činnost ženijních jednotek útvarů a svazků Pohraniční stráže

Jak již bylo dříve řečeno, bude hlavní činností ženijních jednotek Pohraniční stráže organizace a provádění zatarasování.

Ženíjní jednotky Pohraniční stráže budou v závislosti na čase, který budou mít k dispozici pro řešení úkolů spojených se zřízením systému zá-

tarasů, a dále v závislosti na činnosti útočníka, chránit v prvním pořadí protitankovými minami obranná postavení jednotek Pohraniční stráže a dále budou připravovat taková opatření na cestách odchodu těchto jednotek, která by umožnila jejich zatarasení v nejkratším čase.

Podle času, který budou mít ženijní jednotky Pohraniční stráže pro provedení tohoto úkolu k dispozici, budou protitanková pole přehrazující směry a přístupy k obranným postavením jednotek Pohraniční stráže zřizovaná buď jako zapuštěná, jestliže bude pro to dostatek času, nebo půjde o povrchové položení minových polí, bude-li časová tíseň.

Možnosti zřízení souvislejších protitankových minových polí před obrannými rajóny jednotek Pohraniční stráže budou však s ohledem na počty těchto jednotek poměrně malé. Bude proto nutno, aby i všichni příslušníci jednotek Pohraniční stráže byli schopni tak, jako tomu je i u mostotřeleckých jednotek armády, po splnění svého hlavního úkolu zajišťovat si svá obranná postavení protitankovými minami.

Toto opatření zkvalitní i činnost jednotek a útvarů Pohraniční stráže při vedení obranného boje.

Ženijní jednotky Pohraniční stráže, opírajíce se o řadu opatření vybudovaných již v době míru a umožňujících rychlé zatarasení směru, budou v prvním pořadí klást protitanková minová pole s prvním stupněm bojové pohotovosti.

Poněvadž ženijní jednotky Pohraniční stráže budou zpravidla rozčleněny na malé jednotky, z nichž největší bude v síle až jedné ženijní čety, musí být proto vytvořeny takové podmínky, které by umožnily značné zvýšení výkonnosti těchto jednotek.

Jednou z možných cest je vybavení těchto jednotek prostředky malé mechanisace, jako jsou skluzy u vozidel, různé pluhy k hloubení lůžek pro uložení protitankových min atd.

Při zřizování protitankových minových polí je právě v zabezpečovacím pásmu nutno zřizovat i řadu klamných protitankových minových polí, jejichž cílem bude klamat útočníka, pokud jde o těžiště zatarasovacích prací se zřetelem na jednotlivé přehrazované směry.

Při zřizování minových polí před obrannými postaveními jednotek Pohraniční stráže budou mít velký význam smíšená minová pole, která musí být spojena s rozsáhlým systémem nástrah všeho druhu, jejichž cílem bude nejen zabraňovat v přístupu k obranným postavením jednotek Pohraniční stráže, ale i bránit v jejich obejití a současně ztěžovat činnost nepřátelskému průzkumu.

Na cestách odchodu jednotek Pohraniční stráže budou ženijní jednotky Pohraniční stráže připravovat taková opatření, která by doplnila opatření, zřízená již v době míru a zabezpečila rychlé zatarasení a ničení cest po odchodu jednotek Pohraniční stráže. Půjde zde hlavně o přípravu troubových podkopů pro ničení cest skupinami nálevek, o úpravu jednotlivých mostních objektů, které jsou na těchto cestách, k jejich rychlému ničení a o hloubení lůžek v silničním tělese v místech, kde se předvídá jejich zaminování. Jak již bylo dříve řečeno, bude celý tento systém zatarasů zřízen ženijními jednotkami Pohraniční stráže prostoupen rozsáhlým systémem nástrah, a to jak protitankových, tak i protipěchotních, jejichž nejvyšší hustota bude podél cest směřujících od státních hranic k přednímu okraji hlavního pásma obrany. Z různých typů nástrah bude nutno věnovat pře-

devším pozornost automatickým typům nástrah, které hlavně v horském a zalesněném terénu mohou sehrát závažnou úlohu, poněvadž je lze v těchto terénních podmínkách velmi dobře skrýt. Mezi tyto nástrahy, které se přivádějí k činnosti automaticky nájezdem toho vozidla, které má být ničeno, patří automaticky odpalované pancéřovky, minové fugasy různého typu, jež lze velmi snadno zřizovat i s využitím výpomocných prostředků, a velké nálože uložené v silničním tělese, které budou moci být odpáleny pomocí spínačů různých typů, umístěných ať již v silničním tělese nebo mimo ně, přičemž budou uvedeny v činnost opět působením vozidla, které má být ničeno.

Dalším významným typem zátarasů, který budou zřizovat ženijní jednotky Pohraniční stráže, budou časované miny, jejichž cílem bude dlouhodobě — až do čtyřech měsíců, ztěžovat průchod různých defilé a soutěsek.

Jak z uvedených úkolů vyplývá, bude rozsah zatarasení poměrně značný, a proto bude zapotřebí, aby ještě před zahájením bojové činnosti byly vytvořeny takové podmínky, které umožní zřídit celý systém plánovaných zátarasů v nejkratším čase. Proto i pro časované miny a přídavné nálože musí být již předem připraveny vývrty, které by umožnily vložení náloží a časovaných min, popř. uzavření elektrického okruhu v době odchodu jednotek Pohraniční stráže.

I časované miny ukládané do předem připravených vývrtů musí zabezpečit ničení bojové techniky útočníka, a proto budou muset být vždy kombinovány s některým typem spínače, který přivede nálož k výbuchu působením vozidla, které má být zničeno.

Horský a zalesněný terén umožňuje ženijním jednotkám Pohraniční stráže i zřízení nevýbušných zátarasů, z nichž bude nejvýznamnější rozbahňování a zaplavování terénu, ke kterému lze snadno využít řady potoků a říček, přetínajících cesty odchodu jednotek Pohraniční stráže.

Tento typ překážky bude účinnější, jestliže bude navazovat na přirozené rozbahněné úseky terénu a na rašeliníště, kterých bývá v horských údolích dostatek.

Přitom je však třeba mít na zřeteli i tu skutečnost, že doba, ve které může být vytvořeno zaplavení nebo rozbahnění terénu, bude záviset na průtočném množství vody v říčkách a potocích, kterých má být k vytvoření těchto překážek využito. Protože ženijní jednotky Pohraniční stráže budou pracovat vždy v časové tísni, bude nutno již v míru provést taková opatření, aby zabezpečila rychlé vytváření rozbahněných a zaplavených úseku terénu a to pokud možno při rychlém vypuštění vody zdržené v umělých nádržích zřizovaných v horních tocích říček. Budou-li takovéto nádrže se zdrženou vodou k dispozici, bude možno tento typ zátarasů zřizovat v požadovaném čase, přičemž nebude ani ohrožena aktivní činnost vlastních vojsk na daném směru.

Jako názorný příklad lze uvést využití vody z údolní přehrady na řece Istře v průběhu bitvy o Moskvu, které bylo praktikováno vojsky 16. armády Západního frontu. Při přiblížení nepřátelských tanků k řece Istře zničili ženisté všechny mosty, které vedly přes řeku a zaminovali její břehy. Pouze na minách v blízkosti přehrady na řece Istře bylo zničeno sedm nepřátelských tanků. Jakmile nepřátelské tanky a pěchota dosáhly řeky Istry, zničili ženisté výpustné zařízení Istrinské přehrady. Přípravy k provedení ničení výpustného zařízení byly provedeny již dříve. Tím bylo vytvořeno

pásmo vodních zátarasů, které musel nepřítel zdolávat poměrně dlouhou dobu.

Jak již bylo dříve řečeno, bude činnost ženijních jednotek Pohraniční stráže obdobná činnosti ženijních jednotek vševojskových svazků působících v zabezpečovacím pásmu. Proto při vedení boje s jednotkami útočníka bude i jejich činnost obdobná činnosti destrukčních skupin a odřadů vševojskových svazků. Ženijní jednotky Pohraniční stráže budou působit při vedení obranného boje bezprostředně v bojové sestavě jednotek Pohraniční stráže. Charakter ženijního zabezpečení bojové činnosti jednotek Pohraniční stráže ovlivní i způsob vedení obranného boje s odchodem pro případ, projdou-li jednotky Pohraniční stráže po splnění svého úkolu obranou vševojskových svazků ihned, nebo zaujmou-li v závislosti na hloubce zabezpečovacího pásma ještě jedno mezilehlé postavení. Tento rozsah úkolů ovlivní v podstatné míře i zesílení jednotek Pohraniční stráže ženijními jednotkami.

Jako nejvýhodnější se jeví zesílení každé rotы Pohraniční stráže, která zaujímá obranu v zabezpečovacím pásmu, nejméně jedním ženijním družstvem organizovaným jako destrukční skupina. Tato destrukční skupina bude po splnění všech úkolů spojených s položením minových zátarasů před obranným postavením jednotek Pohraniční stráže a po provedení všech příprav na ose, na které bude působit, umožňujících rychlé zatarasení a ničení, rozmístěna za obranným postavením jednotek Pohraniční stráže poblíž komunikace, na které bude působit.

Rozkazy ke své činnosti bude tato destrukční skupina dostávat bezprostředně od velitele jednotky Pohraniční stráže, v jejímž rámci bude působit. Velitel jednotky Pohraniční stráže bude této destrukční skupině vydávat rozkazy v souladu se zámyslem vedení obranného boje vševojskového velitele a na podkladě rozkazu velitele vševojskového svazku, před jehož pásmem obrany bude působit. Velitel jednotky Pohraniční stráže, v jejímž rámci bude destrukční skupina působit, bude dostávat rozkazy zpravidla přes styčný orgán Pohraniční stráže, který bude u velitele vševojskového svazku působit.

Organizace destrukčních skupin v rámci jednotlivých rot Pohraniční stráže umožní snadný přechod do statické formy zatarasování k formě manévrové.

Činnost těchto destrukčních skupin bude ovlivněna i tím, jakou bojovou techniku a jaké dopravní prostředky bude mít jednotka Pohraniční stráže, v jejímž rámci bude destrukční skupina působit, k dispozici.

Jestliže budou mít jednotky Pohraniční stráže k dispozici těžší bojovou techniku nebo dopravní prostředky, které se budou přesunovat s jednotkou Pohraniční stráže současně při změně jejího obranného postavení, pak ničení a zatarasení cesty odchodu bude provedeno až po projetí těchto prostředků. Nebude-li mít jednotka Pohraniční stráže k dispozici takové prostředky, pak zatarasení a ničení komunikace může být provedeno se souhlasem velitele vševojskového svazku, před jehož pásmem obrany jednotka Pohraniční stráže působí, s určitým předstihem.

Použití celého ženijního družstva v destrukční skupině sice zaručuje rychlost provedení jednotlivých prací a nahraditelnost jednotlivých členů destrukční skupiny, avšak nevyužívá plně jejich odbornosti, poněvadž při

manévrovém způsobu zatarasování silničních směrů tzv. proudovou metodou připadá polovina prací spojených se zřizováním jednotlivých typů zatarasů na práce pomocné, které může snadno vykonávat kterýkoli příslušník Pohraniční stráže. Při nedostatku ženijních sil a podle konkrétních možností bude proto výhodné začleňovat do destrukčních skupin ženijní polodružstva doplněná příslušníky Pohraniční stráže s jinou odborností.

Vytvářením kombinovaných destrukčních skupin v rámci jednotek Pohraniční stráže dosáhne se toho, že všechny cesty odchodu vyhrazené jednotkám Pohraniční stráže budou při jejich odchodu spolehlivě zataraseny, přičemž bude možno dosáhnout v zabezpečovacím pásmu i větších hustot zatarasů.

Aby byla zabezpečena vysoká manévrovací schopnost destrukčních skupin působících v sestavách jednotek Pohraniční stráže, vedoucích obranný boj s odchodem, je třeba, aby si tyto skupiny vezly veškerý materiál, který potřebují k plnění úkolů, s sebou. Tento materiál bude nutno pak na vozidlech rozmístit se zřetelem na pořadí, v jakém budou plněny jednotlivé úkoly.

Materiál potřebný k zřizování jednotlivých typů zatarasů bude nutno kompletovat do souprav, které umožní rychlou manipulaci s ním. Každá souprava vzhledem na přehlednost musí být označena číslem příslušného zatarasu.

Jestliže nebudou k dispozici dopravní prostředky v dostatečném množství, bude třeba na střežených místech podél cesty určené k odchodu jednotky Pohraniční stráže organizovat celou řadu skládek, a to pokud možno v blízkosti míst plánovaného zatarasení nebo ničení.

Počet dopravních prostředků u jednotlivých, samostatně se bránících jednotek Pohraniční stráže bude v mnohém ovlivňovat i hustotu zatarasení na cestách, po kterých budou jednotky Pohraniční stráže odcházet.

Činnost destrukčních skupin působících v rámci jednotek Pohraniční stráže bude obdobná jako činnost destrukčních skupin působících v rámci motostřeleckých pluků a divisí při vedení obranného boje.

Destrukční skupiny jednotek Pohraniční stráže budou se přesunovat pod ochranou jednotek Pohraniční stráže od jednoho místa, na kterém má být provedeno zatarasení nebo ničení, k místu druhému, a využívající předem připravených opatření, budou provádět plánované úkoly.

Mezi úkoly, se kterými se tyto destrukční skupiny nejčastěji setkají, patří zřizování lesních zásek, ničení silničního tělesa skupinami nálevek, ničení můstků a větších propustků a konečně zaminování cest.

Destrukční skupina bude při zřizování lesní záseky postupovat tak, že na předem označené stromy, opatřené skobkami k rychlému zavěšení soustředěných náloží, zavěsí připravené nálože, které se pak propojí rovněž předem připravenou rozvětvenou sítí, a to buď elektrickou nebo bleskovízcovou. Takovým způsobem může být lesní záseka v závislosti na své délce zřízena v průběhu 5 až 10 minut.

Při ničení silničního tělesa skupinami nálevek destrukční skupina nejdříve odkryje poklopy troubových podkopů, které byly předem v silničním tělese připraveny, vloží do nich předem připravené pytlíky s trhavinou mezi ně vloží úplný roznět a nálož utěsní opět předem připravenými pytlíky se zeminou. Takovým způsobem může destrukční skupina provést ničení

silnice skupinou tří nálevek při využití předem připravených ať již výpomocných nebo stálých zařízení k ničení silničního tělesa v průběhu 7 až 10 minut.

Obdobně plní pak tato destrukční skupina úkol spojený s ničením mostů nebo větších propustků buď vkládáním předem připravené nálože do předem připravených troubových podkopů za opěrnou zdí objektu, který má být ničen, nebo přikládáním předem připravených velkých soustředěných náloží na nejdůležitější prvky nosné konstrukce.

Činnost při zaminování cesty je poměrně jednoduchá. Zaminování, které spočívá ve vyjmutí špalků z předem připravených lůžek a vložení a zamaskování min, si nevyžádá při zaminování 50 bm silnice, pro které bude zapotřebí zhruba 5 min, více jak dvou minut.

Takovým způsobem mění se činnost ženijních jednotek Pohraniční stráže při zřizování systému zátarasů v zabezpečovacím pásnu z forem statických, kdy byly organizovány roznětové hlídky, na formy manévrové, které nejlépe vyhovují soudobému pojetí vedení obranného boje v zabezpečovacím pásnu. Přitom nebude předem vyplýván zatarasovací materiál, kterého bude vždy nedostatek, na ty směry, které se pak ukáží jako pasivní. Rovněž však nelze jednoznačně říci, že by roznětové hlídky již dožily. Bude se jich používat však již jen ve výjimečných případech, a to u zvláště důležitých objektů, které mají pro zatarasení určeného směru základní význam. Roznětové hlídky u těchto důležitých objektů mohou být vyčleněny buď ze sestav destrukčních skupin, které budou na daném směru působit, nebo mohou být samostatným celkem, popř. u takového objektu může být umístěna destrukční skupina, což bude však záviset na umístění objektu. Po splnění úkolu se pak roznětová hlídka začleňuje do sestavy té destrukční skupiny, která působí na daném směru.

Jak již bylo dříve uvedeno, jeví se jako nejvýhodnější organizační celek destrukční skupina v síle jednoho družstva. V rámci praporu Pohraniční stráže bude nutno s ohledem na možnosti a na počty směrů, které bude třeba přehrazovat, organizovat 3—6 destrukčních skupin. Rovněž tak bude třeba, aby i samotná brigáda Pohraniční stráže organizovala 6—9 destrukčních skupin, které by byly rozmístěny na nejdůležitějších směrech zabezpečovacího pásma a dále na těch směrech, která mají z hlediska činnosti útvarů a svazků Pohraniční stráže rozhodující význam.

Činnost ženijních jednotek Pohraniční stráže nelze posuzovat odtrženě od činnosti ženijních jednotek vševojskových svazků a v údobí do zahájení bojové činnosti i od činnosti některých civilních organizací, které se rovněž zúčastní vytváření systému výbušných i nevýbušných zátarasů v zabezpečovacím pásnu.

Jak již bylo dříve uvedeno, budou ženijní jednotky Pohraniční stráže zřizovat na cestách odchodu jednotek Pohraniční stráže zátarasy s poměrně velkými hustotami. Aby mohly být tyto úkoly úspěšně splněny s ohledem na krátké časové lhůty a na počty jednotek Pohraniční stráže, bude nutno již v době míru organizovat a provádět řadu takových opatření, která by vytvořila příznivé podmínky pro splnění stanovených úkolů.

Poněvadž po obsazení hlavního pásma divisemi prvního sledu se stává odpovědným za veškerou činnost v zabezpečovacím pásnu velitel přísluš-

né motostřelecké divise, budou tato opatření plánována a prováděna v těsné součinnosti mezi jednotkami armády a jednotkami Pohraniční stráže. Půjde zde hlavně o

- provedení průzkumu všech prostorů, jejichž zatarasení se plánuje;
- zpracování veškeré dokumentace pro plánované zátaras;
- zabezpečení potřebného materiálu, jeho soupravování a uložení v těch skladech, které jsou nejbližší prostoru, kde zatarasení má být provedeno;

- provedení úprav všech míst, kde se plánuje zatarasení nebo ničení, a to tak, aby byly vytvořeny příznivé podmínky pro rychlé provedení zatarasovacích prací. Půjde zde hlavně o zřizování troubových podkopů, zřizování protitankových uzávěr at již ze dřeva nebo s využitím železobetonových jehlanů;

- provádění společných nácviků.

Provedení úprav všech míst v zabezpečovacím pásmu, kde se plánuje zatarasení nebo ničení, bude provádět s ohledem na omezené možnosti jednotek Pohraniční stráže armáda svými silami a prostředky. Svazky Pohraniční stráže musí však být s těmito opatřeními, která byla v jejich prospěch armádou provedena, důkladně seznámeny a musí jim být předána i příslušná dokumentace těchto opatření.

Přestože činnost ženíjních jednotek Pohraniční stráže bude probíhat vždy za časové tísně, nesmí být opatření provedena neuváženě, což by mohlo přinést, jestliže by šlo o klamnou činnost nepřítele, poměrně značné národohospodářské škody, nehledě k tomu, že některé opatření, jako ku příkladu lesní záseky, by nešlo při opakované činnosti provést znovu.

Nepřítel bude se rovněž snažit prováděním klamně činnosti již předem zjistit celý systém zátarasů na jednotlivých směrech.

Proto do doby, než bude znám skutečný zámysl útočníka, bude třeba zřizovat systém zátarasů v několika pořadích.

V prvním pořadí to bude uzavírání všech pasivních směrů uzávěrami a rozmištění destruktivních skupin, popřípadě roznětových hlídek do plánovaných prostorů a dále ochrana všech přístupů k obranným postavením jednotek Pohraniční stráže hlavně protitankovými minovými poli.

Ve druhém pořadí bude třeba provést zaminování cest a konečně, jakmile bude zámysl nepřítele naprosto jasný, provést ničení silničního tělesa a objektů na silnicích, včetně zřízení lesních zásek.

Jako poslední pak budou kladeny četné nástrahy a časované miny.

Na aktivních směrech bude pak nutno celý systém plánovaných zátarasů provádět souběžně, pod tlakem útočníka.

II. Otázky součinnosti ženíjních jednotek útvarů a svazků Pohraniční stráže s ženíjními jednotkami a útvary vševojskových svazků

Součinnost ženíjních jednotek a útvarů vševojskových svazků s ženíjními jednotkami Pohraniční stráže musí být rámcově organizována předem a upřesňována od samého počátku zahájení prací v údobí zvýšeného nebezpečí, poněvadž opatření jedněch budou navazovat na opatření druhých.

Tato součinnost musí být již zachycena v základních plánech, jakým na příklad může být plán ženíjních a chemických zátarasů.

Tento základní dokument musí obsahovat všechna opatření plánovaná a prováděná jednotkami Pohraniční stráže, zatím co naopak velitelé jed-

notek Pohraniční stráže musí mít k dispozici výpisy z plánů ženíjních a chemických zátarasů armádních svazků pro tu cestu, kterou budou používat při vedení obranného boje s odchodem.

Na úrovni vševojskových velitelů musí být přesně stanovena místa přechodu předního okraje, signály a hesla pro tento přechod a konečně musí být přesně určeny průchody v zátarasech před předním okrajem obrany, kterými jednotky Pohraniční stráže projdou.

Součinnost ženíjních náčelníků vševojskových útvarů a svazků s ženíjnými náčelníky svazků Pohraniční stráže bude poměrně složitá, poněvadž mohou nastat takové případy, že v pásmu obrany jedné motostřelecké divise může působit více svazků Pohraniční stráže a zase naopak. Proto otázky součinnosti budou řešeny buď zpravidla přímým osobním stykem těchto náčelníků, jestliže to situace a čas dovolí, v rámci součinnosti organizované vševojskovým velitelem.

Při časové tísní bude tato součinnost organizována pomocí styčných orgánů Pohraniční stráže, které budou ve štábu vševojskového velitele, nebo opět naopak pomocí styčných orgánů vševojskových, které budou ve štábu svazků Pohraniční stráže.

Součinnost mezi ženíjnými náčelníky vševojskových útvarů a svazků a svazků Pohraniční stráže nebude spočívat pouze v upřesnění jednotlivých dílčích úkolů zahrnutých v celkovém plánu ženíjního zabezpečení, který bude u ženíjního náčelníka vševojskového svazku, ale i v předání všech zpráv, které byly zjištěny u nepřitele orgány Pohraniční stráže a které mohou mít pro organizaci ženíjního zabezpečení určitý význam.

Dovolí-li to situace a čas, mohou ženíjní jednotky vševojskových svazků prvního sledu zahájit zatarasovací práce již s určitým předstihem, a to ještě dříve, než vševojskové útvary a svazky zaujmou obranu.

V tomto údobí bude součinnost spočívat hlavně v upřesnění jednotlivých zatarasovaných míst a průchodů těmito místy. Na druhé straně pak bude nutno zabezpečit neselhávající velení těmito ženíjnými jednotkám, které budou rozptýleny na poměrně značném prostoru. Poněvadž v této době nebude dosud zřízena vševojsková spojovací síť, bude nutno spojení organizovat jednak po linkové síti civilní a jednak, což bude nejučelnější, po linkové síti jednotek Pohraniční stráže.

Proto bude nutné, aby i velitelé jednotek Pohraniční stráže znali, které jednotky působí v prostoru jejich činnosti.

V údobí po zahájení bojové činnosti může dojít k uzavření a zatarasení všech pasivních směrů, na kterých se předpokládá aktivní činnost vlastních vojsk a které nejsou vyhrazeny jako cesty odchodu jednotek Pohraniční stráže při jejich odchodu ze zabezpečovacího pásma.

Otázka uzavření cest na pasivních směrech ještě před zahájením bojové činnosti bude rovněž jednou z důležitých otázek, která bude řešena na úrovni vševojskových velitelů, pokud to nebylo již dříve zachyceno v základním, předem připraveném plánu.

Zde bude nutno upřesnit, které cesty budou zataraseny předem, kdo zatarasení provede a jak budou jednotlivé zátarasy na těchto cestách zřízené zajištěny nástrahami různých typů a kdo je bude střežit.

Poněvadž v tomto případě bude rozsah zatarasení poměrně velký, půjde zpravidla o střežení pouze hlídkováním, které budou provádět hlídky jednotek Pohraniční stráže v rámci svých úkolů.

Zřizování nevybušných zátarasů v zabezpečovacím pásmu v době do zahájení bojové činnosti může se zúčastnit vedle jednotek armády i řada civilních organizací, jako na příklad zaměstnanci lesních zprávy a dřevozpracujících podniků atd.

Aby byla činnost těchto organizací zabezpečena, bude třeba, aby jednotky Pohraniční stráže organizovaly zvýšené střežení těchto prostorů.

Při organizaci součinnosti musí být rovněž upřesněny i formy vzájemné součinnosti na těch směrech, na kterých v zabezpečovacím pásmu budou působit současně jak destrukční skupiny útvarů a svazků Pohraniční stráže, tak i destrukční jednotky útvarů a svazků armády.

Tato společná činnost destrukčních jednotek bude se zpravidla vyskytovat na směrech činnosti předsunutých odřadů a dále na operačně důležitých směrech, popř. na těch směrech, kde se předvídá aktivní činnost vševojskových útvarů a svazků.

Na některém směru, který má pro činnost jednotek Pohraniční stráže zvláště důležitý význam, mohou působit současně i destrukční skupiny organizované např. jak praporem Pohraniční stráže, tak i brigádou Pohraniční stráže.

Obě destrukční skupiny, ať již jde o skupiny organizované vševojskovým svazkem nebo svazkem Pohraniční stráže, popř. o dvě skupiny, z nichž jedna by byla organizována vševojskovým svazkem a druhá svazkem Pohraniční stráže, budou zpravidla podřízeny tomu veliteli, který vede boj v zabezpečovacím pásmu, tj. buď veliteli předsunutého odřadu nebo veliteli rot Pohraniční stráže.

Tyto destrukční skupiny mohou pak vytvářet destrukční odřad, kde jednotlivé skupiny budou provádět činnost v závislosti na vývoji situace tak, že se budou ve své činnosti vzájemně překračovat.

Při organizaci součinnosti musí být rovněž upřesněna místa předsunutých ženíjních pozorovatelů a spolupráce mezi ženíjnými průzkumnými hlídkami a jednotkami Pohraniční stráže.

Jak již bylo zdůrazněno dříve, velení všem destrukčním jednotkám, které budou působit v zabezpečovacím pásmu, půjde zásadně po linii vševojskové, a to jak u jednotek Pohraniční stráže, tak i u jednotek armády, poněvadž v tomto údobí a v době těsně po zahájení bojové činnosti budou destrukční skupiny a odřady působit bezprostředně v bojových sestavách, ať již jednotek Pohraniční stráže nebo předsunutých odřadů.

Důležitou otázkou úspěšně prováděné činnosti mezi ženíjnými jednotkami Pohraniční stráže a armády je i otázka materiálního zabezpečení bojové činnosti jednotek Pohraniční stráže.

III. Materiální zabezpečení činnosti ženíjních jednotek Pohraniční stráže v rámci ženíjního zabezpečení vedení obranného boje

Jednou z nejdůležitějších podmínek úspěšné činnosti ženíjních jednotek útvarů a svazků Pohraniční stráže je jejich materiální zabezpečení do zahájení bojové činnosti i v jejím průběhu.

V prvním údobí budou ženíjní jednotky útvarů a svazků Pohraniční stráže využívat hlavně toho materiálu, který mají k dispozici.

V některých případech, jestliže zvýšené nebezpečí po delší době nepřešlo v zahájení bojové činnosti a došlo-li u jednotek Pohraniční stráže k sní-

žení počtu ženíjního materiálu pod přípustnou hranici, bude nutno organizovat pravidelné zásobování ženíjním materiálem.

Tento moment musí být již předvídan předem, a proto při organizaci součinnosti, jestliže tato skutečnost nebyla zachycena v základním, předem připraveném plánu vedení obranného boje, musí být upřesněno, ze kterých polních skladů budou ženíjní jednotky Pohraniční stráže ženíjní materiál odebírat, kde tyto sklady budou umístěny a kolik materiálu je v těchto skladech pro potřeby Pohraniční stráže vyhrazeno.

Proto zřizování polních skladů a skládek musí být prováděno tak, aby jejich rozmístění odpovídalo i zámyslu boje jednotek Pohraniční stráže, i když si jednotky Pohraniční stráže budou vytvářet zpravidla svoje vlastní sklady ženíjní munice, ve kterých bude takové množství ženíjního materiálu, které plně postačí zabezpečit činnost jednotek Pohraniční stráže.

Prísun potřebného materiálu provádějí si jednotky Pohraniční stráže samy svými dopravními prostředky.

Obdobně tomu bude při vedení obranného boje na těch úsecích, na kterých dosud jednotky Pohraniční stráže nevešly ve styk s jednotkami útočníka.

Z á v ě r

Závěrem lze říci, že úspěch součinnosti mezi ženíjními jednotkami vševojskových svazků a ženíjními jednotkami Pohraniční stráže bude záviset na důsledném dodržování základního plánu ženíjního zabezpečení vedení obranného boje předem sestaveného ve vzájemné součinnosti, na včasném vzájemném informování a na pružném zavádění změn a úprav v předem připravených dokumentech vynucených změnami situace a konečně na vytvoření takových podmínek materiálního zabezpečení, které by zabezpečily včasné a rychlé splnění plánovaných úkolů.

Zabezpečení úspěšné součinnosti mezi ženíjními jednotkami armády a Pohraniční stráže bude mít velký význam již proto, že opatření prováděná ženíjními jednotkami vševojskových svazků budou bezprostředně navazovat na opatření provedená ženíjními jednotkami Pohraniční stráže.

Pro organizaci úspěšné součinnosti se jeví jako značná nevýhoda to, že styk mezi ženíjními náčelníky vševojskových svazků a ženíjními náčelníky svazků Pohraniční stráže bude ztížen nerovnoměrným rozložením prostorů činností, takže organizace součinnosti bude se uskutečňovat převážně po linii vševojskové. Na druhé straně naopak usnadní využívání vševojskových styčných orgánů řízení činnosti destrukčních skupin působících v sestavách jednotek Pohraniční stráže.

* * *

ORGANIZACE A PROVÁDĚNÍ BIOLOGICKÉHO PRŮZKUMU

Podplukovník MUDr. Jiří Novotný

V článku autor jasně vpmezuje úkoly jednotlivým sledům biologického průzkumu a ukazuje na spojitost jejich práce; vysvětluje úkoly a možnosti jednotlivých stupňů hygienicko-protiepidemické služby při biologickém průzkumu; dále pak ukazuje hlavní úkoly ve výzkumu a ve vývoji příslušné techniky.

Vývojem jednotlivých druhů zbraní hromadného ničení a jejich zaváděním do výzbroje imperialistických armád značně vzrostly požadavky na organizaci a provádění průzkumu jako nedílné součásti bojového zabezpečení vojsk.

Objevení se nového druhu zbraně, která se vyznačuje masovým smrtícím účinkem v rukou pravděpodobného nepřítele, mělo vždy za následek hledání účinných způsobů individuální a kolektivní ochrany proti jejímu zhoubnému působení na lidský organismus. Nezbytnou součástí kolektivní ochrany vojsk proti jednotlivým druhům postupně se objevujících zbraní hromadného ničení se stala opatření sloužící k tomu, aby bylo zabráněno nepříteli použít některé ze ZHN s překvapením.

Snaha zabránit nepříteli v možnosti použít určité ZHN s překvapením, které ještě mnohonásobuje její ničivý účinek, vedla ke zvyšování požadavků na organizaci a provádění průzkumu. Přitom úkolem průzkumu prováděného za účelem ochrany vojsk proti zbráním hromadného ničení je především

— zjistit, jaké jsou možnosti a úmysly nepřítele, pokud jde o použití ZHN proti našim vojskům, a na základě zjištěných skutečností snažit se všemi prostředky tyto možnosti a úmysly zmařit. Nepodaří-li se přesto zabránit nepříteli v použití ZHN,

— pak alespoň včas použití některé ze ZHN zjistit, uvědomit o tom vojska a provést nutná opatření k jejich bezprostřední ochraně.

Protože náš pravděpodobný nepřítel má dnes tři různé druhy zbraní hromadného ničení, přičemž nelze vyloučit možnost jejich současného použití na různých místech, nebo a dokonce v jednom a téže prostoru, vzniká nezbytný požadavek, aby průzkum organizovaný a prováděný za účelem ochrany vojsk proti nim byl komplexní, tj. aby zahrnoval současně všechny druhy průzkumu.

Tento požadavek komplexnosti musí být nezbytně uplatňován, ať již jde o průzkum v prostoru nepřítele, nebo rozmístění vlastních vojsk a ať je tento průzkum veden silami a prostředky agenturního a vševojskového průzkumu nebo silami a prostředky chemického vojska a konečně i zdravotnické služby.

Přitom všeobecné úkoly biologického průzkumu prováděného jako nedílná součást komplexního průzkumu proti ZHN jsou následující:

— včas zjistit přípravy nepřítele k použití bojových biologických prostředků,

- zjistit druhy bojových biologických prostředků, které má nepřítel k dispozici,
- odhalit připravované způsoby jejich použití a zjistit, které objekty hodlá nepřítel napadnout,
- včas zjistit použití bojových biologických prostředků nepřítelem,
- zjistit zamoření vzduchu, půdy, potravin, vody, krmiva, počtu zasažených osob a množství zasažené bojové techniky a zbraní v prostoru biologického napadení, spolu s určením hranic zasaženého prostoru (což je nezbytné pro přesné stanovení rozsahu a druhů opatření sloužících k odstranění následků biologického napadení),
- a konečně určit druh bojového biologického prostředku, kterého nepřítel použil k biologickému napadení.

Uvedené všeobecné úkoly biologického průzkumu ukazují, že jde jednak o údaje, které musí průzkum získat u nepřítele, jednak o údaje, které získáváme v prostoru rozmístění vlastních vojsk. Z toho nezbytně vyplývá nutnost dělit biologický průzkum na několik sledů, a to na biologický průzkum

- v operační hloubce nepřítele,
- před předním okrajem vojsk, tj. v taktické hloubce nepřítele,
- v prostoru rozmístění vlastních vojsk
- a konečně na biologický průzkum prostoru, který byl nepřítelem napaden bojovými biologickými prostředky.

Odpovědnost za provádění biologického průzkumu stejně jako u průzkumu prováděného za účelem ochrany vojsk proti ostatním dvěma druhům zbraní hromadného ničení nesou velitelé, za vlastní jeho organizaci odpovídají náčelníci štábů (Pěch-VIII-6).

Biologický průzkum v operační hloubce nepřítele organizuje na rozkaz velitele frontu nebo armády štáb frontu nebo armády a uskutečňuje se silami a prostředky zpravodajské služby jako součást agenturního průzkumu prováděného za účelem ochrany vojsk proti ZHN v týlu nepřítele. Úkoly tohoto průzkumu, které stanoví velitel frontu (armády), jsou obvykle následující:

- zjistit přísun biologických zbraní na nepřátelská letiště v operační hloubce a do týlových prostorů nepřátelských armád a odkud, ke kterým útvarům a zařízením a na která místa nepřítel tento přísun provádí,
- zjistit, jaké druhy bojových biologických prostředků má nepřítel k dispozici, jakým způsobem (prostřednictvím letectva, dělostřelectva, záškodníků), kdy a na kterém místě jich hodlá použít,
- zjistit rozmístění speciálních útvarů a zařízení zdravotnické, veterinární a chemické služby nepřítele,
- získat vzorky bojových biologických prostředků, které má nepřítel v současné době k dispozici, a prostředků nepřátelské protichemické a protibiologické ochrany.

Štáby svazků a útvarů jsou informovány o výsledcích tohoto průzkumu velením armády.

Biologický průzkum před předním okrajem vojsk, tj. v taktické hloubce nepřítele organizují na rozkaz velitelů svazků a útvarů štáby těchto jednotek. Tento sled biologického průzkumu doplňuje údaje získané průzkumem organizovaným armádou, resp. frontem. Úkoly protibiologické ochra-

ny vojsk stanoví pro druhý sled biologického průzkumu velitelé svazků a útvarů prvního sledu. Tyto úkoly obvykle záleží

- v zjištění přítomnosti speciálních jednotek a prostředků biologického napadení v bojové sestavě vojsk nepřítele,

- v získání zajatců z řad chemické, zdravotnické a veterinární služby nepřítele a speciálních útvarů a zařízení nepřítele,

- v získání vzorků bojových biologických prostředků a prostředků protichemické a protibiologické ochrany, které jsou ve výstroji nepřítele,

- ve zjištění, proti kterým nákazám jsou očkováni příslušníci nepřátelských jednotek.

Biologický průzkum organizovaný v rámci vševojskového komplexního průzkumu bezprostředně před předním okrajem svazků a jednotek prvního sledu se provádí silami a prostředky tohoto průzkumu. Společným úkolem zdravotnické, veterinární a chemické služby při organizaci obou dosud vyjmenovaných sledů průzkumu je navrhnout veliteli konkrétní úkoly a požadavky, které má tento průzkum v zájmu ochrany vojsk proti ZHN, a tím i proti bojovým biologickým prostředkům splnit, a v nezbytných případech zúčastnit se jeho provádění vysláním školeného příslušníka zdravotnické, chemické, popř. veterinární služby, a konečně zúčastňovat se výsledku zajatců z řad příslušníků chemické zdravotnické a veterinární služby nepřítele.

Mimo to je zdravotnická služba povinna zabezpečit kvalifikovanou konzultaci a speciální expertizu u všech předmětů získaných agenturním nebo vševojskovým průzkumem, jako jsou možné vzorky bojových biologických prostředků nebo prostředky protibiologické ochrany vojsk nepřítele apod.

Dalším sledem biologického průzkumu je průzkum organizovaný v prostoru rozmístění vlastních vojsk. Jeho úkolem je

- včas zjistit použití bojových biologických prostředků nepřítelem a neprodleně varovat ohrožené jednotky vlastních vojsk, aby mohlo být včas použito individuálních, popřípadě kolektivních prostředků protichemické ochrany,

- vytyčit orientačně hranice napadeného prostoru a odebrat v něm vzorky zevního prostředí pro laboratorní určení druhu bojového biologického prostředku použitého nepřítelem k biologickému napadení,

- provádět hygienicko-epidemiologický průzkum a dozor v prostoru rozmístění vojsk.

Vlastní výkonné orgány biologického průzkumu organizovaného v prostoru rozmístění vlastních vojsk jsou různé. Jsou to však v první řadě tytéž průzkumné orgány, které zde plní úkoly průzkumu proti ostatním ZHN. Biologický průzkum jsou povinny nepřetržitě provádět všechny jednotky i týlové a za jeho provádění jsou zodpovědní jejich velitelé. Hlavními jeho články jsou pozorovatelé a pozorovací hlídky, chemické pozorovací a průzkumné hlídky a zdravotnická služba jednotek a útvarů.

Vojskový biologický průzkum je povinen zabezpečit především nepřetržitě pozorování činnosti nepřítele, zejména jeho dělostřelectva a letectva. Tento úkol plní pozorovatelé jednotek a pozorovací hlídky druhů vojsk a chemického vojska za tím účelem, aby bylo možno včas zjistit použití jak biologických, tak i atomových a chemických zbraní nepřítelem. Pozorovatelé jednotek a pozorovací hlídky druhů vojsk a speciálních vojsk v zájmu ochrany jednotek před biologickými bojovými prostředky jsou povinni

— včas zjistit použití neobvyklých střel, pum a granátů nepřítelem, činnost nepřátelských letounů podezřelých z rozprašování aerosolu a podat o tom hlášení svému veliteli a na jeho rozkaz vyhlásit signál chemického poplachu,

— zjistit, jaké objekty a prostory byly uvedenou činností nepřítele zasaženy.

Na podkladě údajů pozorovatelů jednotek a pozorovacích hlídek druhů vojsk provádí se předběžné ochráníení zasaženého prostoru a označení jeho hranic. Tuto práci provádějí průzkumné chemické hlídky, které též určují cesty k jeho obejití, pomocí průkazníků orientačně zjišťují, zda nejde o chemické nebo radioaktivní látky, a odeberou též vzorky zevního prostředí, popř. zbytků střel, pum, granátů apod., u nichž je podezření, že jich bylo použito jako nosičů bojových biologických prostředků, k jejich laboratornímu vyšetření.

Předběžné určení hranic prostorů zasažených bojovými biologickými prostředky se provádí zrakem podle zevních známek napadení a podle údajů pozorovatelů a pozorovacích hlídek a není při něm nutná účast příslušníků zdravotnické služby. Přitom členové hlídky si všimají zejména zbytků pum, granátů, nádrží, neobvyklých kapek, rosy nebo prachu neobvyklého vzhledu na listech a stéblech porostu a různých objektech v napadeném prostoru, přítomnosti neobvyklého hmyzu, rozházených potravin, předmětů osobní potřeby apod.

Definitivní zjištění, zda nepřítel použil bojových biologických prostředků, konečné upřesnění hranic napadeného prostoru a určení druhu použitého původce je úkolem dalšího sledu biologického průzkumu, který tvoří výhradně hygienicko-protiepidemická zařízení zdravotnické služby, reprezentovaná hygienicko-protiepidemickými četami divizních zdravotnických praporů a hygienicko-epidemiologickým oddílem armády, resp. frontu.

Biologický průzkum, prováděný v prostorech biologického napadení hygienicko-protiepidemickými zařízeními zdravotnické služby je doplňkem nepřetržitého hygienicko-epidemiologického průzkumu, organizovaného zdravotnickou službou v celém prostoru rozmístění jednotek armády. Tento průzkum organizuje a provádí zdravotnická služba všech jednotek, útvarů a zařízení, které jsou jak ve vojskovém, tak i v týlovém prostoru armády.

Úkolem zdravotnické služby je tedy provádět kvalifikovaný biologický průzkum, který řeší speciální, vysoce odborné úkoly, jako definitivní stanovení hranic napadeného prostoru, určení druhu bojového biologického prostředku, v součinnosti s chemickým vojskem, popř. i ženijní zneškodnění a odstranění vzniklého ohniska.

Hygienicko-epidemiologický dozor organizovaný zdravotnickou službou na základě prováděného hygienicko-epidemiologického průzkumu nad celým prostorem rozmístění vojsk armády umožňuje pak včas zjistit biologické napadení, které bylo provedeno nepřítelem skrytě a které se nepodařilo podle zevních známek odhalit.

Též biologický průzkum prováděný výkonnými hygienicko-epidemiologickými orgány zdravotnické služby musí být komplexní a všestranný. Tato komplexnost a všestrannost vyplývá ze skutečnosti, že v soudobé válce lze si těžko představit izolované provádění biologického průzkumu, bez ohledu na možnost současného použití chemických zbraní a bojových radioaktiv-

ních látek nepřitelem. Musí tedy při biologickém průzkumu a též při hygienicko-epidemiologickém průzkumu zdravotnická služba nezbytně zajistit všestranné, tj. biologické, chemické i radiologické vyšetření vzduchu vody, potravin, půdy atd., poněvadž především ona ručí za zdravotní nezávadnost např. potravin a vody.

Úloha hygienicko-protiepidemických čet divizních zdravotnických praporů při provádění biologického průzkumu bude záležet především v tom, že tyto čtyři budou provádět konečné upřesnění hranic napadeného prostoru a odběr těch vzorků zevního prostředí, který nemohly nebo nestačily provést průzkumné chemické hlídky. Současně převezmou od těchto hlídek materiál, který byl jimi již odebrán. Menší část tohoto materiálu si ponechají k provedení komplexního orientačního vyšetření ve vlastní laboratoři, druhou, větší jeho část pak neprodleně dopraví ke konečnému vyšetření do hygienicko-epidemiologického oddílu armády. Konečně budou organizovat a kontrolovat provádění neodkladných protiepidemických opatření u napadené jednotky, do příchodu speciálních sil a prostředků hygienicko-protiepidemických zařízení zdravotnické služby armády, popř. frontu. Specializovaná hygienicko-protiepidemická zařízení armády a frontu, tj. jejich hygienicko-epidemiologické oddíly jsou povinny pokrývat hygienicko-protiepidemické čtyři divizních zdravotnických praporů a podle bojové situace je buď osvobozovat, nebo naopak posilovat při společném provádění kvalifikovaného biologického průzkumu v ohniscích biologického napadení. V tomto manévru protiepidemickými silami a prostředky přísluší význačná úloha pojezdným laboratorním hygienicko-epidemiologických oddílů.

Hygienicko-epidemiologické oddíly armád musí přitom současně plnit v armádním týlovém prostoru úkoly hygienicko-protiepidemických čet pro ty jednotky a útvary v armádním týlu, které vlastní hygienicko-protiepidemické čtyři nemají.

Z toho, co bylo dosud uvedeno, vyplývá, že pro provádění biologického průzkumu za války není třeba rozšiřovat jeho dosavadní orgány, nebo dokonce zřizovat zvláštní nové výkonné orgány pro tento průzkum. Požadavky kladené na biologický průzkum je schopna plně zabezpečit dosavadní organizace průzkumu ve válce a její výkonné orgány. Ty však musí od velitelů jednotek, svazků, armád, popř. frontu a hlavního velení (podle toho, o který sled biologického průzkumu jde), dostat příslušné úkoly, které navrhuji velitelům na jednotlivých stupních především řídicí orgány zdravotnické služby a chemického vojska.

Na rozdíl od celkem uspokojivého organizačního zajištění biologického průzkumu v Čs. lidové armádě je jeho materiální zabezpečení ve stadiu řešení. Je především nutno vybavit pozorovatele, chemické, průzkumné a pozorovací hlídky a průzkumné hlídky hygienicko-protiepidemických čet a hygienicko-epidemiologických oddílů lehkým, snadno přenosným a ovladatelným přístrojem pro indikaci biologických aerosolů v ovzduší. Přístroj, který byl již u nás vyvinut, je příliš těžký, vyžaduje speciální obsluhu zdravotnickým personálem a zkoušky s ním u nás a v SSSR provedené ukázaly, že též jeho schopnost zachycovat biologické aerosoly není dostatečná. Je však oprávněná naděje, že výzkum, který je u nás v současné době prováděn v Československé akademii věd, povede k cíli. Ostatní současné mate-

riální vybavení chemických průzkumných hlídek vcelku vyhovuje požadavkům, které na ně budou při biologickém průzkumu kladeny.

Materiální zajištění biologického průzkumu, který provádí sama zdravotnická služba, je v současné době podrobováno revizi, poněvadž je nutno uvést je v soulad s novou, nyní platnou organizací polních hygienicko-protiepidemických zařízení a zvýšenými požadavky, které jsou na toto zařízení kladeny uplatňováním požadavku provádění komplexního průzkumu proti všem ZHN.

Není též dosud dořešena otázka speciální přípravy kádrů, na jejichž bedra bude vloženo praktické provádění biologického průzkumu, jako nedílné součásti komplexního průzkumu proti ZHN. Tento požadavek, pokud jde o zdravotnické kádry, odstraní zdravotnická služba v průběhu tohoto a příštího roku. Je však nutno též zabezpečit v minimálně nezbytném rozsahu přípravu ostatních kádrů, které budou nositeli biologického průzkumu, tj. především z řad zpravodajské služby a chemického vojska.

K dokonalému zabezpečení biologického průzkumu je konečně třeba též rychlých a pokud možno přesných orientačních laboratorních metod, které umožňují v co nejkratší době určit druh bojového biologického prostředku, který byl použit nepřítelem, a tím provést nejúčinnější opatření k ochraně vojsk, která jím byla zasažena. Získání metod, které během několika hodin dovolí s dostatečnou přesností určit druh bojového biologického prostředku, není pro výzkum nespílitelným úkolem. Zatím jsou však známy podobné metody jen pro určení zárodků cholery, zatím co u zárodků moru trvá určení stále ještě 15—18 hodin, u zárodků sněti slezinné až 24 hodin, u dalších bakterií do 2—4 dnů a u virů dokonce 10—15 i více dní.

Z á v ě r

Biologický průzkum nutno v soudobém boji považovat za nedílnou součást komplexního průzkumu prováděného za účelem ochrany vojsk proti zbraním hromadného ničení a nedílnou součástí bojového zabezpečení vojsk vůbec. Odpovědnost za jeho provádění nesou vševojskoví velitelé, za jeho organizaci jejich štáby.

Výkonnými orgány biologického průzkumu jsou zpravodajská služba, vševojskový průzkum organizovaný jednotkami a svazky prvního sledu, pozorovatelé a pozorovací hlídky jednotek, útvarů a zařízení, chemické průzkumné a pozorovací hlídky a zdravotnická služba.

Zdravotnická služba jednak poskytuje v nutných případech odborně školené zdravotnické pracovníky pro průzkum prováděný v operační a taktické hloubce prostoru nepřítele, jednak provádí samostatný vysoce kvalifikovaný biologický průzkum v prostorech napadených bojovými biologickými prostředky. Konečně poskytuje odborné konzultace, rady a doporučení vševojskovým velitelům a náčelníkům jednotlivých služeb ve speciálních otázkách, zajišťuje odborné laboratorní vyšetření materiálu všeho druhu získaného průzkumem a provádí odborné vyhodnocení výsledků biologického průzkumu.

Je třeba zaměřit výzkum na získání rychlých metod zjištění druhu bojového biologického prostředku použitého nepřítelem. To umožňuje totiž provést u napadených vojsk opatření, která mohou omezit ztráty vzniklé zasažením bojovými biologickými prostředky na minimum.

OPERAČNĚ TAKTICKÁ PŘÍPRAVA

NĚKTERÉ POZNATKY Z CVIČENÍ „OBRANA NA ŠIROKÉ FRONTĚ V HORSKÉM A ZALESNĚNÉM TERÉNU“

Major Drahoslav Kratochvíl

Autor uvádí praktické poznatky ze cvičení provedeného v březnu t. r.

Zabývá se otázkou přehrazování směrů v obraně na široké frontě v konkrétních terénních podmínkách, otázkou součinnosti s jednotkami PS, dále pak problémy spojení, přemísťování VPS, PVO apod.

Vedení obranného boje na široké frontě je velmi obtížné a přináší s sebou řadu zvláštností. V článku chci rozebrat některé nové poznatky a zvláštnosti obrany na široké frontě, které nejsou uváděny v dosavadních předpisech a pomůckách.

Polní řád Čs. lidové armády uvádí, že obrana na široké frontě obvykle záleží v udržení jednotlivých terénních prostorů výhodných po stránce taktické a přehrazujících nejdůležitější směry ve spojení s protiztečemi z hloubky.

Cvičení v terénu v jihozápadním pohraničí však ukázalo, že přehrazení nejdůležitějších směrů odpovídá sice velkým šířkám úseků a malému množství sil obránce, dává však možnost útočníkovi proniknout. Citovaná zásada Polního řádu byla zobecněna na základě bojů v terénu, kde bylo skutečně několik směrů, podél nichž mohl nepřítel proniknout, a v ostatních úsecích byl terén téměř neprůchodný. V prostoru cvičení bylo v úseku pluku několik důležitých směrů a velká spousta směrů sice podružných, na nichž ovšem mohly proniknout nepřátelské skupiny často i s tanky. Přehrazení všech směrů při cvičení nebylo možné, protože by obrana byla lineární, nehluboká, většina sil by byla v jednom sledu, tedy bez možnosti aktivního zásahu z hloubky. Přehrazení jen nejdůležitějších směrů vytvořilo v sestavě řadu nebezpečných mezer, z nichž některé se nedaly střežit ani pozorováním.

Při cvičení pronikla neobsazenou mezerou nepozorovaně diverzní skupina do týlu a prováděla diverzi na komunikacích. Zneškodnila několik regulačních hlídek a důležité křižovatky obsadila svými směrníky. Projíždějící proud vozidel navedla objíždkami proti sobě a na vhodném místě několika granáty část vyřadila. Na silnici vznikla tak spleť situace, že pokračování přesunu mohlo dojít až po několika hodinách.

Vezmeme-li v úvahu vyřazená vozidla a ztráty ve skutečném boji i možnost této skupiny opakovat diverzi několikrát, vyplývá z toho závěr, že i malá jednotka v boji může ohrozit splnění úkolu pluku.

Velké množství směru postupu nepřítele v obraně na široké frontě vyžaduje vysílání i většího počtu průzkumných skupin ke zjištění činnosti nepřítele, zvláště pak k zjišťování a ničení jeho ZHN. Rovněž obsazení velkého počtu pozorovacích stanovišť a pohyblivých pozorovacích stanovišť

vyčerpá většinu sil průzkumných jednotek. Přitom velká část průzkumných jednotek musí zůstat veliteli v záloze (vyslání SPzH, PzO).

Velký počet průzkumných skupin kromě toho odčerpá většinu pojitek a přitom ještě i v současné době je na větší vzdálenost spojení s nimi problematické.

Při cvičení se ukázalo, že je nutné přenést část úkolů při zjišťování nepřitele a umístění jeho ZHN na jednotky Pohraniční stráže, zvláště v blízkosti hranic, a teprve v hloubce plnit tyto úkoly průzkumnými jednotkami. Pozorovací stanoviště třeba obsazovat příslušníky střeleckých jednotek a v plné míře využít pozorovacích stanovišť jednotek Pohraniční stráže.

Pro ničení zjištěných ZHN je u divize i pluků málo dělostřelectva. Při cvičení bylo třeba provádět složitý manévry k získání potřebného množství hlavních. Ukazuje se účelné vybavit průzkumné skupiny protitankovými řízenými střelami k samostatnému ničení a kromě toho předem vyčlenit skupiny dělostřelectva a řízených střel vyššího velitelství.

Mimořádně velké požadavky jsou při obraně na široké frontě kladeny na spojení. Nutnost zabezpečit nepřetržité spojení všech prvků značně rozptýlené bojové sestavy především technickými pojítky vyžaduje nadměrné množství spojovacího materiálu. Do zahájení boje spočívá veškerá tíha na linkovém spojení, protože z hlediska protiradiotechnické činnosti nepřitele nelze rádia vůbec používat. Při cvičení bylo v plném rozsahu využito existující telefonní sítě. Přesto nebylo možno zabezpečit linkové spojení podle požadavků velitelů, naopak umístění některých záloh bylo nutno přizpůsobit možnostem spojení a využít míst se stálou telefonní sítí, často na úkor taktických zásad.

K zabezpečení spojení pozorovacích stanovišť, zvláště v předpolí, bylo v plné míře využito linek Pohraniční stráže. Spojení bylo však třeba navazovat přes 3—5, někdy i více ústředí, takže byla velmi špatná slyšitelnost, přestože se používalo zesilovačů. Proto bylo třeba na důležité ústředny vyslat orgán na transitování hovorů.

Při organizaci rádiového spojení došlo také k některým nepředvídaným těžkostem. Aby se dosáhlo co největší donosnosti rádiových stanic, byla snaha umístit je na nejvyšších kopcích. Stanice se však v mnoha případech pro špatný stav cest a velkou vrstvu sněhu na kopce nedostaly. Kromě toho byly štáby umísťovány z hlediska PAO v údolích, stržích a roklích. To vedlo k nutnosti zasadit zálohu linkových pojitek a malých rádiových stanic k dálkovému ovládní.

Celé cvičení potvrdilo velký význam spojení pohyblivými pojítky a předávání zpráv styčnými důstojníky. Ovšem prostředky, které jsou k dispozici u divizního spojovacího praporu, zdaleka nestačí.

Jedna motocyklová spojka přidělená na VPS a jedna na TVS byla schopna doručit zprávy maximálně 2krát za den a 1krát za noc. Pro styčné důstojníky nejsou dopravní prostředky ani rádiové stanice plánovány vůbec, ačkoli všechna hlavní rozhodnutí, bojové rozkazy a hlášení o situaci byla předávána styčnými důstojníky. Z tohoto hlediska by bylo třeba doplnit tabulky divizní velitelské roty a spojovací baterie štábu dělostřelectva alespoň o 5 motocyklů a 2 osobní terénní automobily, nebo tyto prostředky přidat k diviznímu spojovacímu praporu jako pohyblivá pojítka.

Velmi obtížná je za obrany na široké frontě práce rekognoskačních skupin při přemísťování VPS do nových prostorů. Při cvičení pracovaly většinou v noci. Přitom nejsou pro tuto práci materiálně vybaveny, a proto nepřipravily nové stanoviště včas. Také spojení s nimi není zabezpečeno (ve výjimečných případech motocyklovou spojkou na úkor VPS), takže případná změna v situaci a umístění nového VPS k rekognoskační skupině nepronikne. Rovněž samotný přesun VPS byl ztížen. Umístění stanic mimo VS na značnou vzdálenost ztěžovalo řazení proudů. Zařazení rádiových stanic do proudu zpomalovalo přesun, přerušovalo proud, takže bylo proto bezpodmínečně nutno organizovat v proudu rádiové spojení.

Nedostatečné spojení se projevilo i při předávání zpráv o vzdušných cílech. Vzhledem k tomu, že zpravidla šlo o nízko letící cíle, bylo nutno předat zprávu velmi rychle. I když bylo používáno signálu VOZDUCH, došlo hlášení zpravidla pozdě. Uvědomění jednotek mohlo být provedeno jen v blízkém okruhu — akustickými signály. K lepšímu přehledu o vzdušné situaci by značně prospělo rozšíření tabulkových počtů civilních hlásek, tak aby mohly být vytvořeny alespoň dvě (tři) samostatné skupiny s vlastními pojítky. Odpovídalo by to i nutnosti dělení míst velení (VS, VPS, ZVS).

Zásobování mapami při cvičeních se dosud provádí jen ve výjimečných případech. Velitelé a štáby si připraví několik map předem, ovšem při změně prostoru v průběhu cvičení je map nedostatek.

Velké vzdálenosti mezi jednotkami při obraně na široké frontě naopak vyžadují, aby nejen styční důstojníci, ale i pěší spojky měly mapu, aby blouděním neztrácely čas. K odstranění tohoto nedostatku je třeba, aby ve štábech měli všichni důstojníci předem připraveny mapy větších prostorů a používali jich při cvičeních jako orientační mapy. Kromě toho je toto opatření žádoucí i z hlediska bojové pohotovosti. Podle zkušenosti jsou k těmto účelům nejvýhodnější mapy měřítka 1 : 100 000 nebo 1 : 200 000.

Štáby a velitelé při cvičení používaly mapy 1 : 25 000. Při cvičení soulep těchto map měl rozměr 6×3,5 m.

Je proto výhodnější používat pro vedení boje map měřítka 1 : 50 000.

DISKUSE

DISKUSNÍ PŘÍSPĚVEK

k článku plukovníka Tvaroška

„Vytváření úderného uskupení vševojskové armády a jeho zasazení k provedení průlomu“ (VM čís. 5/1958)

Podplukovník Bohuslav Kučera

V článku „Vytváření úderného uskupení vševojskové armády a jeho zasazení k provedení průlomu“ (VM čís. 5/1958) plukovník Josef Tvaroška rozvíjí otázky vytváření úderných uskupení před zahájením útočné operace z chodu.

Domnívám se, že neméně důležitou otázkou je vytváření úderných uskupení v průběhu útočné operace, kdy úderná uskupení vytvořená před zahájením operace byla již zasazena do sražení a k dosažení konečného cíle útočné operace je třeba neustálého narůstání sil a prostředků na rozhodujícím směru. Pokusím se proto článek uvedeného autora z tohoto hlediska doplnit.

Cílem vytváření a zasazení úderného uskupení v průběhu útočné operace bude, abychom ekonomickým využitím všech sil a prostředků, které máme k dispozici, zejména zbraní hromadného ničení, a jejich dovedným manévrem zajistili v každé době a ve všech situacích rozhodnou převahu sil a prostředků na směru hlavního úderu, a splnili tak daný úkol ve stanoveném čase a prostoru.

Velitelé a štáby všech stupňů, zejména štáby armád, na základě dokonalé znalosti situace na frontě musí projevovat umění a schopnost vytvářet úderná uskupení v průběhu útočné operace, aby si zajistili výhodné podmínky pro splnění cílů operace.

V průběhu útočné operace je možno úderné uskupení vytvářet:

a) ze zálohy, druhých sledů a použitím rychlého manévru sil a prostředků z podružných směrů, jestliže vytvořená situace na frontě vyžaduje, aby jednotky z méně důležitých směrů byly přesunuty a zasazeny na směr, kde jejich zasazení umožní daleko efektivnější a účinnější využití, přispěje k dalšímu narůstání tempa útoku a zabezpečí splnění dalšího úkolu. Tento manévr silami a prostředky musí být jednoduchý, pružný, rychlý a jeho základní rysy musí být obsaženy v plánu útočné operace,

kteří se musí podle vývoje situace na frontě neustále upřesňovat. Podle mého názoru uskutečnění tohoto manévru bude záviset především:

— na rychlém soustředění sil a prostředků;

— na jejich včasném přesunu na rozhodující směr;

— na jejich rychlém zasazení;

— na dovedném použití ZHN k zabezpečení zasazení těchto sil.

Při plánování a zabezpečování tohoto manévru je nutno brát zřetel na jeho realnost a materiálně technické zabezpečení;

b) podřízením nových svazků ze zálohy velitele frontu. Bude to zpravidla:

— když útvarů a svazků armády utrpěly velké ztráty po úderech ZHN nepřítelů;

— je-li většina sil armády zainteresována na odražení nepřátelského protiúderu nebo

— jsou-li hlavní síly armády zasazeny ke zničení obklíčeného nepřítelů a velitel armády již nemá síly k dalšímu rozvíjení operace na směru hlavního úderu. K tomu účelu budou používány hlavně divize z vševojskové zálohy velitele frontu a jen ve zcela ojedinělých případech divize z druhého sledu frontu.

Na možnost doplnění armády podřízením nových svazků ze zálohy frontu nemůže velitel armády spoléhat, a proto v průběhu útočné operace musí mít stále na zřeteli, aby si zachoval v záloze síly, které by mu zabezpečovaly v rozhodné chvíli po jejich zasazení na směr hlavního úderu rozhodnou převahu nad nepřítelem. Po jejich vyčerpání musí si velitel armády na úkor pasivních úseků fronty znovu vytvořit takového zálohy.

Při vytváření a zasazování úderných uskupení v průběhu útočné operace nabývá zvláštního významu otázka bojového zabezpečení, a zejména organizace a provádění ochrany proti ZHN, PVO a protiradiotech-

nických opatření, protože nepřítel bude projevovat o druhé sledy a zálohy velký zájem a k jejich zničení bude se snažit použít nejúčinnějších prostředků. Bojové a operační zabezpečení zasazení úderného uskupení musí být provedeno v mnohem kratší době a zpravidla menšími silami než při zahájení útočné operace a kromě toho bude ve většině případů prováděno prostředky přesunutými z jiných směrů.

Dále rozšířím článek plukovníka Tvarošky o některé otázky při vytváření a zasazování úderných uskupení.

Jeví se účelným, aby úderná uskupení armády byla složena minimálně ze dvou svazků s posilovými prostředky, hlavně s dostatečným množstvím dělostřelectva.

Současná organizace vševojskové armády (5 — 7 svazků) odpovídá těmto požadavkům, a proto vševojsková armáda je schopna vytvořit úderné uskupení ze dvou i více svazků.

Při organizaci úderných uskupení bude nutno přihlížet:

- ke kvalitativnímu složení sil,
- k důležitosti operačních cílů (nepřátelských objektů),
- k povaze a důležitosti úkolu,
- k vlastnostem terénu, ve kterém budou úderná uskupení bojovat.

Úderná uskupení je nutno vytvářet skrytě a rozptýleně na výhodných směrech v týlu jednotek v dotyku a mimo dosah atomového dělostřelectva a jiných taktických atomových prostředků nepřítele.

Při dodržování zásady soustředování sil a prostředků na hlavním směru je souborá vševojsková armáda schopna vést úder zpravidla na jednom směru. Naproti tomu však specifické podmínky v počátečním období války (obrana nepřítele na široké frontě, neúplně dobudovaná obrana) umožňují vést úder vševojskovou armádou i na dvou směrech.

Směr hlavního úderu je účelné volit na směru, kde se již úspěch svazků prvního sledu projevil, kde však ho tyto svazky vzhledem k velkým ztrátám nebo k vypětí sil nemohou využít, nebo na směru, který vzhledem k uskupení nepřítele zabezpečuje splnění cílů útočné operace armády rozhodným způsobem, s následujícím zasazením úderného uskupení do boků a týlu nepřátelských sil a rázným rozvíjením útoku do velké hloubky. Není výhodné, aby hlavní síly řešily takové úkoly, jako je zničení obklíčeného nepřítele, neboť by to mohlo vést k rozptýlení úsilí úderného uskupení, a tím i k zpomalení celkového spádu útoku.

Atomové zbraně nám dávají možnost vést hlavní úder i na silná místa v obraně nepřítele, avšak v každém případě důležitým

faktorem při volbě hlavního úderu je správné zhodnocení terénu.

V současných operacích bude úderné uskupení často plnit úkoly v součinnosti s taktickými a operačními výsady. Tyto výsady budou zpravidla podnikat jen krátkodobé akce, jejichž cílem bude umožnit útočícím vojskům rychlejší postup poměrně slabšími silami a zabránit provádění destrukcí na důležitých komunikačních objektůch k zpomalení tempa útočících vojsk. Obdobné úkoly ve větší hloubce nepřátelské obrany v širším rozsahu a v delším časovém úseku budou plnit i operační výsady.

Bude tedy nutné sladit úkoly taktických nebo operačních výsadek s úkoly zasazovaného úderného uskupení a provést účinná opatření k úzké součinnosti úderného uskupení s těmito výsady, anebo použít k taktickým výsadekům organických jednotek úderného uskupení s potřebným počtem přidělených vrtulníků.

Zasazování úderných uskupení s rozvinutím vojsk z chodu je nutno organizovat v krátkých lhotách buď s výjezdy velitelů do úseků průlomu v době soustředování vojsk, nebo je-li fronta v pohybu, tím způsobem, že část štábů svazků pod vedením zástupce velitele zorganizuje a provede přesun svých svazků, zatím co se velitel s nejdůležitějšími funkcionáři přemístí na předem stanovené místo, odkud bude schopen řídit zasazení svazků i za podmínek měnící se situace. Tato činnost musí být maskována všemi prostředky se zvláštní pečlivostí.

Před zasazením hlavních sil do sražení musí podle situace předcházet atomová, dělostřelecká a letecká příprava.

Zasazení prostředků pro umlčení nepřítele v úseku průlomu je nutno provést před vyražením vojsk v předbojových nebo bojových sestavách. Zvláštní pozornost je třeba věnovat zasazení raketového a dalekosného dělostřelectva. Při stanovení pořadí zasazovaných vojsk je účelné nejprve přesunout motostřelecké jednotky, jestliže patří do sestavy prvního sledu úderného uskupení. Tankové útvary a svazky je pak výhodnější přesunout až na začátku atomové, dělostřelecké a letecké přípravy.

Při sebelepším opatření pro utajení příprav úderného uskupení nelze vyloučit možnost odhalení našich záměrů nepřítelem a provedení jeho atomové protipřípravy na vojska, která jsou v prostorech soustředění nebo ve vyčkávacích prostorech.

Je proto důležitou povinností velitelů a štábů učinit všechna opatření k zabezpečení úderného uskupení před atomovou protipřípravou nepřítele a plánovat opatření k včasnému vyražení těch prostředků nepřítele, které mohou ohrozit zasazení úderných uskupení.

Z á v ě r

Tvoření úderných uskupení a jejich správné využití vyžaduje od velitelů a štábů dovedné řízení silami a prostředky,

— aby nedošlo ke ztrátě převahy nad nepřítelem na rozhodujících směrech,

— aby velitelé a štáby na základě dokonalé znalosti situace projevovali umění a

schopnost vytvářet úderná uskupení použitím rychlého manévru z podružných směrů přeskupením, dosáhnout tak rozhodného rázu operace a udržet iniciativu ve svých rukou.

— aby vysoce operativně uskutečňovali a zabezpečovali potřebné změny v úderných uskupeních tak, jak toho vyžaduje rychle se měnící situace.

DISKUSNÍ PŘÍSPĚVEK

k článku „Vedení boje v obklíčení a vyjití z obklíčení“

(VM čís. 6/1958)

Major Ivo Vlček

Otázka vedení boje v obklíčení a hlavně otázka úspěšného organizování a provedení vyjití z obklíčení je otázkou značně složitou, jak konečně naznačil i sám autor uvedeného článku. Tím spíše je nutno si povšimnout několika autorových dílčích závěrů, které podle mého názoru vyžadují upřesnění a propracování.

Jistě je možné, že se vyskytne takový případ, kdy úkol krycího uskupení může končit, jakmile útvary tohoto uskupení dosáhnou pásma průlomu, a další úkol, tj. krytí vojsk a týlových útvarů a zařízení, převzou jednotky určené k zabezpečení boků (zajišťovací clona).

Domnívám se však, že tento případ není typický a že bude spíše určitou zvláštností. Představíme-li si dynamiku boje, mám dojem, že tento úkol by přesahoval síly svazků (útvarů) majících kryt boky úderného uskupení.

Autor vychází z možné šířky průlomu 12–20 km. Uvažujeme-li, že úderné uskupení, celá bojová sestava armády včetně týlových útvarů a zařízení musí mít určitou hloubku, a to i při požadovaném určitém zhuštění sestavy vlivem zkrácení vzdálenosti, nejméně 30 km, pak vychází kalkulačně délka obranného úseku 72–80 km. (Viz náčrt!) Při tom je nutno mít na zřeteli, že krycí uskupení musí mít bezpodmínečně nejméně dva sledy pro vzájemné překračování. Při splnění tohoto požadavku se tedy relativně prodlouží obranný úsek o dalších 12–20 km, tj. na 84 až 100 km.

Zmenšovat hloubku bojové sestavy armády by bylo z hledisek pravděpodobného použití ZHN nepřítelem velmi riskantní.

V případě, že armáda v obklíčení má jen 5 svazků, bude pásmo průlomu užší (12 až 14 km), takže funkci krycího uskupení budou moci provádět v krajním případě dva zesílené pluky. Tyto pluky musí být vyčle-

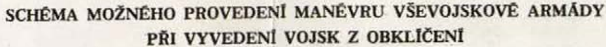
něny podle konkrétní situace buď ze svazku krycího uskupení po dosažení čáry průlomu, nebo z jedné motostřelecké divize zabezpečující bok úderného uskupení (anebo po jednom pluku z obou svazků). V tom případě to ovšem může znamenat, že od určité hloubky si budou muset svazky úderného uskupení provádět ochranu boků vlastními silami. Z toho vyplývá, že za tohoto předpokladu musí být úder méně hluboký, nebo tempo pomalejší, aby se jednotky zabezpečující boky úderného uskupení stačily přesunovat.

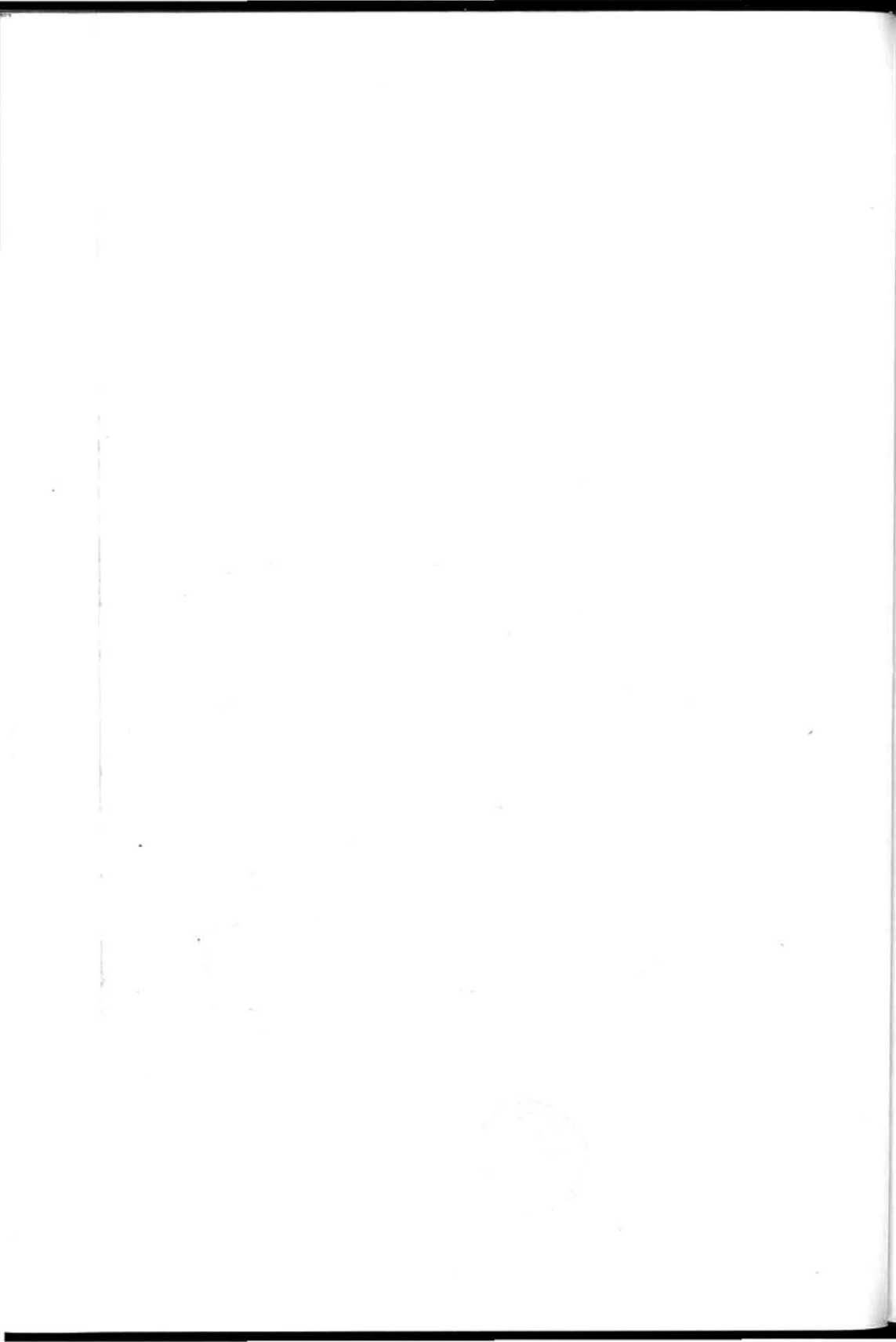
Z uvedeného krátkého rozboru vyplývá, že zabezpečení boků úderného uskupení a prakticky i sestavy armádních prostředků (druhých sledů, týlu, dělostřelectva atd.) budou muset provádět celé svazky (na každém boku jedna motostřelecká divize). Ty budou nuceny svínovat a rozvíňovat síly podél fronty podle rychlosti postupu křídla úderného uskupení. V tom případě se bude divize bránit na šířce přibližně 30 km.

Úlohu krycího skupení po dobu celé operace je nutno svěřit celé jedné motostřelecké divizi, která může, při nutném požadavku dvou sledů, bezpečně zajistit pohyblivou obranu v šířce 12 až 20 km.

Kromě toho je nutno počítat, že svazky, které budou obklíčeny, budou mít určité a mnohdy značné ztráty vlivem předcházejících bojů. Je pochopitelné, že velitel armády použije, pokud to bude možné, pro úder nejsilnějších a nejbojeschopnějších svazků. To znamená, že do krycího uskupení a do vojsk majících za úkol kryt boky úderného uskupení, budou zařazovány útvary (svazky) méně bojeschopné. I z tohoto hlediska se úkol bránit pohyblivou obranou v úseku 72–80 km (84–100 km) širokém dvěma divizemi, při nutnosti provádět manévry podél fronty (u jednotek pro zabezpečení boků) i dozadu vzájemným překra-

Příloha 1

čováním (u krycího uskupení), jeví jako velmi těžko proveditelný.

Uvažujeme-li o těchto možnostech z hlediska počátečního období války, kdy některé svazky prvního sledu mohou mít vzhledem k nepřátelským úderům ZHN jen 50procentní a 60procentní stavy, pak je provedení úderu k probití se z obklíčení způsobem, který uvádí autor, značně ztíženo.

Z uvedené kalkulace vyplývá, že v úderném uskupení armády při úderu k proniknutí z obklíčení může být použito dvou až tří divizí. Počet svazků zasazených k úderu podstatně ovlivní i hloubku úkolu, na kterou může být tato armádní operace provedena. Je pochopitelné, že rozhodující vliv bude mít možnost použití ZHN, ať již vlastními prostředky nebo prostředky frontu, dále možnosti nepřítele, možnosti vlastních sil a prostředků a jejich množství i kvalita. Nemalou úlohu sehraje i terén. Domnívám se, že armáda nebude schopna provádět úder déle než dva dny, to znamená do hloubky asi 80 km. Za tuto dobu má nepřítel dostatek času přisunout zálohy ze vzdálenosti až 500 km (počítáme-li přesuny jen 10 hodin denně při rychlosti 25 km za hodinu!). Kromě toho je nutno mít stále na zřeteli, že bojová síla svazků je oslabena bojem, při kterém nepřítel provedl obklíčení.

Je možné, že obklíčená armáda bude mít dostatek prostředků pro probití se z obklíčení na hloubku 100 km, jak uvádí autor, nebo že front poskytne této armádní operaci takovou podporu, že tato hloubka operace bude možná. Tyto případy však budou vzácné. Daleko častěji nebude mít armáda v obklíčení tolik možnosti jako při provádění průlomu obrany nepřítele v klasických podmínkách (zvláště pokud jde o početní stavy a množství munice), a proto

nelze brát v plném rozsahu ani normy stanovené pro průlom nepřátelské obrany, podle nichž hloubka úkolu divizí prvního sledu činí 40–50 km.

Není rovněž výhodné, aby si svazky úderného uskupení zabezpečovaly boky v první fázi průlomu samy. Podle mého názoru budou tento úkol muset plnit svazky v dotyku (překračované nebo sousední), a to ihned od počátku průlomu.

Z tohoto hlediska se jeví jako nejvýhodnější provádět úder na styku dvou svazků s jejich překročením. Překročené divize mohou tak hned od začátku tím, že se připojí k útoku úderného uskupení, provádět ochranu jeho boků (viz náčrt).

Organizace probití se z obklíčení podle mého názoru vyžaduje kromě celé řady zásad uváděných autorem, ještě uplatnění těchto organizačních zásad:

1. Druhý sled úderného uskupení vytvořit z divize vyvedené z obrany. Úsek obrany předá při postupně prováděném manévru některé sousední divizi nebo ponechá ve svém úseku obrany dočasně část svých sil, maximálně do hodnoty jednoho pluku.

2. Krycí uskupení vytvořit z jedné motostřelecké divize.

3. Zabezpečení boků provádět na každém boku jednou motostřeleckou divizí.

4. Vševojskovou zálohu velitele armády vytvářet po zasazení všech svazků vyčleněním některých útvarů ze svazků provádějících zabezpečení boků nebo z krycího uskupení (podle vývoje situace).

5. Divizní dělostřelecké skupiny svazků vytvářet jen z organického dělostřeleckého pluku. Bude-li dostatek dělostřelectva zesilovat hlavně svazky úderného uskupení. Neorganické dělostřelectvo (posilové, přidělené a dělostřelectvo, které se dostalo do obklíčení s jinými svazky) organizovat v ADS a ponechat v podřízenosti velitele armády.

DISKUSNÍ PŘÍSPĚVEK

k článku podplukovníka Františka Š o u k a l a „Některé úvahy o raketových bojových prostředcích a možnostech jejich použití“

(VM čís. 6/1958)

Major Vladimír Ř e h á k

Autor rozvádí v článku některé zajímavé názory na taktické a operační použití reaktivních střel. Tato otázka si jistě vyžádá — jak konečně autor v závěru svého článku připouští — mnohem hlubší rozbor, než jak byl v článku proveden. Chci vyjádřit své názory k některým autorovým závěrům a

uvést další možná hlediska, která mohou v konečném výsledku vést i k poněkud jiným závěrům, než jaké uvádí autor.

1. Podplukovník Šoukal navrhuje, aby reaktivní prostředky „prvního stupně“ — podle údajů, jimiž tyto prostředky charakterizuje, má zřejmě na mysli neřízené dě-

lostřelecké raketové prostředky s dostřelem 50 a více kilometrů, byly začleněny až do složení divizí. To prý zvyšuje samostatnost divizí, takže pak nebudou odkázány na pomoc prostředků nadřízeného náčelníka a ten prý nemusel požadavku divize na raketové úderu vždycky vyhovět.

Jsou jistě některé důvody, které mluví pro toto řešení, a je známo, že takové řešení našlo uplatnění například v americké armádě, kde se baterie dělostřeleckých neřízených raketových střel stávají přímo součástí dělostřelectva divize.

Na druhé straně však není možno ani přehlédnout důvody, které jsou proti začleňování těchto prostředků do divizí.

Především je třeba připomenout, že divize je taktický nikoli operační celek, vybavený všemi prostředky — a tedy i průzkumnými prostředky — pro plnění taktických úkolů. Soudobé prostředky divize pro zjištění cílů pro neřízené raketové střely v hloubce 20—30 km od předního okraje jsou v podstatě omezené. Průzkumné jednotky a skupiny divize, které pronikají do hloubky bojové sestavy nepřítele, zjišťují a vyhodnocují cíle a mohou na ně i řídit palbu. Je samozřejmé, že význam tohoto průzkumného prostředku není možno podceňovat. Současně je však třeba vidět i jeho omezené možnosti a nevelkou pravděpodobnost odhalení velkého množství cílů. Je potom problematické, zda tyto průzkumné prostředky jsou schopny poskytovat jednotkám raketových střel začleněných do divizí dostatečně hodnotné, a zejména úplné průzkumné údaje. Spíše se zdá, že i při případném začlenění neřízených raketových střel do divizí by tyto prostředky byly odkázány ve značné míře na výsledky průzkumu armádních průzkumných prostředků, zejména na výsledky vzdušného průzkumu. V tom případě, kdy divize nebude mít k dispozici kvalitní průzkumné prostředky, schopné zjišťovat cíle pro raketové prostředky udaného dostřelu, bylo by ovšem výhodnější nezačleňovat neřízené raketové střely s dostřelem 50 km a větším do divizí, nýbrž ponechat je v rukou velitele armády (přes velitele dělostřelectva armády) a působit jimi ve prospěch divizí v souladu se zámyslem operace.

K dalšímu autorovu důvodu, který uvádí k podpoře požadavku na začlenění neřízených dělostřeleckých raketových střel do divizí, že totiž vyžadování pomoci od nadřízeného náčelníka v průběhu boje je zdlouhavé a že nadřízený náčelník nemusí vždy požadavku velitele divize vyhovět, protože plní naléhavější úkoly. Tento důvod se zdá zcela nelogický. Velitel armády má v celkovém průběhu operace v každém případě mnohem úplnější znalosti než velitel divize.

Jestliže velitel divize požádá o provedení úderu raketovými střelami ve svůj prospěch, pak může sám nejlépe zhodnotit, zda v dané situaci je anebo není účelné úder provést. Bude-li to účelné z hlediska úspěšného průběhu operace, pak jej provede, třeba i bez žádosti velitele svazku. Nebude-li to účelné a bude-li nutno v zájmu úspěšného průběhu operace zasáhnout v jiném prostoru, třeba u jiného svazku, pak bude také správné provést úder tam. Úderů salvami raketových střel s tříštivou hlavíci i atomových úderů je nutno využívat v každém případě ke splnění hlavních úkolů v rámci armády; a tomuto požadavku nejlépe vyhovuje centralizované velení dělostřeleckým raketovým prostředkům v rámci armády. Domnívám se naopak, že i kdyby v průběhu dalšího vývoje byly dělostřelecké raketové prostředky začleněny do divizí, bylo by účelné vázat jejich použití, zejména při provedení atomových úderů, na souhlas nadřízeného náčelníka.

Uvedu ještě další důvody, které mluví pro centralizované velení dělostřeleckým raketovým prostředkům v rámci dělostřelectva armády.

Především je to otázka ekonomického využití těchto prostředků. Na příklad neřízenými dělostřeleckými raketovými střelami s dostřelem 50—60 km při rozmístění palebných postavení v hloubce okolo 10 km od předního okraje vlastních vojsk bude možno obsáhnout pásmo široké asi 60 km do dostatečné hloubky (asi 30 km na každou stranu od palebného postavení). To je šířka pásma, která podstatně přesahuje šířku pásma divize v běžných druhích boje. Velkého dostřelu neřízených dělostřeleckých raketových střel je možno využít k manévru palbou mezi divizemi. Manévr palbou mezi divizemi by však byl velmi omezen, kdybychom začlenili tyto prostředky přímo do divizí. K splnění stejného množství úkolů by však bylo třeba bez využití manévru palbou mnohem většího počtu jednotek raketových střel. Začleňování těchto raketových střel do divizí je z hlediska jejich využití neekonomické.

Posuďme ještě tuto otázku z hlediska manévru dělostřeleckými raketovými prostředky v průběhu boje. Je nesporné, že v rámci armády bude možno v průběhu boje manévrovat dělostřeleckými raketovými prostředky mnohem účelněji než v rámci divizí.

Jestliže shrneme všechny tyto důvody, které autor zřejmě neval z dostatečné míře v úvahu, docházíme k závěru, že bude výhodnější mít dělostřelecké atomové prostředky včetně dělostřeleckých neřízených raketových střel v rámci armády soustředěny pod centralizovaným velením, ať už

v rámci jedné armádní speciální dělostřelecké skupiny, anebo v několika dělostřeleckých skupinách zvláštního určení, podléhajících veliteli armády, který jim bude velet prostřednictvím velitele dělostřelecké armády a jeho štábu. Výhody tohoto řešení převažují snad důvody, které uvádí autor k podpoře požadavku na začlenění těchto prostředků do divízi. V dělostřeleckých atomových a zejména v raketových zbraních je nutno vidět především prostředek operačního významu. Tím ovšem nevylučujeme možnost v jednotlivých případech, na příklad, povede-li divize boj na samostatném směru, přidělit jí dělostřelecké prostředky atomového napadení včetně neřízených dělostřeleckých raketových střel spolu s průzkumovými prostředky pro zabezpečení jejich činnosti.

2. Autor ve třetí části své práce uvádí, že dělostřelecké a raketové prostředky na bojišti bude třeba rozdělit v rámci armády na dvě části: první, v níž bude klasické dělostřelectvo, a druhou, v níž budou raketové zbraně. Mezi nimi bude podle autora určité dělítko jak z hlediska rozmístění palebných postavení, tak i z hlediska rozdělování cílů, na které budou střelět.

Domnívám se, že takovéto rozdělování dělostřeleckého není správné ani z hlediska rozmístování postavení, ani z hlediska rozdělování cílů.

Palebná postavení neřízených dělostřeleckých raketových střel budou zasahovat do prostoru palebných postavení klasického dělostřeleckého a naopak.

Klasické dělostřelectvo, atomové dělostřelectvo i dělostřelecké raketové střely pak musí vytvořit jeden nedílný systém palby, na kterém se budou tyto jednotlivé druhy dělostřeleckého více nebo méně podílet v závislosti na situaci. V žádném případě není možno vytvořit samostatný systém palby klasického dělostřeleckého a samostatný systém palby raketového dělostřeleckého. Proto je nesprávné rozdělovat tyto prostředky podle prostorů cílů.

Palebná postavení dělostřeleckých raketových

střel (zejména neřízených) není možno — jak uvádí autor — rozmístit v hloubce týlového prostoru armády. Není možno opominout, že rozptýlení těchto prostředků je přímo závislé na dálce střelby. Výpočty ukazují, že se zřetelem k požadovanému účinku v cíli se neřízené dělostřelecké raketové střely nebudou rozmisťovat ve větší hloubce od předního okraje než asi 10—15 km. V řadě případů, kdy budeme chtít zmenšit rozptýlení těchto prostředků, ať už z důvodu zmenšení bezpečnostní vzdálenosti nebo z důvodu zvýšení spolehlivosti zničení či umlčení daného cíle, bude nutno předsunout palebná postavení dělostřeleckých raketových střel ještě blíže k přednímu okraji. Nelze tedy v žádném případě mluvit o „týlovém prostoru armády“.

Není možno také souhlasit s tézí, že raketové prostředky mají jasně odlišný ráz celkové bojové činnosti od dělostřeleckého. Jsou to prostředky pro umlčování a ničení nepřítelů právě tak jako klasické dělostřelectvo.

V souvislosti s tím je nutno určit i rozsah práce velitele dělostřelecké armády a jeho štábu. Není možno usměrnit jeho činnost pouze na raketové prostředky a starost o klasické dělostřelectvo — včetně atomového — ponechat velitelům dělostřelecké divízi. Domnívám se, že velitel dělostřelecké armády a jeho štáb musí řešit komplexně otázky použití dělostřeleckého v rámci armády, a to jak klasického, tak atomového a raketového. V žádném případě pak není možno zbavit velitele dělostřelecké armády a jeho štáb plné odpovědnosti za organizaci boje s nepřátelským dělostřelectvem, zejména s atomovým a raketovým dělostřelectvem.

V podstatě není možno souhlasit s celkovým pojetím úlohy a rozdělování dělostřelecké armády na klasické — o které se starají velitelé dělostřelecké divízi, a na raketové — o které se stará velitel dělostřelecké armády. Velitel dělostřelecké armády a jeho štáb musí řešit komplexně otázky spojené jak s použitím klasického, tak i s použitím raketového dělostřeleckého.

DISKUSNÍ PŘÍSPĚVEK

k článku „Zvláštnosti bojového použití dělostřeleckého při průlomu vševojskové armády na dvou i více směrech“

(VM čís. 3/58)

Podplukovník Josef Brož

Úspěšný průlom připravené obrany nepřítel bude záviset nejen na hromadném a rozsáhlém použití sil a prostředků, ale i na umění uchránit vlastní úderné uskupení

před ztrátami, které mohou způsobit údery zbraní hromadného ničení nepřítel.

Americká armáda plánuje a provádí v obranné operaci atomové údery tak, že

asi na hloubku prvních sledů divízi se obvykle provádějí hlavněm dělostřelectvem, které má velkou přesnost střelby ve srovnání s ostatními prostředky atomového napadení. Atomové úderu na tuto hloubku se provádějí granáty (střelami) o tritlovém ekvivalentu od 1 do 20 KT při použití vzdušného výbuchu o malé výšce. Přesnost úderu se předpokládá do 100 m. Na dělostřelectvo, druhé sledy divízi, zálohy, velitelská stanoviště používají dělostřelecké rakety, zpravidla HONEST JOHN, popř. i řízené střely CORPORAL o tritlovém ekvivalentu do 100 KT.

Přesnost střelby dělostřeleckými raketami HONEST JOHN v dálce je asi 150 m. Na druhé sledy armády a dále do hloubky používá americká armáda řízených střel CORPORAL a REDSTONE a letectva s atomovými náložími o mohutnosti do 500 KT. Abychom uchránili vlastní vojska zvláště od atomových úderů za protipřípravy a usnadnili zahájení útočné operace, je možno provádět průlom vševojskovou armádou na dvou a více směrech, jak o tom pojednává článek plukovníka Karla Pernici v časopisu Vojenská mysl č. 3/1958.

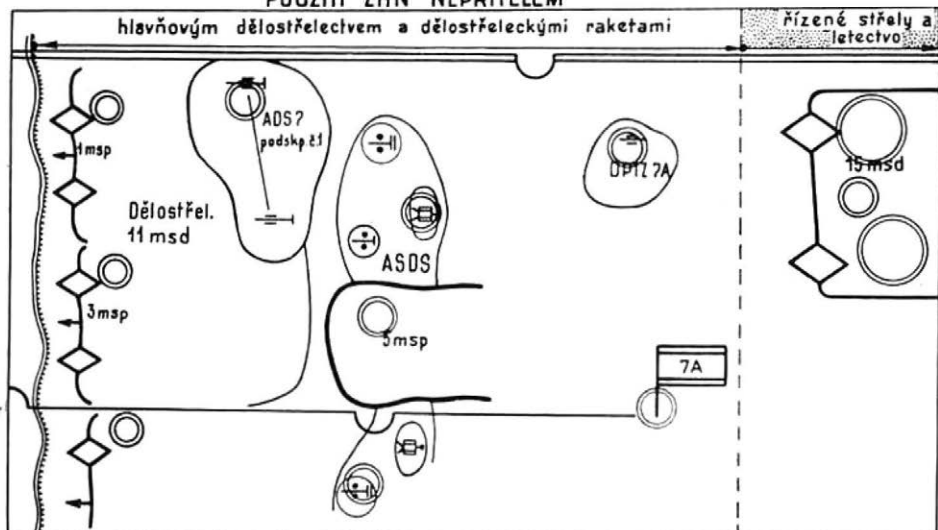
Ve svém diskusním příspěvku bych se chtěl zmínit o zvláštěnostech bojového použití dělostřelectva, jak už také bylo poukázáno v diskusním příspěvku majora Ondráška a kapitána Lanka ve Vojenské mysl č. 1/1959.

Zvláštnosti v uskupení bojové sestavy dělostřelectva

Průlom na několika směrech však vyžaduje, aby velitel dělostřelectva armády se svým štábem důsledně rozebral varianty možného uskupení dělostřelectva a bylo navrženo nejúčelnější rozdělení posilových dělostřeleckých prostředků, neboť v průběhu operace nebude již možné jak prostorově tak i časově přemístit dělostřelecké prostředky z jednoho směru na druhý. Boj (operace), který je veden na samostatných směrech, nedovoluje plně uplatnit vliv velitele armády a někdy ani velitele svazku, což si vynucuje decentralisaci dělostřelectva. Počáteční rozdělení a uskupení dělostřelectva má proto velký význam. Proto v některých případech, zvláště když bude v rámci armády proveden průlom na více směrech, nutno upustit od vytváření armádní dělostřelecké skupiny a dělostřelectvo přidělit divízím prvního sledu. Naproti tomu, podle mého názoru, bude vhodné vytvářet si silnější dělostřeleckou pohyblivou zálohu armády k případnému posílení druhého sledu při zasazení, k nahrazení ztrát po atomových úderech nebo k posílení svazku prvního sledu, k zdolání narůstajícího odporu v hloubce obrany nepřítel.

Po stránce PT zabezpečení jeví se nejvýhodnější svazky prvního sledu posílit PT dělostřelectvem, neboť při postupu do

POUŽITÍ ZHN NEPŘÍTELEM

hloubky obrany nepřítele budou mít odkryté oba boky. Každý svazek může být vybaven protitankovými prostředky za předpokladu, že armáda bude zesílena PT prostředky frontu. Na stupni armády se jeví nejvýhodnější mít vzhledem k širokému průlomovému pásmu takovou dělostřeleckou protitankovou zálohu armády, kterou je možno přesunout na kterýkoli ohrožený směr pomocí vrtulníků. To jsou lehké protitankové prostředky, bezzákluzová děla, protitankové řízené střely a tarasnice. V takovémto případě potom postačí na stupni armády jedna DPTZ. Jinak nutno na stupni armády vytvořit dvě dělostřelecké protitankové zálohy armády, neboť v průběhu operace nelze provádět (nebo s velkou časovou ztrátou) přesun z jednoho směru na druhý. V případě, že bude vytvořena jedna dělostřelecká protitanková záloha armády a nelze ji přemístit na ohrožený směr pomocí vrtulníků, nutno vyvinout svazky prvního sledu protitankovými prostředky.

Protivzdušná obrana při průlomu armády na dvou a více směrech bude obtížnější, neboť nebude možno dosáhnout stanovených hustot PL dělostřelectva na běžný kilometr fronty. Bude možno posilovat svazky prvního sledu větším množstvím PL dělostřelectva, i středorážního. Na některých směrech bude nutno vytvořit i armádní protiletadlovou dělostřeleckou skupinu (na směru, kde bude průlom dvou svazků, kde budou vytvořeny armádní dělostřelecké skupiny).

V případě, že bude v rámci armády průlom proveden 3—4 divizemi v prvním sledu, přičemž každá divize bude útočit na samostatném směru, budou svazky prvního sledu posilovány na úkor armádních prostředků. V takovémto případě nutno divize posílit prostředky z armádní dělostřelecké divize (nevytvářet ADS), bateriemi atomových kanónů a na stupni velitele armády v každém případě bude vytvořena armádní speciální dělostřelecká skupina složená jen z prostředků lehkého raketového dělostřeleckého pluku (lrđp) nebo středního raketového dělostřeleckého pluku (srđp).

Nesouhlasím však s názorem, že by se divize prvního sledu, útočící po směrech, měly zesilovat neřízenými střelami NR-1 a NR-2, organizovanými v lehkých raketových dělostřeleckých plucích. Velitel armády by se přidělením atomových kanónů a neřízených střel prakticky zbavil všech prostředků (až na řízené střely RS-1, když ovšem budou armádě přiděleny) a nemohl by plnit úkol a vést boj s nepřátelskými prostředky ZHN. Proto by musel být tento úkol přenesen na velitele divize. Při průlomu nepřátelské obrany, kdy každá divize bude útočit na samostatném směru, nutno ještě pře-

nést úkol bojovat s radiotechnickými prostředky a dělostřelectvem nepřítele na velitele dělostřelectva divize. To myslím by bylo nad možnosti divize.

Dostřel dělostřeleckých raketových prostředků tříštivotrhavou municí, organizovaných v lrđp, je 50 km. Budou-li palebná postavení v hloubce kolem 10 km a rozmístění bude provedeno rozptýleně, možno podporovat divize prvního sledu až do splnění úkolu dne bez přidělení prostředků lrđp divizím. Proto možno souhlasit jen s posilováním divizí útočících na samostatných směrech atomovými kanóny (po bateriích).

To má ovšem na druhé straně nevýhodu v tom, že velitel armády má dělostřelecké raketové prostředky včleněny do ASDS a dělostřelecké atomové kanóny rozptýleny po celém pásmu průlomu a v průběhu operace (boje) jich může hromadně použít na ohrožených směrech jen s námahou. Tuto nevýhodu lze odstranit zmenšením váhy dělostřeleckých prostředků na úkor dostřelu tak, aby v případě nutnosti mohly být naloženy do vrtulníku a přepraveny na ohrožený směr, tak jak to předpokládám u protitankových prostředků. Po splnění úkolu na tomto směru mohou být podle potřeby a vývinu boje (operace) použity na jiném směru.

Zvláštnosti palebné činnosti dělostřelectva při průlomu na směrech

a) Při zmaření nepřátelské protipřípravy

I když divize bude útočit na samostatném směru, nelze právě dnes vyloučit provedení protipřípravy. Velký plošný účinek ZHN, možnosti manévru palbou zvětšením dostřelu, velká přesnost raketových dělostřeleckých prostředků umožňují nepříteli právě bez větších náznaků provést protipřípravu. Vlastní dělostřelectvo musí být v každém případě v součinnosti se zbraněmi hromadného ničení v pohotovosti k zmaření nepřátelské protipřípravy, a to za varianty, že bude proveden průlom se zasažením svazku z chodu nebo z výchozího položení v dotyku. V obou případech je nutno, aby každý svazek prvního sledu útočící na samostatném směru, měl přiděleny prostředky k provedení atomových úderů nebo aby tyto prostředky byly umístěny za ním. Nepřátelská protipříprava bude v podstatě prováděna podle dosud známých zvyklostí. Opatření k jejímu zmaření budou hlavně zaměřena na průzkum ZHN nepřítele a jejich zničení. Nebudou-li ZHN nepřítele včas zničeny (umlčeny), mohou vážně ohrozit i průlom prováděný na směrech.

b) Dělostřelecká příprava zteče

Nutno zdůraznit, že dělostřelecká příprava zteče při průlomu na několika smě-

rech vyžaduje jak zvýšený počet atomových úderů, tak i větší počet dělostřelectva schopného vést boj s nepřátelským dělostřelectvem a jeho protiradiotechnickými prostředky.

c) Dělostřelecká podpora zteče a útoku v hloubce nepřátelské obrany

Útvary a svazky prvního sledu budou k rychlému průlomu taktické hloubky nepřátelské obrany využívat koridorů vytvořených v nepřátelské obraně atomovými údery. Tyto mezery mohou být do příchodu vlastních vojsk drženy vzdušnými výsadky. Podle mého názoru nyní, kdy možno využít soudobé techniky, vrtulníků a vojska jsou k těmto úkolům připravována (viz rozkaz pro bojovou a politickou přípravu s. ministra národní obrany pro výcvikový rok 1959), lze v rámci armády počítat s tím, že použití výsadku z organických prostředků armády nebude zvláštností, ale možno říci pravidlem. Vzhledem k důležitosti a závažnosti tohoto úkolu jeví se podle mého názoru jako nutné přidělit pro přepravu vzdušného výsadku z organických prostředků armády vševojskové armádě trvale letku(y) vrtulníků. Rovněž bude účelné pro posílení protitankovými prostředky střelecké rotý nebo motostřeleckého praporu, určené jako vzdušný výsadek, vytvořit u protitankové brigády armády protitankovou jednotku (oddíl), která by byla organizována z protitankových baterií bezzákluzových kanónů, popř. i tarasnic. Prostředky tohoto oddílu by pak mohly být přidělovány jako posilový prostředek pro vzdušný výsadek organizovaný z prostředků armády a přepravovaný vrtulníky.

Zvláštnosti ve vedení dělostřelectva a v řízení jeho palby

Průlom na dvou a více směrech z vlastní strany má velkou nevýhodu ve vedení dělostřelectva a v řízení jeho palby. Vedení dělostřelectva na stupni armády bude decentralizováno. Velitel dělostřelectva armády a tím i velitel armády bude moci ovlivnit boj divizí provádějících průlom na směrech zpravidla jen údery ZHN, zásahem DPTZ a popř. posílením dělostřeleckými prostředky z dělostřelecké zálohy armády (byla-li vytvořena). Průběh útočné operace na směrech vyžaduje přepravu dělostřeleckých prostředků (i pro použití atomových úderů) na chročený směr vrtulníky, aby mohl být rychle změněn poměr sil na

chročeném směru. Důsledkem toho ovšem je nutnost zmenšit jejich váhu na úkor pohyblivosti i dostřelu. Velení na stupni dělostřelectva divize, musí být přísně centralizováno.

Vedení boje s nepřátelskými ZHN (pokud jsou v dostřelu dělostřeleckých prostředků) zůstane povinností velitele dělostřelectva armády, avšak šířka pásma průlomu velmi ztěžuje plnění tohoto úkolu. Podle mého názoru tento prvořadý úkol vyžaduje, aby za těchto okolností vševojsková armáda měla již sama takové organické prostředky (atomové kanóny) a rovněž byla ve větší míře zesilována, zvláště prostředky lrdp a srdp.

Pro vedení boje s nepřátelskými prostředky ZHN je nejvhodnější využití dělostřeleckých prostředků (jak klasického dělostřelectva, tak dělostřeleckých raketových prostředků) z těchto důvodů:

- při jejich použití není nutná vzdušná převaha a umlčení objektů protivzdušné obrany v prostoru cíle,

- úkol může být proveden v kratší době,

- dělostřelecké prostředky jsou přesnější než letecké,

- dělostřeleckých prostředků může být použito za jakéhokoli počasí a v kterékoli denní době.

Druhým závažným úkolem je zjišťování těchto prostředků (ZHN nepřítel) průzkumem a řízením palby na jejich zničení. Podstatně může tento úkol urychlit televize, zvláště televizní aparatury používané ve vrtulnicích (letounech) mohou zabezpečit předávání televizního obrazu a řízení palby na zjištěné nepřátelské prostředky ZHN. V tomto oboru, jak sděluje plukovník Josef Ježek ve VM 6/1958, byly získány dobré zkušenosti.

Závěrem bych chtěl zdůraznit, že autor článku podle mého názoru přecenil některé výhody průlomu vševojskové armády na dvou a více směrech. Přikláním se k názoru, že právě imperialisté v důsledku své organizace dělostřeleckých a raketových prostředků u pentomických divizí, zařazení 203mm houfnic a baterií HONEST JOHN, mají možnost, a to počínaje již velitelem divize, podstatně narušit a ochromit činnost našich svazků připravujících se k provedení průlomu na směrech. Tím ovšem nechci kategoricky zamítnout tento způsob průlomu nepřátelské obrany.

DISKUSNÍ PŘÍSPĚVEK

k článku „Některá opatření k posílení protiatomové a protichemické ochrany vojsk v různých druzích boje“

(VM čís. 6/1958)

Podplukovník Jaroslav Šebek

Autor ve svém článku rozebírá některá opatření protiatomové a protichemické ochrany vojsk v různých druzích bojové činnosti, s hlavním zaměřením na ochranu protiatomovou.

Jeho správné výklady a závěry bych chtěl ve svém diskusním příspěvku doplnit některými možnými konkrétními opatřeními, kterými lze protiatomovou ochranu vojsk zkvalitnit, a dále rozvést některé autorovy názory.

Autor ve svém článku správně klade důraz na rychlé ukrytí živé síly a bojové techniky jako na jednu z nejdůležitějších podmínek úspěšné protiatomové ochrany vojsk.

Procento ztrát vzniklé účinkem zbraní hromadného ničení je přímo závislé na době, které je třeba k ukrytí živé síly a bojové techniky. Proto bude podle mého názoru nezbytné při přípravě obrany zařadit mezi práce prvního pořadí budování ochranných okopů a úkrytů pro živou sílu a ochranných okopů pro bojovou techniku. Toto bude platit nejen u svazků druhého sledu, ale i u svazků prvního sledu, jakmile zaujmou obranu, kdy bude účelné budovat nejdříve okopy ochranné, které by byly současně přízpůsobeny pro vedení palby. Systém ochranných okopů bude účelné budovat i v bezprostřední blízkosti nepřítelů, v tak zvaném bezpečnostním pásmu, ve kterém nepřítel nemůže použít atomových zbraní vzhledem k blízkosti vlastních vojsk. U útvarů a svazků druhých sledů budou pak palebná a obranná postavení zaujímana tehdy, když útočník vzhledem k čelům vlastních vojsk nebude moci již použít atomových zbraní. Dokud nebudou vytvořeny bezpečnostní podmínky, budou jednotky v protiatomových úkrytech.

Tyto předpoklady vyžadují, aby se současně s budováním palebných a obranných postavení v nejnútnejším rozsahu přikročilo k budování spolehlivých ochranných protiatomových úkrytů pro živou sílu a ochranných okopů pro bojovou techniku.

Toto opatření je o to významnější, že soudobý systém zákopů prodělává základní krizi, poněvadž jeho rozsah nejenže nelze ve stanovených lhůtách vybudovat, ale i lhůty jeho budování jsou v zásadním rozporu s dobou potřebnou pro přípravu útočné

operace. Proto bude jistě účelnější mít živou sílu a bojovou techniku spolehlivě zabezpečené před ničivými účinky zbraní hromadného ničení, než mít nedokonale a nedostatečně zabezpečenou ochranu živé síly a bojové techniky, a i manévry mezi jednotlivými postaveními. Výhodné a při současném stavu ženíjní techniky jediné možné bude rozvíjet zákopový systém, pokud to síly a čas dovolí, až po zabezpečení nejnútnejší ochrany živé síly a bojové techniky nebo současně s těmito opatřeními.

Více pozornosti je třeba věnovat ženíjní úpravě terénu při zabezpečení protiatomového manévru, na který je nutno pohlížet jako na jeden z hlavních prostředků, který umožňuje snížit ztráty na živé síle a bojové technice, při napadení zbraněmi hromadného ničení na nejmenší míru. Při vytváření podmínek příznivých pro provádění protiatomového manévru z hlediska ženíjního půjde zde hlavně o budování záložních postavení a záložních ochranných okopů a úkrytů pro živou sílu a ochranných okopů pro bojovou techniku a dále o úpravu a vytyčení cest, které by za všech podmínek zajistily uskutečnění rychlého a nerušeného protiatomového manévru. Ochranné okopy a úkryty, mají-li zabezpečit příznivé podmínky pro provádění protiatomového manévru, musí mít stejnou ochrannou hodnotu, a to jak v hlavních, tak i v záložních postaveních, poněvadž se může velmi často stát záložní postavení postavením hlavním, jestliže postavení hlavní bude zamořeno radioaktivními látkami. Jak již bylo řečeno, zvláštní pozornost je nutno věnovat úpravě a vytyčení cest, které mají zabezpečit provedení rychlého a nerušeného manévru za všech podmínek. Tyto cesty musí být proto voleny tak, aby byly pokud možno skryty před pozemním i vzdušným pozorováním a aby využily terénních nerovností ke snížení účinků zbraní hromadného ničení na nejmenší možnou míru. Přitom jejich průběh musí být takový, aby na nich při napadení atomovými zbraněmi nedošlo k rozsáhlejším závalům. U „citlivých“ míst musí být vytyčeny objízdky. Tato opatření jsou zvláště důležitá z toho důvodu, že protiatomový manévry bude mnohdy uskutečňován v poslední okamžik, kdy se útoč-

ník bude již přibližovat k hlavnímu postavení, takže bude třeba vytvořit takové časové podmínky, které by zabezpečily nerušené zaujetí hlavních postavení. Toto zaujímání může být uskutečňováno již v tak zvaném bezpečnostním pásmu, kdy útočník již nebude moci použít zbraní hromadného ničení vzhledem k přítomnosti svých vojsk. Při plánování protiatomového manévru bude mít proto, hlavně u záložních postavení, prvotní význam vedle vytváření podmínek bezprostřední ochrany před ničivými účinky i otázka maskování.

Autor dále ve svém článku doporučuje využít zemních otvorů zřizovaných zemními vrtáky jako úkrytů pro živou sílu, které lze velmi snadno zamaskovat. S jeho názorem nelze však plně souhlasit, když se zabýváme podrobněji způsobem použití a časové možnosti této techniky při zřizování těchto ochranných okopů — zemních vývrtů.

Jestliže máme na zřeteli nutnost ukrytí veškeré živé síly a bojové techniky v co nejkratším čase, kdy musí dojít k masovému ukrytí současně, vidíme, že pracovní efekt těchto prostředků při současném materiálním vybavení ženijních jednotek na různých stupních touto technikou je příliš malý, než aby mohl sehrát závažnou úlohu při zajišťování ochrany živé síly před zbraní hromadného ničení. Vezmeme-li v úvahu, že v rámci jedné motostřelecké divize může při současném stavu působit zhruba až 6 zemních vrtáků, přičemž jeden může za nepříznivějších podmínek zřídít za 10 hodin až 30 zemních otvorů, je možno pomocí této techniky zřídít za 10 hodin pouze 180 otvorů, což je ve srovnání s celkovým rozsahem prací potřebných k ochraně živé síly téměř bezvýznamné. Rozhodně účelnější bude, jestliže jednotky, které byly na určité čáře zastaveny, přikročí ihned s využitím všech prostředků pro zemní práce a hlavně polních lopatek ke zřizování ochranných okopů o hloubce aspoň 1,10 m, a to buď pro jednotlivce, nebo pro spoly. Takový okop si každý jednotlivec za příznivých půdních podmínek může zřídít do dvou hodin. Při tom je nutno vzít rovněž v úvahu, kdy lze této techniky pro tyto účely využít. V útočné operaci budou zemní vrtáky převážně zařazeny do ženijní zálohy, poněvadž jejich použití přichází v úvahu hlavně při zřizování výbušných zátarasů a dále při zřizování okopů pomocí trhavin.

Poněvadž půjde o techniku, které se při vedení útočného boje bezprostředního nepoužívá, bude se tato záloha pohybovat zpravidla až za druhým sledem útočné sestavy. Vezmeme-li v úvahu dobu od vydání rozkazu k provedení prací až po jejich vlastní zahájení, vidíme, že této techniky bude možno využít spíše jen k dokončování

ochranných okopů při budování hlavních postavení, a to v prostorech druhých sledů nebo k úplnému budování na záložních postaveních. Při vedení obranného boje bude zemních vrtáků opět využíváno spíše ke zřizování okopů pomocí trhavin, k přípravě ničení mostních objektů a vlastního silničního tělesa a ke zřizování protitankových příkopů pomocí trhavin. I otázku maskování je nutno pro použití zemních vrtáků posuzovat střídavě, poněvadž při popojíždění zemního vrtáku vzniká stopa, která je na leteckém snímku viditelná. Tento demaskující příznak není však nijak závažný vzhledem k nasycenosti bojových sestav vozidly a ke spoustě stop, které vznikají popojížděním těchto vozidel. Mimo to při hloubení vývrtu je vytěžená hornina rozhazována do okolí okopu, jejíž zamaskování si vyžádá zrovna tolik času jako maskování náspyru u ručně vyhloubeného ochranného okopu.

Velmi složitá bude v podmínkách krátkých lhůt otázka maskování, poněvadž jak zkušenosti ukazují, vyžádá si maskování soudobými prostředky zpravidla dvakrát až třikrát tolik času jako zřízení vlastního okopu.

Autor ve svém článku trvá na dokonalém maskování, což bude jistě nutné a nezbytné, jestliže k tomu bude dostatek času a síl. Maskování zde stojí v jakémsi protikladu k zajištění ochrany živé síly a bojové techniky a lze odpovědně říci, že čím bude v určité časové lhůtě dokonalejší maskování, tím menší bude ochrana živé síly a bojové techniky před ničivými účinky atomových zbraní. Je při tom třeba mít rovněž na zřeteli, že atomových zbraní se nepoužívá na jednotlivé cíle, jako je tomu u zbraní klasických, ale na celé uskupení nebo na důležité objekty operačního významu.

Proto se domnívám, že vlastní klamání pokud jde o uskupení, musí v první řadě zabezpečit dokonalé a účelné rozptýlení. Až na druhém místě bude úsilí o dokonalé maskování, které tak jako tak je při soudobém tempu vedení operací značně neschopné, nehledě již ani na dokonalost soudobých prostředků průzkumu a průzkumných metod, za kterými dosud soudobé maskovací prostředky pokulhávají. Dále je třeba mít na zřeteli i to, že jeden nedokonalé zamaskovaný objekt či okop může snadno upozornit i na okopy či objekty dokonale zamaskované. Při posuzování významu maskování pro ochranu živé síly a bojové techniky je však nutno vidět i význam částečného maskování počtů. To může sehrát významnou úlohu ve spojení s účelným rozmístěním uskupení, od kterého je třeba odpoutat pozornost, poněvadž ukazuje cíl,

který se bude zdát nevýhodný pro použití zbraní hromadného ničení.

Domnívám se, že, snadnější bude dále jít po linii provádění řady klamných opatření.

Maskování bude proto třeba tam, kde terénní nerovnosti poskytují částečnou ochranu před ničivými účinky zbraní hromadného ničení. Tam bude třeba provádět maskování jako prvořadý úkol. Kde terén nebude poskytovat v dostatečně míře ochranu před ničivými účinky zbraní hromadného ničení, tam bude nutno v první řadě zabezpečit dostatečnou ochranu živé síly a bojové technice a pak teprve usilovat o maskování. Jestliže bylo v prvním případě maskování úkolem nadřazeným, pak v případě druhém je nutno vidět jako nadřazený úkol zabezpečení ochrany před ničivými účinky zbraní hromadného ničení.

Dále je třeba vidět značné rozpětí mezi dobou potřebnou k vybudování ochranného okopu pro živou sílu a dobou potřebnou pro vybudování ochranného okopu pro bojové vozidlo.

Ochranný okop si může jednotlivec zřídit průměrně do dvou hodin. Naproti tomu například osádka tanku je schopna vybudovat si ochranný okop pro tank za jeden až jeden a půl dne. Autor sice ve svém článku mluví o rozsáhlé mechanizaci prací, avšak je nutno mít na zřeteli i možný počet prostředků k mechanizaci zemních prací se zřetelem k počtům bojové techniky. Vezme-li v úvahu, že jeden buldozer je schopen za 10 hodin zřídit až 10 okopů pro tanky, vidíme, počítáme-li všechny buldozery a lžicová rypadla v rámci divize, že počet možných ochranných okopů zřízených touto technikou v uvedené době je ve srovnání s celkovým počtem tanků, obrněných transportérů a dopravních vozidel téměř nepatrný, jestliže chceme zároveň dosáhnout určitého příznivého časového poměru mezi ukrytím živé síly a bojové a dopravní techniky.

I při použití ženižní techniky k provádění zemních prací je nutno mít na zřeteli, že kvalita těchto okopů, pokud jde o stránku maskování, bude značně nízká vzhledem k řadě stop, které tato technika v průběhu prací vytvoří.

Možnosti hromadného ukrytí bojové techniky a dopravních prostředků v co nejkratší době, tak aby tato doba byla úměrná době, ve které dojde k ukrytí živé síly, vidí autor správně v tom, že by bylo účelné vybudovat aspoň část bojové techniky a dopravních vozidel předčasným zařízením pro provádění zemních prací. Tato otázka zdá se být lehce řešitelná, avšak je ve skutečnosti spojena s řadou technických potíží, které vyplývají z toho, že dosud používaná vozidla buď na žádoucí předávací zařízení kon-

struována nejsou nebo že jejich motorická síla je k zabezpečení funkce těchto předávacích zařízení slabá a konečně že by práce těchto předávacích zařízení ztížila hlavní funkci, kterou tato vozidla mají plnit.

Avšak ani předávací zařízení, jestliže by nebyla u každého vozidla, nevyřešila by otázku okamžitého současného zapuštění veškeré bojové techniky, ale docházelo by zde k postupnému zapouštění. Celková doba k tomu potřebná by se sice podstatně zkrátila, ale zapouštění by se přece jenom provádělo postupně.

Jednou z možných cest, která v součinnosti se všemi výše uvedenými způsoby umožňuje zapustit bojovou techniku a dopravní prostředky ve stejné době jako živou sílu, je použití trhavin.

Použití trhavin nám umožní zapouštění bojová vozidla i vozidla dopravní nejen při vedení obranného boje, ale i v průběhu útoku, kdy budou podmínky pro napadení atomovými zbraněmi nepříteli mnohem příznivější, poněvadž bude docházet k větším koncentracím živé síly a bojové techniky.

Trhaviny umožní zapustit bojovou techniku zhruba za dvě až tři hodiny a dopravní techniku asi za šest hodin, tedy za stejnou dobu jako živou sílu.

Avšak i použití trhavin má řadu specifických zvláštností, které však mohou být v krátkém čase zvládnuty. Jednou ze základních nutností je dodržování všech bezpečnostních opatření, poněvadž při trhání zeminy mohou být jednotlivé kusy odstřelené horniny vymrštny až na vzdálenost 150 m a za větru až 300 m. Proto při pracích s trhavinami musí být práce přesně organizovány. U samostatných jednotek je zpravidla bude řídit velitel čety, popř. velitel motostřelecké roty, jestliže motostřelecká rota bude zesílena tanky.

Delší zvláštnost použití trhavin ke zřizování ochranných okopů pro bojovou techniku a dopravní vozidla záleží v tom, že každá osádka bude muset znát manipulaci s trhavinami a roznětovým materiálem.

I když tyto práce jsou velmi jednoduché a technicky málo náročné, zůstaly nám v tomto směru naše výcvikové programy hodně dlužny.

Při pracích s trhavinami je nutné zajistit i bezpečné pronikání signálů, a to jednak signálů k upozornění jednotek, že bude proveden odstřel, aby se mohly včas uchýlit do úkrytů, jednak signálů pro vlastní odpálení.

Bude to tím důležitější, že řada prací bude prováděna v noci, kdy bude značně ztížena orientace.

Použití trhavin, kterým se na jedné straně zkracuje doba pro zapuštění bojové techniky nebo dopravních vozidel, má na druhé straně i řadu záporných vlastností.

Jednou z nich je například to, že odstředěná hornina je demaskujícím příznakem, dále pak to, že výbuchem může být nepřítel upozorněn na činnost našich vojsk. Jsem však toho názoru, že pokud vojska nebudou moci ke svému skrytí využít v dostatečné míře ochranných vlastností terénu a jeho členitosti, budou asi okamžitě budovat ochranné okopy pomocí trhavin.

Zda budou okopy při různých fázích bojové činnosti budovány pomocí trhavin, mechanizačními prostředky, nebo dokonce ručně, o tom bude rozhodovat odpovědný velitel motostřelecké divize.

Porovnáme-li dobu, kterou si vyžádá ruční vybudování ochranného okopu napří-

klad pro tank T-34 s dobou, která je třeba pro zřízení téhož okopu pomocí trhavin, vidíme, že způsob budování okopů pomocí trhavin je 8krát až 10krát rychlejší.

Jakými prostředky budou budovány ochranné okopy pro bojová a dopravní vozidla, to v podstatě ovlivní čas, který bude pro budování k dispozici, úkol svazku, jeho místo v celkové sestavě, terénní podmínky, ve kterých svazek bude působit a konečně i možnosti svazku, pokud jde o materiál, popřípadě techniku. Použití trhavin si vyžaduje i značné zatížení prostředků přísunu: u motostřelecké divize — až 115 t; u td — až 120 t, při úplném zapuštění všech bojových a dopravních vozidel a bojových prostředků v divizi.

DISKUSNÍ PŘÍSPĚVEK

k článku „Zkušenosti z organizace a činnosti dobrovolných vojenskovědeckých kroužků u štábu 2.VO“

(VM čís. 1/1959)

Podplukovník Bohuslav Kučera

Myslím, že uvedený článek plukovníka Tvarošky může splnit své poslání a že pomůže na různých pracovištích zaktivisovat dobrovolné vojenskovědecké kroužky, které v naší armádě nejsou dosud plně doceněny.

Za svého působení u štábu svazku jsem jako jeden z hlavních funkcionářů organizoval vojenskovědeckou práci a musím říci, že naše vojenskovědecká činnost nevykazovala podstatné úspěchy, a to proto, že jsme opomíjeli instituci dobrovolných vojenskovědeckých kroužků. Úkoly vojenskovědecké práce jsme se snažili řešit pouze po linii služební, takže se nám nepodařilo zapojit do ní široký okruh důstojníků.

Za krátkou dobu, co jsem u štábu 2. vojenského okruhu, měl jsem možnost pozorovat, že zde jsou již vytvořeny dobré podmínky pro práci v dobrovolných vojenskovědeckých kroužcích a že i ze strany hlavních funkcionářů je zde věnována péče těm důstojníkům, kteří chtějí vědecky pracovat.

Plukovník Tvaroška ve svém článku píše pouze o zkušenostech ze štábu 2. vojenského okruhu. Je jisté, že štáb 2. vojenského okruhu dosáhl celkem pěkných úspěchů ve vojenskovědecké práci; nemalou zásluhu na tom má dobře organizovaný a vedený dobrovolný vojenskovědecký kroužek. To bylo konstatováno i redakční radou Vojenské mysli při závěrečném vyhodnocení tohoto časopisu. Štáb 2. vojenského okruhu

byl hodnocen v dopisovatelské činnosti na prvním místě a jeho dva příslušníci se umístili mezi prvními třemi dopisovateli. Je třeba ovšem podotknout, že dopisovatelé byli hodnoceni pouze co do počtu uveřejněných příspěvků. Myslím, že v budoucnu bude nutno posuzovat dopisovatelskou činnost nejen podle množství článků, ale také především podle jejich hodnoty, tj. podle toho, co nového článek přinesl pro taktiku nebo operační umění a jak byl přijat a zhodnocen čtenáři. Domnívám se též, že k článkům, které vyvolávají diskusi, bylo by účelné udělat závěr zpracovaný buď redakční radou nebo některým funkcionářem z velení armády. Z tohoto závěru by se pak mohlo vycházet při dalším rozpracování té nebo oné otázky. Při dosavadní praxi se totiž čtenáři nedovídl nikdy stanovisko velení armády a to je myslím pro vojenskovědeckou práci nevýhodné.

Dobrovolné vojenskovědecké kroužky u svazků a útvarů

Autor se ve svém článku vůbec nezmiňuje o organizaci a činnosti dobrovolných vojenskovědeckých kroužků u svazků a útvarů. Sám mi v debatě o těchto otázkách řekl, že o nich nemohl psát proto, protože dobrovolné vojenskovědecké kroužky buď neexistovaly anebo existovaly jen formál-

ně, aby se splnilo nařízení, ale ve skutečnosti své poslání neplnily.

Aby se vojenskovodecká práce u našeho okruhu i v tomto směru zlepšila, byla přijata tato opatření:

— S veliteli svazků a útvarů byl proveden rozbor tohoto nedostatku a současně jim byly dány praktické pokyny na základě zkušeností ze štábu okruhu, jak tyto kroužky organizovat, a zejména, jak je vést a poskytovat jim pomoc.

— Štáby svazků a útvarů budou za podpory štábu okruhu teoreticky propracované otázky přezkoušovat prakticky při cvičeních s vojsky.

— Byla vyhlášena soutěž o nejlepší vojenskovodecký kroužek a o nejlepší dopisovatele okruhu. S podmínkami soutěže byly svazky a útvary seznámeny.

Těmito opatřeními je sledován cíl, aby se do našich vojenských odborných časopisů dostávalo více článků přinášejících poznatky z výcviku vojsk a aby byly zevšeobecněny zkušenosti ze cvičení s vojsky.

Dobrovolné vojenskovodecké kroužky generálů a důstojníků v záloze

Předpis Všeob-10-2 pamatuje i na účast generálů a důstojníků v záloze ve vojenskovodeckých kroužcích, a to buď u domů armády nebo u divizních klubů. Dosud však žádný takový kroužek u nás založen nebyl, a proto ani nemůžeme posoudit, jaké oprávnění má tato stať uvedeného předpisu. Přesto však myslím, že toto ustanovení předpisu je třeba zrevizovat a najít jiné řešení zakládání dobrovolných vojenskovodeckých kroužků pro generály a důstojníky v záloze, protože většina domů armády byla zrušena a divizní kluby nejsou s to vytvořit podmínky pro kroužky.

Bylo by snad účelné otázku řešit takto:

— v sídlech štábů svazků organizovat kroužky přímo u těchto štábů;

— v krajských městech, kde není svazek, organizovat kroužky u KVS.

Přimlouval bych se dokonce za to, aby pro začátek byli generálové a důstojníci v záloze včleněni do kroužku příslušného svazku nebo KVS. Po rozšíření členské základny a záliby pracovat v kroužku bude možno později vytvořit samostatný kroužek jen pro generály a důstojníky v záloze.

Svazky a KVS mají možnost lépe zabezpečit kroužky potřebnou literaturou, neboť dostávají vojenské odborné časopisy. Kromě toho jsou u štábů svazků a většinou i na KVS důstojníci, kteří mohou poskytovat radu a pomoc kroužkům.

Otázka zapojení generálů a důstojníků v záloze nabývá zvláštního významu zejména v současné situaci, kdy z armády odcházejí generálové a důstojníci, kteří se zabývali vojenskovodeckou činností. Je třeba i nadále pečovat o tyto generály a důstojníky, aby své vědomosti nejen udržovali na výši, ale aby jim byla dána možnost získávat i nejnovější poznatky z taktiky a operačního umění v souvislosti se zaváděním nejmodernějších zbraní, neboť v případě potřeby velení armády s nimi počítá. Kromě toho kroužky mohou sehrát důležitou roli v tom smyslu, že by se v nich spojila zkušenost starších s elánem a iniciativou mladších, což by se příznivě odrazilo v přípravě důstojníků v záloze.

Snad někdo bude namítat, že se zabýváme problémy, které ještě v armádě nejsou dořešeny, a že výsledky nebudou úměrné vynaložené námaze. Já však jsem opačného názoru. Zejména dnes, když řešíme ve svých štábech otázky počátečního období války, pině si uvědomujeme, že příprava důstojníků v záloze příliš zaostává za požadavky na ně kladené v soudobém boji. Je proto třeba i v jejich přípravě hledat účinnější formy, aby byli na výši. Jednou z těchto forem může být i práce v dobrovolném vojenskovodeckém kroužku. Kromě toho někteří důstojníci v záloze by mohli v kroužcích pomoci armádě vyřešit i problémy z oblasti zlepšovatelství.

NA POMOC VOJENSKOVĚDECKÉ PRÁCI

K NĚKTERÝM ZÁVĚRŮM VOJENSKOVĚDECKÉ PRÁCE

Generálmajor Jan Knotek

Autor v článku

- kritizuje některé tendence ve vojenskovědecké práci a nesprávné zevšeobecnování některých závěrů z charakteru soudobé operace a boje,
- upozorňuje na některé problémy, které podle jeho názoru je třeba ve vojenskovědecké práci prvořadě řešit,
- zabývá se požadavky na vojenskovědeckou práci.

Na stránkách našeho odborného tisku se v poslední době věnuje zvýšená pozornost studiu problémů velení, metodiky práce štábů a z toho vyplývajícím otázkám organizačním.

Mám ale za to, že v poslední době můžeme zaznamenat některé jevy, které nejsou k prospěchu kvalitě a účinnosti vojenskovědecké práce. Mám na mysli takové práce, které bez hlubšího rozboru řešené otázky a bez komplexnosti pohledu vyúsťují někdy až k siláckým a přitom nevědeckým a povrchním závěrům a návrhům řešení, které v dané etapě nejsou ani reálné, ani účelné a jsou lehkomyšlně dělány bez jakéhokoli vztahu k reálným politickým, vojenským a ekonomickým podmínkám. Takové závěry zpravidla nejsou výsledkem skutečně vědeckého rozboru, ale častěji jen plodem utkvělé myšlenky autora anebo nezdravé snahy za každou cenu hledat nové a senzační řešení problému. I když jsou někdy tyto závěry na první pohled libivé a zajímavé a zdají se být progresivní, jsou zpravidla v rozporu se zákony dialektiky a ve svých důsledcích mohou způsobit více škody než užitku soustředěnému úsilí vojenskovědecké práce.

Každá vědecká práce, tedy i práce vojenskovědecká, má sice svá práva, ale spolu s nimi a na prvním místě své povinnosti. V našem případě musí v první řadě sloužit těm úkolům, které XI. sjezd KSČ v rámci dobudování socialismu v naší vlasti postavil před armádu. Vojenskovědecká práce proto musí v první řadě sloužit potřebám praxe, a to konkrétně znamená potřebám soustavného zvyšování bojeschopnosti armády v souladu s požadavky soudobého vojenství. Musí tedy být hluboce stranická, vycházet z konkrétních perspektiv politických, vojenských a ekonomických podmínek dané etapy budování socialismu, z konkrétních úkolů armády a perspektiv vývoje vojenskopolitické situace. Její úsilí musí být zaměřeno k vytvoření teoretické základny pro praktické řešení klíčových otázek bojeschopnosti armády. Její stranickost se musí projevit v důsledném uplatňování základní linie vojenské politiky strany a v plném tvůrčím využití zkušeností a výsledků vojenskovědecké práce především Sovětské armády. K rozvoji socialistické vojenské vědy musí přispívat zejména tvůrčím řešením těch otázek, které jsou pro naše podmínky specifické a pro jejichž řešení máme reálné předpoklady a možnosti.

Chci na některých příkladech prakticky ukázat, že tyto požadavky na vojenskovědeckou práci nejsou v současné době vždy respektovány. Domnívám se, že je to důsledek nesprávného výkladu práv vyslovit svůj názor na vědecké půdě a nesprávného pochopení perspektivnosti vojenskovědecké práce. Je bezesporné, že vojenskovědecká práce musí být perspektivní a že musí mít předstih před současným stavem. Proto nemůže být současným stavem omezována, musí přinášet jeho kritická hodnocení. Její závěry nesmí být přirozeně v rozporu se základními principy socialistické vojenské vědy, pramenícími z marxisticko-leninského učení. Bezpodmínečně však každý takový kritický závěr musí být výsledkem skutečně vědeckého rozboru, musí být zdůvodněn a všestranně zvážen.

Ti z pracovníků, kteří nerespektují tyto požadavky vědecké práce, docházejí pak k závěrům, s nimiž nelze souhlasit.

Tak na příklad:

Při studiu charakteru počátečního období války jsme došli k závěru, že jedním z důsledků použití atomových zbraní je požadavek větší decentralizace velení, zdůvodněný mimo jiné zrychleným tempem operace, větší rozptýleností sil na bojišti, hlubšími a náročnějšími úkoly a podobně. To je jistě správné.

Někteří soudruzi se však polekali praktických důsledků tohoto závěru a z něho plynoucích obtíží ve velení v současné době a aniž celý problém hlouběji prozkoumali a aniž si ověřili závěry, vyvozují toto:

„Ve způsobech boje a operace jsme dosud nedospěli k uspokojivým závěrům, pokud jde o organizační principy prvků velení a **organizací vojsk vůbec**. Současná organizace našich svazků neodpovídá soudobému charakteru boje, a zejména počátečnímu období války.“ Při tom poukazují na horský a zalesněný terén našich pohraničních hor s horskými soutěskami a údolími a tvrdí, že „zrušení střeleckého sboru bylo správné jen zdánlivě a že dosavadní struktura armáda—divize—pluk je v současných podmínkách nevýhodná“.

Těchto několik siláckých vět je také celým vědeckým zdůvodněním tak závažného závěru.

Stejně lehko, a já bych řekl stejně lehkomyšlně, jako staví otazník před soudobost organizace celé naší armády, navrhuji i způsob, jak tento nedostatek odstranit. Zhruba asi takto:

Odstraňme systém armáda—divize—pluk a nahradíme ho systémem armáda—sbor—brigáda. Při tom brigádu udělejme tak silnou, jako je dnešní pluk, a sbor asi takový, jako je dnešní divize, a problém bude vyřešen. Podívejme se blíže, v čem soudruzi vidí výhody. Tak kupř.:

Bude-li mít dnešní armáda v prvním sledu tři svazky a nepřítel vyřadí jedno VS svazku, „otevře se fronta“ v šířce 30 km. Ale bude-li mít na téže frontě nově organizovaná armáda v prvním sledu dva sbory po třech brigádách a nepřítel vyřadí jedno VS brigády, „otevře se fronta“ jen na 15 km.

A pak následuje celá řada podobných matematických důkazů prováděných výhradně z hlediska počtu velitelských stanovišť, které by bylo možno v podstatě shrnout do nepopíratelného faktu, že mám-li dvě místa velení a nepřítel mi vyřadí jedno, je to 50 %, ale budu-li mít místa velení čtyři, bude to jen 25 %.

Bylo by možné odporovat těmto závěrům poukazem na skutečnost, že

při té aritmetice se staví rovnítko mezi brigádu, která je v síle asi zesíleného pluku, a divizi, která má takových pluků několik. Bylo by možno pochybovat o správnosti názoru na „otevření fronty“ při vyřazení VS nebo dokázat, že není správné organizační strukturu vojsk podřizovat formám velení. Nebylo by ani obtížné ukázat, v čem se v tomto návrhu zrcadlí organizační principy některých imperialistických, jednotypových svazků a kde vystrkují růžky jejich bojová skupení. Bylo by možné postavit otázku, co tato prostá záměna názvů pluk—brigáda, sbor—divize vlastně mění na systému velení, když v obou případech zůstávají tři stupně velení a podobně. Tyto při nejmenším sporné otázky však nepovažuji za tak podstatné.

Já nemohu souhlasit s tím základním závěrem, s tím podle mého názoru laciným a nedomyšleným otazníkem postaveným před soudobost organizace naší armády a proto se jím chci zabývat.

Organizace vojsk v našich podmínkách musí přirozeně odpovídat t a k é požadavkům počátečního období války. Myslím, že obsah tohoto pojmu, kterého se v poslední době již začíná zneužívat, bylo by při jiné příležitosti třeba si blíže upřesnit.

Nemyslím ale, že by organizace našich svazků měla odpovídat j e n o m těmto požadavkům. V případě napadení nepovedeme válku jenom v počátečním období, i když má pro nás velký význam, ale povedeme ji až do k o n e č n é h o období války, až do plného rozdrčení agresora v součinnosti s našimi spojenci. Pochybuji, že bychom při tom ničili agresora jenom v „horských soutěskách a údolích našich pohraničních hor“, i když mu i tam v případě potřeby musíme umět způsobit značné ztráty.

Já myslím, že čertovo kopýtko celého toho kolotoče úvah o organizačních principech a to koketování s bojovými skupeními, které není ojedinělé, je v možnostech jednotek vytvářet nejrůznější úderná skupení, vhodná pro soudobý boj. Nutnost takových možností soudobé armády jistě nikdo nepopírá. Podívejme se však důkladně a novými očima na naši organizaci. Vždyť my jsme ty kvalitativní změny v ní dosud ani nedocenili, ani tvůrčím způsobem nezvládli. Její struktura, s hluboko začleněnou technikou všeho druhu při správném pochopení a novém tvůrčím bojovém využití dává nám bohaté možnosti vytváření úderných uskupení nejrůznějšího typu a síly na bázi praporů, pluků i svazků, motostřeleckých nebo tankových. Posilové prostředky, které máme k dispozici, počínaje plukem, nám jejich vytváření usnadňují.

Proto jsem přesvědčen o tom, že zabývat se dnes ve vojenskovědecké práci kritikou toho, co jsme ještě ani plně nezakončili, co jsme se ještě ani nenaučili správně používat, je v podstatě nevědecké, přinejmenším neuvážené, v dané etapě výstavby armády nejen neaktuální a neúčelné, ale z mnoha důvodů přímo škodlivé. Čím pomohou podobné úvahy a povrchní závěry bojeschopnosti armády? Tím, že budeme vzbuzovat pochybnosti o tom, co jsme právě udělali a do čeho jsme vložili nejen naše, ale i sovětské zkušenosti? Vždyť jsme dosud ani neměli možnost jakéhokoli vědeckého vyhodnocení. Je proto v dané etapě rozumné, reálné, vědecky zdůvodněné a aktuální zabývat se podobnými úvahami? Já jsem přesvědčen o tom, že nikoli, že je to naopak hluboce a všestranně pochybené.

Žádná organizace nikdy není a nebude dokonalá, vyvíjí se a bude se stále vyvíjet. Kdybychom však vytvářeli jednotky organizované k plnění

speciálních úkolů, vedlo by nás to tam, odkud jsme odešli — k mnohotypovosti, zatím co my sledujeme linii univerzálnosti. Organizace armády není přece tak jednoduchá věc jako výměna prádla, musí mít své časové etapy, a především hluboké, všestranné zdůvodnění.

Vojenskovědecká práce přece není samoúčelná. Mohli bychom do nekonečna diskutovat třeba o tom, zda brigádní organizace je nebo není výhodná. Můžeme diskutovat o tom, zda je vhodnější divizi říkat divize nebo sbor. To všechno můžeme a mohli bychom třeba i snést některé důkazy pro to, že za určitých podmínek může být brigáda i výhodnou organizací — ale k čemu je dnes taková diskuse dobrá a komu slouží? Pomáhá nám v této etapě při řešení konkrétních úkolů bližší perspektivy? Já myslím, že rozhodně ne a že taková diskuse dnes nemá žádný význam, nehledě k tomu, že může mít negativní vliv na důvěru ve vlastní síly a možnosti. Kdyby nazrávala otázka reorganizace vojsk a nutnosti přizpůsobit organizaci novým požadavkům vojenské vědy, pak by situace byla jiná. Tato otázka však dnes nevyvstává a podle mého názoru je daleko užitečnější a armádě prospěšnější zůstat ve vojenskovědecké práci na pevné zemi a její úsilí soustředit na dořešení těch konkrétních problémů, které se v této etapě jeví jako hlavní článek a jejichž vyřešení je reálné.

V souvislosti s tím je myslím nutné si uvědomit jednu skutečnost, která má pro naši vojenskovědeckou práci rozhodující význam. Není přece žádným tajemstvím, že naše armáda je součástí ozbrojených sil států Varšavské smlouvy. Tato smlouva a těsná bratrská spolupráce se Sovětskou armádou a ostatními armádami socialistického tábora je základním pilířem naší bezpečnosti. Právě možnost čerpat z nepřeberné studnice výsledků vědy a zkušeností SSSR a jeho armády násobí naše možnosti a výrazně urychluje tempo růstu naší armády. Proto společný cíl, společné zájmy a společné úkoly v oblasti vojenství, motivované proletářským internacionálním, musí najít praktický odraz i ve vytváření nejvýhodnějších podmínek ke společnému boji s agresorem. Jednou z těchto podmínek jsou i společné zásady a organizační principy, jako výsledek jednotné vojenské vědy a techniky. Organizace se přece nerodí ve vzduchu, ale je dialektickou výslednicí celé řady faktorů a mezi jiným i výsledkem bohatých zkušeností Sovětské armády, vítězné armády poslední války.

I když přirozeně nepřebíráme všechny organizační principy dogmaticky a přizpůsobujeme si je našim podmínkám a možnostem, je v našem vlastním zájmu, v zájmu bezpečnosti vlasti, aby rozdíly v organizační struktuře našich armád byly co nejmenší. Tato snaha přirozeně není a nemůže být nějak na překážku naší vlastní vojenskovědecké práci. Je naopak naší povinností a jedním z našich spojeneckých závazků ve smyslu proletářského internacionalismu samostatně a tvůrčím způsobem rozvíjet socialistickou vojenskou vědu a předávat ostatním výsledky naší práce jako náš přínos k společnému dílu. Musíme ale při tom reálně vidět své možnosti a pomáhat v řešení zejména těch otázek, které jsou pro naše konkrétní podmínky a úkoly typické a které jsou v našich silách.

Myslím, že konkrétních a reálných problémů pro vojenskovědeckou práci máme dost. A máme dost i nepřesností a dogmatismu v uplatňování některých závěrů. Na některé z nich chci poukázat.

Mám dojem, že se zejména v poslední době některé závěry operačního charakteru pokoušíme uplatňovat i tam, kde neplatí a nebo kde platí

jen velmi omezeně. Je v tom kus našeho sklonu k přehánění, velké obliby okřídlených formulací, které se velmi rychle ujímají, a konečně ne vždy správného zevšeobecňování poznatků. Tak např. v poslední době „vstáváme i leháme“ v počátečním období války. Je jisté z hlediska bojové pohotovosti armády a z hlediska jejích úkolů velmi správné, že jsme jeho význam pro nás podtrhli a že jsme k jeho studiu zaměřili své úsilí. O tom není pochyb. Nebylo by však správné, kdybychom pod dojmem jeho významu pro nás podřizovali všechno jen potřebám počátečního období války a závěry z něho uplatňovali i tam, kde to není ničím odůvodněno. A takové tendence se objevují. Vyskytla se už v jednotkách témata cvičení, jako útok nebo obrana praporu v počátečním období války. Není snad třeba zdůvodňovat, proč to není správné.

Do určité míry je tomu stejně i s tou činností jednotek na samostatných směrech. Závěr, že soudobé operace budou mimo jiné charakterizovány i činností jednotek na samostatných směrech, je bezesporu správný. Má plnou platnost v operačním měřítku. Domnívám se ale, že v taktickém měřítku má platnost jen s určitým rozumným omezením, za určitých podmínek a situace. Nebylo by správné ho plně zevšeobecňovat na všech stupních. To bychom se mohli dostat k extrému války samostatných čet nebo k útoku družstva na samostatném směru v počátečním období války. Nakonec bychom se dostali k názorům jednoho ze západních vojenských teoretiků (plk. Miksche), který svého času něco podobného vynalezl v souvislosti s objevením se atomových kanónů. Nepoukazují na to z žertu, protože i u nás se svého času kopie podobného názoru objevila. Já myslím, že tu samostatnost menších jednotek nesmíme přehánět, ale musíme ji správně chápat. Smysl samostatné činnosti menších taktických jednotek v normálních podmínkách soudobého boje nemá své těžiště v oblasti organizační, ale spíše v oblasti morálně politických kvalit a bojových vlastností velitelů, štábů i vojsk.

Podobných nepřesností se často dopouštíme i při hodnocení vlivu atomových zbraní. Často na ně svádíme důsledky a přičítáme jim i takové vlivy, které ve skutečnosti nemají. Je sice pravda, že veškerá bojová činnost se dnes provádí „v podmínkách použití atomových zbraní“, ale ani atomové zbraně nejsou všemohoucí. Stačí přece ty obrovské změny, které do vojenského umění skutečně vnesly, a není třeba je zveličovat. Mám na mysli kupř. závěr některých soudruhů, že „prostorové vyřazování objektů včetně velitelských stanovišť, atomovými zbraněmi“ má vliv na jejich vzdálenost od fronty a na jejich zasažitelnost. Jsem toho názoru, že pro velitelská stanoviště to není právě typické. I v poslední válce byla VS v hloubce dosažitelná letectvem. Je přirozeně podstatný rozdíl mezi účinkem atomové zbraně a leteckým bombardováním, ale to má spíše vliv na rozmístění VS, na jeho ženíjní zabezpečení a na intervaly přemísťování. Ale vzdálenost VS od fronty, i když je přirozeně ovlivňována charakterem boje, je v první řadě závislá na možnostech sdělovací techniky ve vztahu k požadavkům živého a nepřetržitého velení vojskům.

Stejně tak není podle mého názoru ničím zdůvodněno tvrzení, že atomové zbraně nějak zmenšily možnosti osobního pozorování bojiště velitelem. Myslím, že viditelnost z nějakého kopce zůstala stejná v atomových podmínkách, jako byla v podmínkách předatomových. Jedno je jisté, že v soudobých podmínkách vlivem širších útočných nebo obranných pásem

jsou bojové sestavy řidší a že v eventuální příští válce se ve většině případů už nesetkáme s tak nahuštěnými sestavami vojsk i prostředků, jak je známe z historie, zejména z průlomových operací Sovětské armády z poslední války. Konečně i tehdy bylo jistě vcelku řídkým zjevem, že velitel sboru a často i divize, mohl sledovat nepřetržitě boj v celém útočném pásmu. Myslím, že to osobní pozorování bojiště nesmíme brát tak doslovně a musíme brát v úvahu, že i vysunutí důstojníci pozorovatelé jsou očima velitele a zajišťují mu osobní pozorování, zatím co on sám je na úseku rozhodujícím. Konečně vezmeme-li v úvahu soustavné zdokonalování sdělovací techniky, zejména perspektivy televize, noctovize, možnosti vrtulníků a podobně, dojdeme k závěru, že naopak v soudobých podmínkách se možnosti pozorování bojiště zvětšují.

Na těchto několika namátkou vybraných příkladech jsem chtěl jen ukázat, že při uplatňování závěrů z charakteru soudobé operace a boje musíme pečlivě rozlišovat velitelské stupně a podmínky, v nichž tyto závěry mají všeobecnou platnost, abychom se vyhnuli nezdravému dogmatismu a často frázovitosti, která nemá místo v odpovědné vědecké práci. Prověřené závěry z charakteru soudobé operace a boje je nutno tvůrčím způsobem přizpůsobovat jednotlivým stupňům velení. To, co v plné míře platí pro armádu, nebude platit pro družstvo a naopak.

Nakonec bych chtěl v souvislosti s řešením otázek systému velení v soudobých podmínkách upozornit na některé problémy, jejichž vyřešení si vynucuje přímo život vojsk. Jejich vyřešení je podle mého názoru v našich silách, je nutné a představuje podstatnou část toho úkolu, který byl pro letošní rok před vojenskovědeckou prací postaven. Jejich řešení není sice tak senzační a líbivé jako úvahy o nové organizaci, je také obtížnější, protože je konkrétní a reálné, ale zato je daleko potřebnější a účelnější a je bezesporu součástí dalšího zvyšování bojové pohotovosti a bojeschopnosti armády.

Podle mého názoru je to v první řadě široký komplex otázek metodiky práce našich štábů. Tuto otázku neobudeme a nevyřešíme všeobecným a do omrzení opakovaným tvrzením, „že je třeba dosáhnout podstatného zlomu ve stylu práce“. To je sice správné, ale konkrétně to nikomu nepomůže, jestliže se nepostaráme současně o to, abychom si ujasnili, co to vlastně ten nový styl práce je, v čem spočívá, kde jsou kořeny toho, co bylo v dosavadním stylu práce špatné a v čem spočívá aplikace nového stylu práce v našem případě na práci štábů. Je přirozené, že to není otázka jednoduchá a že její řešení není snadné. Má široké vazby politické, odborné a ekonomické a vyžaduje celé řady svědomitých vědeckých rozborů vedoucích ke konkrétním řešením. Je nutné ji řešit rychle, ale plánovitě a rozvážně. Uspěchanost a netrpělivost není na místě, protože jde především o metodiku práce živých lidí a s živými lidmi. O co tady v podstatě jde?

Zkušenosti z nejrůznějších cvičení nám ukazují a plně nám je potvrzují i diskuse na stranických konferencích, že v podstatě štáby všech stupňů, od nejnižších k nejvyšším, mají jedny a tytéž nedostatky, kritizované podřízenými štáby. Rozdíl je jen v důsledcích odpovídajících stupni jednotlivých štábů. Myslím, že z toho je možno udělat ten závěr, že příčina není ve štábech samých, v jejich příslušnících, ale v celém systému velení, přípravy a metodě práce našich štábů vůbec. Není přirozeně v silách jed-

notlivce ani skupinky lidí provést vědecký rozbor těchto příčin. To vyžaduje práci širokého kolektivu vojenskovědeckých pracovníků, s plným využitím všech našich a sovětských zkušeností i výsledků práce ostatních vědních oborů.

V podstatě půjde o to, odpovědět na otázku, zda současná metodika práce štábů odpovídá ještě požadavkům soudobého vojenství, zejména charakteru armády, charakteru soudobé operace a boje a z něho vyplývajícím požadavkům na velení vojskům. Na komplexním vyřešení těchto vážných problémů se přirozeně musí podílet všechny vědní obory, zejména sektor společenských věd.

Ve vojenskovědecké práci bychom mimo jiné měli hledat příčiny, proč kupř. při dosavadním systému práce štábů těžiště jejich práce leží víc v dokumentaci a jakési administrativě, ačkoli vzhledem k charakteru boje by mělo ležet v bezprostředním velení vojskům, kontrole pochopení a plnění rozkazů velitele a v zabezpečování bojové činnosti vojsk, zejména v zabezpečování jejich perspektivní činnosti, v závislosti na výši stupně štábu. Podle mého názoru je třeba prozkoumat i dosavadní požadavky na dokumentaci štábů, zejména z toho hlediska, do jaké míry tato dokumentace je skutečně prostředkem k řízení boje a do jaké míry je jen materiálem evidenčním nebo archiválním. S tím úzce souvisí otázka a ta skutečnost, že operativnost štábů neodpovídá charakteristickému nedostatku času v soudobé operaci, že štáby tento nedostatek vyrovnávají tím, že nespí, což ovšem je nouzové řešení pro několikadenní cvičení, ale není řešením pro válku. Proč příprava rozhodnutí a jeho proniknutí k vojskům zabírá zatím příliš mnoho času na úkor vykonavatelů. Proč přes všechnu, podle mého názoru přebujelou dokumentární činnost štábů je jejich informovanost o skutečném stavu jednotek při bojové činnosti na tak nízkém stupni. Proč štáby plně necítí živá vojska a používají více velitelsko-štábních metod práce.

Ze zkoumání této otázky přirozeně nemůžeme vyloučit přehodnocení celého současného systému přípravy štábů v míru a jeho důsledků na výchovu k bojovým vlastnostem. Je myslím třeba důkladně rozebrat i otázku, do jaké míry jsou nutné a oprávněné rozdíly v mírové a válečné skladbě štábů a obsahu jejich práce a do jaké míry se tyto rozdíly kladně nebo záporně projevují v přípravě štábů na jejich funkci ve válce.

Další skupinou otázek je mechanizace a automatizace práce štábů, která se sice rodí, ale zdá se, že bude potřebovat císařský řez.

Celý problém metodiky práce štábů je přirozeně daleko širší a hlubší. Já jsem se pokusil jen naznačit některé z nejaktuálnějších problémů, na které by podle mého názoru bylo třeba soustředit pozornost vojenskovědecké práce v souvislosti s řešením otázek velení.

Další takovou velmi aktuální otázkou při řešení systému velení je otázka záložních velitelských stanovišť. Tady jde v podstatě o to, zda se má anebo nemá v soudobých podmínkách budovat systém záložních velitelských stanovišť (ZVS) určených k převzetí velení v případě vyřazení nepřitelem velitelského stanoviště. Tento problém je skoro tak starý jako použití atomových zbraní, mnohé v jeho řešení už bylo vykonáno, ale ukazuje se, že uspokojivě vyřešen není. Soudobý charakter boje vyžaduje, zejména vzhledem k účinkům atomových zbraní, jeho řešení tou nebo jinou formou. Vzhledem k obtížím, které budování a hlavně obsazování a zabez-

pečování života a akceschopnosti ZVS přináší, je v poslední době tendence tento systém nahradit systémem jiným, pružnějším a méně náročným. V souvislosti s tím se i na stránkách našeho odborného tisku objevují zmínky o tzv. záložních štábech a v poslední době o možnostech přenést funkci vyřazeného vyššího štábu na jeden z nižších štábů.

Podle mého názoru je třeba věnovat ve vojenskovědecké práci těmto otázkám daleko víc pozornosti, nespokojovat se pouhým konstatováním, že takové varianty jsou možné, ale důkladně je rozebrat, vyhodnotit a dojít k nějakému závěru, ať už kladnému nebo zápornému. Obě tyto varianty mají totiž celou řadu nedořešených a nevyjasněných otázek.

Někteří naši pracovníci jsou toho názoru, že záložními štáby by bylo možné zaměnit systém ZVS. To je třeba zvážit. Systém záložních štábů by jistě musel být průběžný na všech stupních velení. Záložním štábem můžeme ale nahradit jen jeden z vyřazených štábů podřízeného stupně. Řekněme, že z hlediska pravděpodobnosti vyřazení štábů by to bylo i přijatelné. Došli jsme ale k závěru, že kupř. armáda bude v určitých fázích boje vždy potřebovat tři stupně velení (VPS, VS a TVS). Zřizovat tedy pro záložní štáb ještě ZVS, třeba dočasně, do doby jeho zasazení k některému svazku, to v podstatě znamená čtvrté místo velení, a to je to, čemu se chceme vyhnout. Je sice možné připustit, že nutné informace o situaci na frontě, které by musel záložní štáb soustavně mít, mohl by si obstarávat na VS armády svými prostředky v případě, že by byl, a to by asi bylo nutné, umístěn mimo VS armády. Je rovněž pravděpodobné, že záložní štáb divize u armády by byl do doby svého zasazení ať už vcelku, nebo po skupinkách využíván k řešení některých dílčích úkolů, jako kontrola u vojsk, regulace pohybu, řízení záloh atd. Ale i tak je v otázce systému záložních štábů celá řada problémů, které je třeba ujasnit, chceme-li o tomto systému ve vojenskovědecké práci hovořit a zkoumat ho.

Ani s druhou někdy uváděnou variantou řešení není možné se ve vojenskovědecké práci vypořádat jednou nebo několika větami. Podstata této varianty je v tom, připravovat jeden z podřízených štábů k tomu, aby např. v případě vyřazení štábu divize mohl velení celé divizi převzít štáb jednoho z pluků a obdobně na všech stupních. Tuto myšlenku zatím nemůžeme ani doporučovat, ani zamítat, protože jsme ji dosud neprozkoumali a ani prakticky neprověřili.

I u této varianty je třeba při jejím studiu věnovat pozornost celé řadě otázek, které se nabízejí. Já osobně myslím, že tento systém by mohl být jen dočasným a provizorním řešením. Nehledě k možnosti, že připravovaný štáb může být nepřítelem vyřazen, jako první, a to vyloučit nemůžeme, nese toto řešení s sebou celou řadu problémů, které je třeba nejprve uvážit. Podřízený štáb určený k převzetí velení v případě vyřazení nadřízeného štábu musel by být, ať už předem, anebo až v případě potřeby, vybaven pojítky stejného typu jako nadřízený štáb. Přenesení velení na tento štáb by v každém případě vyžadovalo značné změny v celém systému spojení, kterým až do toho okamžiku byl boj řízen. Kromě toho by tento štáb určitě potřeboval kádrové posílení i za toho předpokladu, že by po stránce operačně taktické i technické byl předem na zvýšené nároky připraven. Vyžadovalo by to mimo jiné i vyšší stupeň informovanosti tohoto štábu o situaci u ostatních stupňů velení stejné výše, o materiálně technickém, zdravotnickém zabezpečení atd. Tedy celá řada vážných problémů, který-

mi se autoři zmíněk o tomto systému konkrétně nezabývají — a to je podle mého soudu bezpodmínečně nutné.

Jsem toho názoru, že i když je naší povinností hledat nejdokonalejší a nejeekonomičtější systém velení, nebylo by reálné očekávat, že se nám podaří najít systém tak ideální a universální, aby nám řešil všechny možné situace. Velmi rychle se měnící situace soudobého boje, jeho mnohotvárnost a různorodost bude vždy vyžadovat, abychom počítali s nutností improvizací a operativních řešení konkrétně vzniklých situací. V tom je právě podle mého názoru jedna z charakteristických vlastností soudobého boje, která vyžaduje především vysoké bojové a organizační vlastnosti velitelského sboru, které zase musí být charakteristickým rysem naší nové socialistické armády.

Tento krátký a zdaleka ne úplný výčet některých aktuálních problémů vojenskovědecké práce při řešení systému velení, myslím, potvrzuje nutnost daleko důsledněji soustředit úsilí k řešení těch otázek, které v současné době představují hlavní problémy a jejichž řešení si přímo vynucuje praxe. Mám dojem, že tak jako v celém našem dosavadním stylu práce, tak i ve vojenskovědecké práci jsme zůstali zatím mnoho dlužni metodě hlavního článku a že vojenskovědecká práce i přes některé dosažené úspěchy trpí roztržitostí úsilí.

Závěrem chci zdůraznit, že hlavním cílem mého článku bylo diskutovat s těmi tendencemi ve vojenskovědecké práci, které podle mého názoru nejsou správné, protože jsou v rozporu s konkrétními podmínkami, možnostmi a potřebami armády. Domnívám se, že úroveň našeho velitelského sboru nás plně opravňuje a potřeby praxe nás nutí k zvýšení náročnosti na vědeckost, političnost a cílevědomost vojenskovědecké práce. To pokládám za nezbytně nutné, má-li vojenskovědecká práce splnit ty úkoly, které před ní byly konkrétně postaveny, a má-li zabezpečit dosažení perspektivnosti a předstihu před potřebami vojsk.

Nesmíme zapomínat na to, že s vojenskovědeckou prací v nových podmínkách v podstatě začínáme a že její kvalita bude taková, jaké pro ni vytvoříme podmínky a jak k ní budeme velitelský sbor vychovávat. Nebylo by dialekticky správné, abychom dnes ve snaze naráz dosáhnout nějakého předstihu před potřebami praxe „nechali všechno to, co je, tak, jak to je“, nebrali v úvahu současný stav, konkrétní podmínky a možnosti a zabývali se samoučelně nějakými nereálnými úvahami. Myslím, že metodicky správně můžeme dosáhnout předstihu a perspektivnosti ve vojenskovědecké práci jen tak, že zůstaneme nohama opření o pevnou zem, začneme tam, kde stojíme, a vyřešíme napřed ty aktuální problémy, které v dané době musí být vyřešeny především. Pak teprve můžeme na ně postupně navazovat a rozvíjet vojenskovědeckou práci k perspektivám vzdálenějším. Vždyť konečně vojenskovědecká práce musí všechny, tedy i ty současné úkoly řešit vzhledem k reálným perspektivám.

Dalším takovým velmi vážným faktorem vojenskovědecké práce je mravní odpovědnost každého pracovníka za její kvalitu a za svědomitost při vyvozování závěrů. I vojenskovědecká práce a myslím, že právě ona zejména, musí mít svou vnitřní socialistickou kázeň a musí sloužit úkolům společnosti, v našem případě armádě. Projevem této kázně musí být i to, že nebudeme dělat závažné závěry bez všestranného a hlubokého zkoumání otázek. Jistě nikdo nebude a nemůže požadovat, aby každý vyslovený

názor na řešení otázky byl bezpodmínečně správný. To není ani možné. Naopak je věcí široké diskuse, hledat správnou odpověď na položenou otázku. Je docela zákonité, že názory na její řešení mohou být a budou různé a že se teprve v průběhu diskuse budou tříbit a ujasňovat. Ale je jistě správné požadovat, aby každý vyslovený názor byl zdůvodněn a podložen výsledky práce při zkoumání otázky. Aby respektoval politické, vojenské i ekonomické podmínky, a aby cílevědomě prospíval budování armády. Prokázat, jestli je nebo není správný, to je pak věcí diskuse a širokého posouzení.

To přirozeně ani zdaleka neznamená snahu zpracovávat obsáhlá vědecká díla — právě naopak. Pokládám za daleko prospěšnější a účinnější napsat na stránku to, o čem jsem týden přemýšlel, než psát týden o tom, o čem jsem přemýšlel jen chvíli anebo o čem jsem nepřemýšlel vůbec. Podle mého názoru nejnebezpečnější věcí ve vojenskovědecké práci jsou „závěry strílené od boku“, které sice mohou být efektní, ale často se minou cíle a nadělají jen zmatek kolem něho.

To jsem chtěl zdůraznit závěrem.

INFORMACE O OBSAHU ZAHRANIČNÍCH VOJENSKÝCH ODBORNÝCH ČASOPISŮ

Informace o obsahu sovětského vojenského odborného časopisu „Vojennaja mysl“

Číslo 11/1958

41. výročí Velké říjnové socialistické revoluce
Svazek dělnické třídy a rolnictva a jeho význam pro válku
Otázky komplexní automatizace velení pozemním vojskům
O rozvoji pěchotních zbraní po druhé světové válce
Kyjevská útočná operace
O strategické linii vojenských paktů imperialistických států
Bojová družba pracujících jiných zemí s národy Sovětského Ruska v době VŘR a v intervenci
Svoboda dosažená bojem (bibliografie)
Kniha o německém militarismu
K 40. výročí vojenské akademie Frunze

Číslo 12/1958

Vstříc XXI. sjezdu KSSS
Nové postavení politických orgánů Sovětské armády a námořnictva
Slavné výročí (40. výročí akademie M. V. Frunze)
O ekonomických koncepcích současného militarismu
O agresivních plánech USA a Anglie na Blízkém a Středním východě

Kritika a bibliografie

Kniha o buržoasní vojenské vědě
O úvodních statích ke knize K. Clausewitze „O válce“
Přehled článků uveřejněných v časopise „Vojennaja mysl“ v roce 1958

Číslo 1/1959

XXI. sjezd KSSS a další posílení mohutnosti SSSR
Problém činitelů vítězství v soudobé vojenské vědě
Za zvýšení úrovně vojenskohistorického vzdělání vojenských kádřů
Úspěchy vědy a techniky k využití pro tyl

Vojenskohistorická část

Obranná operace 9. armády na přístupech k Rostovu v říjnu—listopadu r. 1941

Z cizích armád

Studují se opravdové základy válečné strategie USA?
Charakteristické rysy vojenské ideologie západoněmeckého imperialismu

Kritika a bibliografie

„Osudová rozhodnutí“ hitlerovského velení a jejich „kritika“
O vydavatelské kultuře

Číslo 2/1959

Hluboce studovat a aktivně uskutečňovat historické rozhodnutí XXI. sjezdu KSSS
 Obrana země před nebezpečím napadení zvenčí — nejdůležitější funkce sovětského státu
 K otázce boje o iniciativu ve vzduchu
 O charakteru soudobé protivzdušné obrany státu
 Komunikační zabezpečení — důležitý operační činitel
 Úloha válečného námořnictva fašistického Německa v počátečním období války proti SSSR
 O stavu a tendencích rozvoje vojenského myšlení v Anglii
 Kniha, která zevšeobecňuje zkušenosti Sovětské armády v oblasti taktiky
 Bojová družba slovenského a sovětského lidu
 Kronika vojenskovědeckého dění

**Informace o obsahu sovětského vojenského odborného časopisu
 „Vojennyj zarubežnik“**

Číslo 11/1958

Národní (americká) strategie a soudobé zbraně
 Vzdušné výsadky v atomové válce
 Úloha ponorek v budoucí válce
 Námořní PVO — nová důležitá úloha křížníku
 Tankové vojsko budoucnosti
 Vojenské letectvo v letech 1960—1970
 Výcvik v kladení naftovodů
 Výcvik důstojníků pozemního vojska v záloze v bundeswehru
 Radiační válka
 Nové ideje v průmyslové mobilisaci
 Sever Kanady
 Znovuvýstavba leteckého průmyslu v západním Německu. Potěšující vyhlídky ve výrobě letadel v NSR. Spolková vláda je připravena napomáhat rozvoji leteckého průmyslu
 Psychologická válka imperialistů USA proti zemím socialistického tábora
 Konference svazu vojenských vzdušných sil USA
 Slabiny armády
 Výtah z časopisu „Revue des forces terrestres“ (pozemní síly)

Číslo 12/1958

Kosmická strategie
 Přímá podpora atomovými zbraněmi
 Je možné použití bombardérů třídy V jako přepadových?
 Útok z vrtulníků
 Důležitost vojenských polních zkoušek
 Armádní letectvo — pohyblivost na bojišti
 Letadlové lodě zastaraly?
 Úderná letadlová loď v období řízených reaktivních střel
 Přívěsy a pohyblivost
 Ženíjní stroje budoucí armády
 Plastické hmoty v dělostřelectvu
 6500 milionů dolarů na reaktivní střely v tomto roce
 Reorganisace a příprava západoněmeckých pozemních vojsk v atomové válce
 Cvičení francouzských vojsk „Foudre“
 Přehled amerického časopisu „Ordonance“
 Zahraniční politika. Následující fáze
 Vojáci a cvičení
 Přehled statí z publikovaných časopisů ve „Vojennyj zarubežnik“ v r. 1958

Číslo 1/1959

Bojové skupení v obraně
 Podpora polním dělostřelectvem
 Budoucnost vojenského námořnictva
 Velení tankovým lodím dává velké zkušenosti v námořní praxi
 Rozvoj technické služby anglických vojenských vzdušných sil
 Letecké základny amerických vzdušných sil na kontinentální části USA: letecké základny; přehled leteckých základen voj. vzdušných sil USA
 Politici a vojenští představitelé USA ve službách monopolů
 Radioaktivní zamoření terénu při jaderných výbuších
 Přehled amerického časopisu „Infantry“
 Některé otázky činnosti chemické služby armády USA
 Zahraniční vojenská technika
 Zahraniční vojenská kronika

Číslo 2/1959

Budoucí válka na moři
 Organizace a principy použití obrněné divise
 Obrněná vojska přitahují palbu
 Systémy protivzdušné obrany s použitím stíhačů
 Co je to bojové skupení?
 Sestava a zásobování hlavních leteckých velitelství, vzdušných válečných zón a vojenské letecké dopravní služby letectva USA
 Plánování použití nukleárních zbraní na objekty vojenského týlu
 Vyzbrojování pěchoty plamenomety
 Obchodní loďstva hlavních kapitalistických zemí
 Armádní letectvo USA
 Strategické letecké velitelství vzdušných sil USA
 Sborník taktických úkolů
 Nová zahraniční vojenská technika a zahraniční vojenská kronika

Informace o obsahu polského vojenského odborného časopisu „Mysl wojskowa“

Číslo 11/1958

Hrdinské stránky občanské války (porážka druhé intervence)
 Několik poznámek o úloze a použití tankových vojsk a pěchoty v soudobém boji
 K otázkám útoku na mobilní obranu
 O bojovém zabezpečení činnosti
 Minové zátarasy a ničení ve světle požadavků soudobého boje
 Část I. Použití minových zátarasů a ničení v 1. a 2. světové válce
 Některé otázky zásobování vozidel pohonnými hmotami v boji
 Použití radiolokačních prostředků k cílům průzkumu protiletadlového dělostřelectva
 Některé otázky topografického zabezpečení armádní útočné operace
 Návrh programu válečné ekonomiky
 Zásobování při námořních výsadekových operacích (podle francouzských názorů)
 Účast ozbrojených sil při činnosti civilní protiletadlové ochrany (podle západních názorů)
 Krátké informace o ozbrojených silách kapitalistických zemí
 O zpracování rozhodnutí (recenze knihy)
 Německé tankové vojsko ve druhé světové válce (recenze knihy)
 Vědecké zasedání Polské akademie věd u příležitosti 15letého výročí PLA
 Z práce vojenskovědeckého kroužku u velitelství ženijního vojska
 Z práce vojenskovědeckého kroužku správy dopravy hlavního štábu

Číslo 12/1958

Útok na mobilní obranu

Před začátkem nového výcvikového roku

Několik poznámek o soudobém útoku

Některé otázky násilného přechodu vodních překážek z chodu

Kriticky o budoucnosti vzdušných výsadkových vojsk

Ještě o pořádkové službě

Minové zátarasy a ničení ve světle požadavků soudobé války

Poznámky o kolektivní protiatomové a protichemické ochraně

O přípravě a vedení dvoustranných cvičení

Polská samostatná paradesantní brigáda na západní frontě

Organisace a vedení mobilní obrany americkými taktickými svazky

Krátké údaje o ozbrojených silách kapitalistických zemí

Kritika a bibliografie

Stalingrad v očích Němce

(Recenze knihy generála hitlerovské armády H. Derra „Pochod na Stalingrad“ — operační nástin)

Z práce vojenskovědeckých kroužků u hlavní správy týlu Polské lidové armády

Číslo 1/1959

Poznatzky z konkursních zkoušek v akademii generálního štábu

O organisaci a provádění operačně taktických studií

K otázce útočné činnosti z výchozích prostorů, umístěných v hloubce

Předpoklady zkrácení doby předání rozkazu

Nové úkoly vojskového průzkumu a hlavní cesty jeho rozvoje

Boj o nadvládu ve vzduchu

Z vědeckovýzkumné a zkušební konstrukční práce proviantní služby polské armády

Matematické stroje a jejich použití v armádě

Vojenskohistorická část

První polská armáda v SSSR. Období organisace a přípravy k bojové činnosti (březen—červenec 1944)

Z cizích armád

Letecká produkce hlavních kapitalistických států

Kritika a bibliografie

Taktická příručka německé spolkové armády

Termonukleární energie a její použití

Vojenskovědecká práce

Některé závěry a poznatzky o práci vojenskovědeckých kroužků Slezského vojenského okruhu v r. 1958

Číslo 2/1959

O úloze vzdušných výsadkových vojsk v soudobých podmínkách

Použití vzdušných výsadků v námořních výsadkových operacích

Některé otázky použití a tvoření druhých sledů a záloh v průběhu bojové činnosti

O válčících

Protiepidemická ochrana za použití biologických zbraní

O manévrovosti týlu

Otázky maskování v pohybových formách boje

Několik poznámek k zvýšení možností překonávání vodních toků automobily

Vojenskohistorická část

Ozbrojené síly Sovětského svazu ve Velké vlastenecké válce

Z cizích armád

Dánské názory na motorizaci vojsk

Krátké informace o ozbrojených silách kapitalistických států

Některé problémy války a míru v soudobé buržoazní filosofii

Kritika a bibliografie

Sovětská tanková a mechanisovaná vojska (recenze)

**Informace o obsahu rumunského vojenského odborného časopisu
„Cultura militara“**

Číslo 3/1958

Některé otázky souvisící s úlohou času v soudobé válce

Kosmický prostor a jeho využití k válečným účelům

Některé názory na vojenské umění buržoazních armád ve druhé světové válce

Některé údaje o agresivním paktu NATO

Diskuse — Některé otázky vojenské socialistické ideologie

Recenze — Přínos Rumunska v protihitlerovské válce

Číslo 4/1958

Některé aktuální otázky buržoazní vojenské vědy

Účast rumunských vojsk na zničení hitlerovských sil v hlavním městě 23. 8. 1944

Ozbrojené síly západního Německa

Některé otázky námořní výsadkové operace podle francouzských názorů

Použití kybernetiky k vojenským účelům

Některé vojenské otázky z vybraných spisů Mao-Ce-Tunga

Recenze — Vidění v noci

Číslo 5/1958

Některé výsledky našeho lidově demokratického zřízení

O buržoazních názorech na úlohu politického, ekonomického a morálního činitele v soudobé válce

Bitva o Debrecín

Porážka imperialistického Japonska v r. 1945

O použití dálkového fotografování pro vojenské účely

Některé zprávy o agresivních válečných přípravách USA

Obsah článků, uveřejněných v r. 1958

„Probleme de arta militara“**Číslo 4/1959**

Cíle, organizace a provedení protiúderu v soudobé obraně

Bojová činnost vševojskové armády v obklíčení a při vyjití z obklíčení

Některé údaje o organizaci, výzbroji a použití tureckých obrněných vojsk v boji

Důležité manévry na podzim 1957 provedené vojsky NATO v období září—říjen

Diskuse — Jeden ze způsobů zabezpečení velení vojskům za pohybu

Číslo 5/1958

Střetné sražení vševojskové armády druhého sledu frontu zasazené do sražení k rozvíjení útoku do hloubky
Některé otázky provedení protiútku v soudobých podmínkách
Některé otázky organizace vedení boje se vzdušnými výsadky nepřítele v obraně
Práce náčelníka vojsk PVO v útočné a obranné operaci vševojskové armády
Některé otázky rozmístování stíhacího letectva
Organizace a práce rozhodčí služby na operačních cvičeních s vojsky

Číslo 6/1958

Některé otázky průlomu obrany a rozvinutí úspěchu do hloubky a do stran s cílem obklíčení v útočné operaci frontu v počátečním období války
Některé otázky použití vzdušného výsadku k provedení průlomu taktické obrany nepřítele ve vysokém tempu.
Organizace a vedení průzkumu v útočném boji (operaci) proti mobilní obraně nepřítele
Některé otázky volby rozmístění velitelských stanovišť
Některé údaje o protiletadlovém dělostřelectvu a ženijním vojsku ozbrojených sil Turecka
Přehled a obsah čísel časopisu publikovaných v roce 1958

„Revista armelor“

Číslo 7/1958

Zdokonalování návyků velitelů při velení vojskům
Technické zabezpečení nočních letů
Ozbrojené síly západního Německa

Číslo 8/1958

Útok v noci
Dosažení velkých nadzvukových rychlostí a velkých výšek v letectvu

Číslo 9/1958

Zvláštnosti úplné přípravy při střelbě dělostřelectva v horách
Některé problémy vedení chemického a radiačního průzkumu prostoru atomového výbuchu
Ničení kolejí mechanickými prostředky

Informace o obsahu maďarského vojenského odborného časopisu
„Honvédelem“

Číslo 6/1958

Některé otázky taktiky pentomických svazků pozemních sil USA

Operačně taktická část

O některých otázkách soudobého systému obrany a vedení obranného boje
Otázky součinnosti stíhacího letectva a protiletadlového dělostřelectva v boji se soudobými prostředky vzdušného napadení
O taktických svazcích PVO
O otázkách soudobého spojení a spojovacích prostředků

Metodika

Příprava vojsk k plnění úkolů v taktickém vzdušném výsadku
Ze zkušeností v provádění vědeckovýzkumných prací

Konsultace a diskuse

Zachování vojenského tajemství v práci štábů
Jak zásobovat odmořovací místo vodou
Některé problémy studia dějin vojenského umění

Bojová technika

Perspektivy vývoje letecké techniky
Některé otázky vývoje vlastní automobilní dopravní techniky

Týl

Některé otázky činnosti týlu vševojskové armády v obranné operaci

Vojenská zdravotnická služba

Některé otázky ochrany před zářením a léčení nemoci ze záření

Vojenské literatury bratrských zemí

Některé otázky taktické součinnosti vojsk
Manévr, protizteč a protiúder v obraně
O zlepšení práce vojenskovědeckých kroužků
K práci směrových důstojníků

Číslo 7/1958

O doktríně „hromadného potlačování“ v místních válkách

Operačně taktická část

O vedení soudobého boje a operace
Názory na zabezpečení boků protiúderu
Ženíjní zabezpečení operačního přeskupení vševojskové armády
Změny v taktice letectva, podporujícího pozemní vojska v soudobých podmínkách

Metodika

Organisace a provedení přemístění velitelských stanovišť armády

Dějiny vojenského umění

Zrod a hrdinná cesta Polské lidové armády

Konsultace a diskuse

Zastarala výzbroj dělostřelectva?
K článku „O cvičeních s vojsky“
Průlom po přípravě nebo průlom z chodu
K článku „Materiál k význačným událostem maďarského vojenského umění“